

Годишен доклад 2023

Комисия за регулиране на съобщенията

Юни 2024 г.

КОМИСИЯ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА СЪОБЩЕНИЯТА

Г О Д И Ш Е Н Д О К Л А Д
2023 година

Съдържание

УВОД	6
I. СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ	9
1. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОННИТЕ СЪОБЩЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ.....	9
1.1. Обем на пазара	9
1.2. Структура на пазара	11
1.2.1. Пакетни услуги	13
1.2.2. Инвестиции.....	18
2. МЕЖДУЛИЧНОСТНИ СЪОБЩИТЕЛНИ УСЛУГИ	18
2.1. Фиксирана услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП	21
2.2. Мобилна услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП	27
3. УСЛУГИ ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ЛИНИИ ПОД НАЕМ	39
4. ПРЕНОС НА ДАННИ И ДОСТЪП ДО ИНТЕРНЕТ.....	43
5. УСЛУГИ ЗА ПРЕНОС И/ИЛИ РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА РАДИО- И ТЕЛЕВИЗИОННИ ПРОГРАМИ	54
5.1. Разпространение на радио- и телевизионни програми на дребно	56
5.2. Пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми и IPTV на едро.....	65
5.3. Наземно радиоразпръскване на радиопрограми – УКВ радиоразпръскване	66
6. ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ПАЗАР НА ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ.....	67
7. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УНИВЕРСАЛНАТА УСЛУГА	69
7.1. Степен на задоволеност от предоставянето на универсалната услуга	69
7.2. Привеждане в съответствие на подзаконовата нормативна уредба по отношение на универсалната услуга.....	69
7.2.1. Достъп и предоставяне на универсална услуга.....	70
7.2.2. Достъп до обществени телефонни апарати, осигуряване на телефонен указател и предоставяне на справочни услуги	71
7.2.3. Достъпност на цените на универсалната услуга.....	73
7.3. Качество при предоставяне на универсалната услуга.....	74
7.4. Компенсиране на нетни разходи от предоставянето на универсалната услуга.....	74
7.5. Жалби и удовлетворяване на жалбите.....	74
7.6. Перспективи за развитие на универсалната услуга.....	75
II. ПРАВНА И РЕГУЛАТОРНА РАМКА	76

1. РЕГУЛАТОРНА РАМКА В ОБЛАСТТА НА ЕЛЕКТРОННИТЕ СЪОБЩЕНИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	76
2. ПРАВНА И РЕГУЛАТОРНА РАМКА В БЪЛГАРИЯ	76
3. ПО-ВАЖНИ РЕГУЛАТОРНИ РЕШЕНИЯ НА КРС ЗА 2023 Г.	77
4. ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ	78
4.1. Разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс	78
4.2. Уведомления за предоставяне на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги	80
4.3. Осъществяване на електронни съобщения чрез радиосъоръжения от любителската радиослужба	80
4.4. Взаимно свързване и достъп	81
III. ДЕЙНОСТИ ПО ЗАКОНА ЗА ЕЛЕКТРОННИТЕ СЪОБЩЕНИЯ, ЗАКОНА ЗА ЕЛЕКТРОННИЯ ДОКУМЕНТ, ЕЛЕКТРОННИТЕ УДОСТОВЕРИТЕЛНИ УСЛУГИ И ЗАКОНА ЗА ЕЛЕКТРОННИТЕ СЪОБЩИТЕЛНИ МРЕЖИ И ФИЗИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	81
1. Дейности в изпълнение на приоритетите на КРС	81
1.1. Ефективно управление на ограничените ресурси	81
1.1.1. Радиочестотен спектър	81
1.1.2. Номерационен ресурс	93
1.2. Регулиране и мониторинг на пазарите на електронни съобщения	96
1.3. Развитие и техническа поддръжка на Националната система за мониторинг на радиочестотния спектър	98
1.4. Международна дейност на КРС през 2023 г.	99
1.5. Информационни технологии за 2023 г.	109
1.6. Административен капацитет на КРС	110
2. ДРУГИ ПО-ВАЖНИ ДЕЙНОСТИ	114
2.1. Стандартизация	114
2.2. Изпълнение на задължения във връзка с Глава Петнадесета на ЗЕС	115
2.3. Електронни удостоверителни услуги	115
2.4. Контрол на съобщенията	116
2.4.1. Мониторинг и контрол на радиочестотния спектър за граждански нужди	117
2.4.2. Инспекционна дейност	121
2.5. Качество на услугата достъп до интернет и мрежова неутралност	126
2.6. Защита на интересите на потребителите на електронни съобщителни услуги	128

2.7. Дейности по Закона за електронните съобщителни мрежи и физическа инфраструктура (ЗЕСМФИ)	130
2.8. Междуведомствена работна група за изготвяне на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения във връзка с новите изисквания на Регламент (ЕС) 2022/2065 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 година относно единния пазар на цифрови услуги и за изменение на Директива 2000/31/ЕО (Акт за цифровите услуги).....	130
2.9. Междуведомствена работна група за изготвяне на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения за въвеждане на изискванията, произтичащи от Регламент (ЕС) 2022/612 на Европейския парламент и на Съвета от 6 април 2022 г. относно роуминга в обществените мобилни съобщителни мрежи в рамките на Съюза (Регламента за роуминг).....	130
IV. БЮДЖЕТ	131
<u>ЗАКЛЮЧЕНИЕ</u>	<u>134</u>

УВОД

Комисията за регулиране на съобщенията е специализиран независим държавен орган, изпълняващ политиките в областта на електронните съобщения и пощенските услуги и политиката по планиране и разпределение на радиочестотния спектър в Република България.

Работата на Комисията за регулиране на съобщенията през 2023 година беше в съответствие с динамично развиващия се пазар на електронни съобщения и услуги, следвайки националните и европейски приоритети и своя Стратегически план. В изпълнение на своята мисия, КРС продължи да работи за създаване на условия за развитие на пазара на електронни съобщения, условия за инвестиции в следващо поколение електронни съобщителни мрежи, ефективна и устойчива конкуренция при предоставянето на съвременни и качествени електронни съобщителни мрежи и услуги на гражданите и бизнеса и равностоен достъп до тях.

Постигането на ефективна и ориентирана към бъдещето регулаторна среда, насърчаването на устойчив конкурентен пазар и защита на потребителите, устойчивото институционално развитие и международното партньорство, продължиха да бъдат основните стратегически цели за работа през 2023 година, годината, в която Комисията отбеляза 25 години регулаторна дейност.

Един от ключовите фактори за изпълнението на тези цели бяха дейностите, свързани с ефективното управление на ограничените ресурси.

През 2023 г. КРС приключи привеждането на разрешенията за ползване на ограничен ресурс в съответствие с новите подзаконови актове, приети във връзка със Закона за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения.

След проведени обществени консултации, КРС прие Позиция относно перспективите и условията за ползване на свободния ресурс в радиочестотни обхвати 700 MHz и 800 MHz.

Издадени бяха по три разрешения за ползване на честотен ресурс от 2x10 MHz в обхвати 700 MHz и 800 MHz за наземна мрежа, позволяваща предоставянето на електронни съобщителни услуги. С издаването на тези разрешения на трите мобилни предприятия, комисията изпълни ключов етап 139 от Реформа 2 (C7.R2) Ефективно използване на радиочестотния спектър от Националния план за възстановяване и устойчивост и Решение № 699 от 04.10.2023 г. на Министерски съвет за предприемане на действия за осигуряване на възможност за ползване на радиочестотен спектър в обхвати 700 MHz и 800 MHz за граждански нужди и мерки за осигуряване безопасността на полетите на Военновъздушните сили на Република България.

Стартирани бяха и обществени консултации относно перспективите за ползване на свободния ресурс в радиочестотни обхвати 1.5 GHz, 2.6 GHz, 3.6 GHz и 26 GHz.

С приетата през 2023 г. Регулаторна политика за ползването на номерационни ресурси за осъществяване на електронни съобщения се определиха основните цели, механизми и подходи за управление и ползване на номерационните ресурси при развитие на електронните мрежи и услуги.

В реална експлоатация бяха въведени Регистърът на приемно-предавателните станции от наземни мрежи, позволяващи предоставянето на електронни съобщителни

услуги, дейностите по чл. 151, ал. 1, т. 16 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) и точки за безжичен достъп с малък обхват и Регистърът на предоставените права за ползване на радиочестотния спектър въз основа на регистрацията за мрежи от вида „точка към точка“ в обхват 71-76 GHz/81-86 GHz, с което се създадоха условия за изграждане на 5G мрежи и за насърчаване инвестициите в инфраструктурата.

Друга важна дейност през годината беше дейността, свързана с пазара на електронни съобщения и услуги, анализите и прогнозите за тяхното състояние и развитие.

С промяната в обхвата на универсалната услуга през 2023 г., бяха приети и обнародвани Правила за изчисляване на нетните разходи за предоставяне на универсалната услуга, с което беше завършен процесът по изменение на съответната подзаконова нормативна уредба. На база на извършен анализ беше изготвено предложение за определяне на подходяща услуга за ширококолов достъп до интернет като част от обхвата на универсалната услуга.

В началото на отчетната годината, КРС прие обобщен годишен доклад относно инциденти, свързани със сигурността, оказващи значително въздействие върху функционирането на мрежите или услугите и предприетите действия през 2022 г. от предприятията, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи или услуги като докладът беше изпратен до Европейската комисия (ЕК) и до Агенцията на Европейския съюз за киберсигурност (ENISA¹).

В изпълнение на Насоките за прилагане на Регламента за отворен интернет (BoR (22) 81) на Органа на европейските регулатори в областта на електронните съобщения (BEREC²), от комисията бяха дадени указания за прекратяване предоставянето и предлагането на включен обем от данни за трафик от/към определени приложения или група приложения за крайни ползватели на абонаментни планове на мобилните оператори.

Предвид изтичането на преходния период на задълженията, отменени в рамките на 5-ия кръг анализи за пазарите на едро на терминиране на повиквания, е приета позиция на КРС относно предоставяне на достъп за осъществяване на взаимно свързване, базирано на интернет протокол с оглед осигуряване на регулаторна предвидимост за участниците на пазара.

На база отчетения ръст на постъпилите искания за даване на задължителни указания по Закона за електронните съобщителни мрежи и физическа инфраструктура, свързани с цените за достъп до канална мрежа, КРС стартира събиране на необходимата информация за извършване анализ на пазара на едро на достъп до пасивна (физическа) инфраструктура. Целта на анализа е установяване наличието или липсата на ефективна конкуренция в съответствие с общите принципи на конкурентното право и специфичните национални условия, и, при необходимост, налагане на специфични задължения на предприятията с установено господстващо положение, с оглед осигуряване на условия за запазване на конкурентната среда.

Важен момент през 2023 година беше и определянето на бъдещ статут на Комисията за регулиране на съобщенията за национален координатор на цифрови услуги за Република България по смисъла на Регламент (ЕС) 2022/2065 на Европейския парламент и Съвета от

¹ European Union Agency for Cybersecurity

² Body of European Regulators for Electronic Communications

19 октомври 2022 година относно единния пазар на цифрови услуги. В тази връзка беше сформирана междуправителствена работна група, председателствана от КРС, със задача да анализира разпоредбите на Регламент (ЕС) 2022/2065 и да изготви проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за електронни съобщения (ЗИД на ЗЕС), която задача беше изпълнена с изготвянето на проектозакона.

Динамичното развитие на новите технологии, повишените потребителски очаквания и ефективното управление на ограничените ресурси поставиха от своя страна и необходимостта от ефективен мониторинг и контрол на спектъра за граждански нужди.

В отговор на все по-засиленото използване на нови технологии и непрекъснато нарастващата натовареност на спектъра, Комисията продължи работа по развитието на Националната система за мониторинг на радиочестотния спектър за граждански нужди (НСМРЧС) съгласно Плана за развитието ѝ за периода 2021÷2025 г., и в изпълнение на стратегическите цели за развитие на системата за радиомониторинг, свързани с нейното разширяване и модернизиране.

През 2023 г. беше завършено проектирането на лаборатория за електромагнитна съвместимост (ЕМС) за подпомагане на контролната дейност на Комисията по ЗЕС относно радиосредствата и проверка на съответствието им с нормативните документи по отношение на ЕМС.

Посоченото до тук в увода на настоящия доклад, отразява само малка част от основните аспекти на работа през 2023 година. Постигнатите конкретни резултати от цялостната дейността през годината са отразени в следващите раздели на доклада, който Комисията изготвя и представя на основание чл. 38 от Закона за електронните съобщения.

I. СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ

Методологически бележки по Раздел I

Представената информация е на база постъпили към 25.04.2024 г. данни от 88% от регистрираните към 31.12.2023 г. в КРС предприятия. Информацията е предоставена съгласно утвърдени с Решение № 381/14.12.2023 г. на КРС образци на формуляри за отчет на дейността по предоставяне на електронни съобщителни мрежи и/или услуги. Основна част от наблюдаваните и включени във формулярите показатели са дефинирани от различни международни институции и организации, към които КРС по закон има ангажимент регулярно да предоставя данни за сектора на електронните съобщения в България (ITU³, Европейската комисия (ЕК), BEREC и др.).

При сбируването на закръглени суми и процентни данни е възможно да възникнат обусловени от закръгления калкулационни разлики, поради използването на стандартни изчислителни функции на електронните таблици и графики.

Относителните дялове са представени със закръгление до първи знак след десетичната запетая. В резултат от закръгленията е възможно сумата от относителните дялове да превишава или да не достига 100%.

Представеният в таблиците общ брой предприятия за определен сегмент от пазара не представлява сума на броя на предприятията по отделните услуги, включени в сегмента. В случай че дадено предприятие предоставя повече от една от посочените услуги, то се отчита само веднъж в общия брой на предприятията.

За целите на годишния доклад, понятието „абонат“ е дефинирано като „Всяко физическо или юридическо лице, което е страна по договор с предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни услуги“ и следва да се счита за идентично на „краен ползвател, страна по договор по чл. 227“ в съответствие със Закона за електронните съобщения (изм. ДВ. бр. 84 от 6 Октомври 2023 г.).

1. Обем и структура на пазара на електронните съобщения в България

1.1. Обем на пазара

По данни от регистъра на КРС, към 31.12.2023 г. общо 1087 предприятия са притежавали регистрация за намерението си да осъществяват дейност по предоставянето на обществени електронни съобщения. В изпълнение на чл. 4 от Общите изисквания⁴ и Решение № 381/14.12.2023 г. на КРС общо 957 от регистрираните към 31.12.2023 г. предприятия са предоставили на комисията годишен отчет за дейността си през 2023 г. (делът на предоставилите отчет предприятия представлява 88% от регистрираните към посочената дата).

През 2023 г. дейност са осъществявали 855 предприятия, като в този брой са включени и 44 предприятия, които са преустановили дейността си по предоставяне на обществени електронни съобщения през годината и са предоставили отчет в изпълнение на

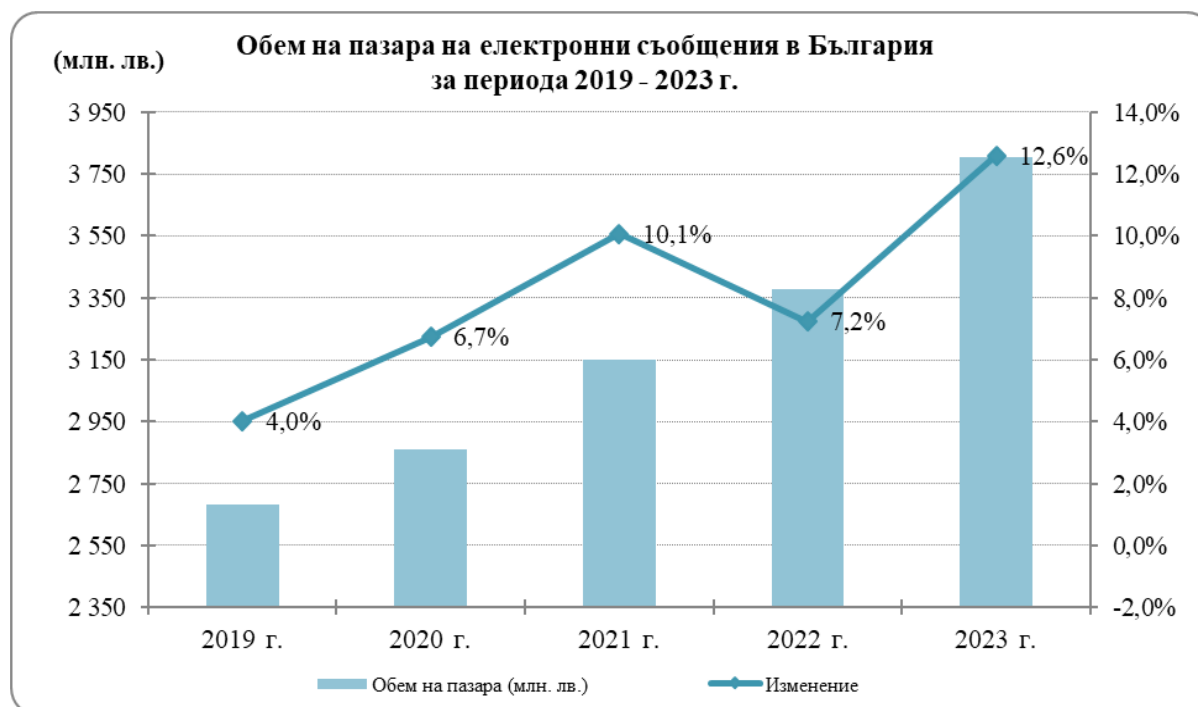
³ International Telecommunication Union

⁴ Общи изисквания при осъществяване на обществени електронни съобщения (изм. ДВ. бр.56 от 30 юни 2023 г.)

чл. 5 от Общите изисквания (към 31.12.2023 г. тези предприятия са заличени от регистъра на КРС). В сравнение с предходния отчетен период (2022 г.), през 2023 г. се наблюдава спад в броя на предприятията, вписани в регистъра на КРС за предоставяне на обществени електронни съобщения с 3,5%. Същевременно броят на предприятията, реално осъществявали дейност през годината, бележи ръст с 1,2%.

През 2023 г. общият обем на пазара на електронни съобщения в България възлиза на 3,803 млрд. лв. (19,666 млн. лв. от тези приходи са на 510 предприятия, които са отчетли годишни приходи под 100 000 лева). Възходящата тенденция в общия обем на пазара продължава за поредна година – отчетеният ръст е 12,6% спрямо данните за 2022 г.

На фигура 1 е представено изменението на обема на пазара на електронни съобщения в страната за периода 2019-2023 г.

Забележка: За 2022 г. данните са актуализирани.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 1

Делът на общия обем на пазара на обществени електронни съобщения в обема на БВП⁵ на България за 2023 г. възлиза на 2,1%, като се отчита ръст с 0,06 процентни пункта при неговия дял в БВП спрямо 2022 г., когато той е възлизал на 2,0%⁶.

⁵ Изчислен по текущи цени. Източник: НСИ ([БВП - Производствен метод - национално ниво | Национален статистически институт \(nsi.bg\)](#)).

⁶ Данните за БВП през 2022 г. са актуализирани. Източник: НСИ ([Брутен вътрешен продукт през 2022 година \(актуализирани данни\) | Национален статистически институт \(nsi.bg\)](#)).

1.2. Структура на пазара

Информация за структура на приходите от предоставяне на обществени електронни съобщения в България е представена в таблица 1 по сегменти, определени според вида на предоставяните услуги, включително разпределените⁷ приходи от пакетни услуги (информация относно дефиницията на „пакетни услуги“ се съдържа в т. 1.2.1. Пакетни услуги по-долу).

Таблица 1

Структура на пазара на обществени електронни съобщения в България по вид на предоставяните услуги за периода 2021-2023 г.

Услуги, чрез които се осъществяват обществени електронни съобщения	Приходи		
	2021 г.	2022 г. ¹	2023 г.
	(млн. лв.)		
1. Междуличностни съобщителни услуги	1 149,605	1 067,320	1 067,881
1.1. Фиксирана услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП и чрез обществени телефони	81,588	71,241	69,512
1.2. Мобилна услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП	1 023,819	946,460	922,782
1.3. Други услуги, свързани с предоставяне на гласови съобщения ²	44,199	49,619	75,587
2. Услуги по предоставяне на линии под наем	24,757	21,321	23,170
3. Услуги за пренос на данни и/или достъп до интернет	1 452,475	1 673,694	1 953,036
4. Услуги за пренос и/или разпространение на радио- и/или телевизионни програми	453,320	474,044	541,424
5. Други услуги³	69,291	141,083	217,620
ОБЩО	3 149,449	3 377,462	3 803,131

¹ Данните за 2022 г. са актуализирани.

² Включват се приходите свързани с предоставяне на VoIP на дребно, пренос на гласов трафик между оператори (VoIP на едро), услуги за гласови съобщения (вкл. чрез негеографски номера от ННП от обхват "90" и SMS, обслужвани в мрежи на други предприятия; чрез спътникови системи и др.).

³ Сегментът включва приходите от предоставяне на канална мрежа, съвместно ползване, включително предоставяне на кули, мачти; тъмно влакно; съвместно разполагане (колокиране), извън случаите на взаимно свързване и други.

Източник: Данни, подадени в КРС

⁷ Разпределението на приходите от пакетни услуги (инсталационни такси и месечни абонаменти за фиксирана и мобилна гласови услуги, достъп до интернет и телевизия) по отделни видове услуги, включени в пакета, се извършва и предоставя в Годишния отчет от предприятията, предоставили информация. Разпределението е въз основа на оценка, основаваща се на цените на самостоятелни услуги, които имат близки или сходни характеристики (например: включени в абонаментната месечна такса минути към национални фиксирани и/или мобилни мрежи, скорост на download от интернет пространството, брой включени телевизионни програми и др.) на услугите, включени в пакетната услуга.

Общият обем на пазара на електронни съобщения в България и през 2023 г. се определя основно от приходите от междуличностни съобщителни услуги и от услугите за пренос на данни и/или достъп до интернет.

Приходите от услуги за пренос на данни и/или достъп до интернет заемат водеща позиция с 51,4% дял в общия обем на пазара. Относителният дял на приходите от този пазарен сегмент в структурата на пазара нараства спрямо 2022 г. с 1,8 процентни пункта.

Независимо от отчетения ръст през 2023 г. в обема на реализираните приходи от междуличностни съобщителни услуги (фиксирана, мобилна и други услуги за гласови съобщения) спрямо предходната година (в абсолютна стойност увеличение с 0,1%), делът им в общия обем на пазара на обществени електронни съобщения намалява с 3,5 процентни пункта и възлиза на 28,1%.

На фигура 2 е представено изменението на относителните дялове на приходите от електронни съобщителни услуги в структурата на пазара на електронни съобщения за периода 2021-2023 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 2

Спрямо предходната година, през 2023 г. приходите във всички пазарни сегменти бележат ръст, а именно:

- „Пренос на данни и/или достъп до интернет” – 16,7%, като в относително изражение за едногодишен период делът на сегмента нараства с 1,8 процентни пункта. Приходите от групата „Пренос на данни и/или достъп до интернет чрез мобилни наземни мрежи“ са се увеличили със 17,0%, а от групата „Пренос на данни и/или достъп до интернет чрез фиксирани мрежи“ с 16,2% спрямо предходната година.

- „Услуги за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми” нараства с 14,2%. Отчетеният ръст на този сегмент се дължи най-вече на увеличението на приходите от IPTV (с 30,7% спрямо 2022 г.).
- „Други услуги” отчита значителен ръст от 54,2%. Приходите от съвместно ползване, включително предоставяне на кули, мачти; тъмно влакно; съвместно разполагане (колокиране) и други, са се увеличили с 64,1% спрямо 2022 г., което води и до ръст в дела на сегмента (с 1,5 процентни пункта). Приходите от услугата „Предоставяне на достъп до канална мрежа“, включени в този сегмент, бележат ръст от 17,0%.
- „Услуги по предоставяне на линии под наем” – 8,7% ръст през 2023 г. спрямо 2022 г.
- „Междупличностни съобщителни услуги ” – с 0,1% в абсолютно изражение, което се дължи на отчетения значителен ръст на приходите от услугата VoIP с 56,1%. Същевременно фиксираната (отчетено намаление с 2,4%) и мобилната (отчетено намаление с 2,5%) услуги за гласови съобщения чрез номера от ННП продължават тенденцията на спад през последните години.

Подробна информация за състоянието и тенденциите на развитие на съответните пазарни сегменти е представена в т. 2 ÷ т. 5 от настоящия раздел на доклада.

1.2.1. **Пакетни услуги**

Приходите от пакетни услуги⁸ имат значителна роля на пазара на електронни съобщения в България. През 2023 г., за поредна година, потреблението на пакетни услуги у нас нараства, като към 31.12.2023 г. 53,74% от абонатите на фиксирана гласова услуга, 78,8% от абонатите на мобилна гласова услуга, 34,34% от абонатите на фиксиран достъп до интернет, 83,5% от абонатите на мобилен достъп до интернет и 42,4% от абонатите на платена телевизия използват съответната услуга в пакет с други електронни съобщителни услуги. В резултат, общият обем на реализираните приходи (от инсталационни такси и месечни абонаменти) от пакетни услуги достига 1,865 млрд. лв.⁹, което представлява ръст от 15,9% спрямо приходите през предходната година.

Участници на пазара

По данни, постъпили в КРС, през 2023 г. две предприятия са стартирали дейност по предоставянето на пакетна услуга – конкретно двоен пакет, включващ фиксиран достъп до интернет и телевизия, а 4 са преустановили предоставянето. Така, през 2023 г. общият брой на предприятията, предоставящи пакетни услуги, възлиза на 92, което е с 2 по-малко в сравнение с предходната година (94 през 2022 г.).

Основните доставчици на пакетни услуги са „Виваком България“ ЕАД (Виваком), „А1 България“ ЕАД (А1) и „Йеттел България“ ЕАД (Йеттел). През 2023 г. те формират 95,9% от обема на пазара, изчислен на база реализираните приходи и обхващат 96,9% от

⁸ Под „пакетни услуги” следва да се имат предвид търговски оферти, предлагани въз основа на месечен абонамент и включващи две или повече от следните услуги: (1) Фиксиран ширококолов достъп до интернет, (2) Фиксирана гласова услуга, (3) Мобилна гласова услуга, (4) Мобилен ширококолов достъп до интернет и (5) Платена телевизия (кабелна, спътникова или IPTV). За пакетни услуги следва да се считат т. нар. „чисти“, „свързани“ и „смесени“ пакети.

⁹ Данните са включени в общия обем на пазара на електронни съобщения, разпределени по услуги, но са представени с оглед съпоставимост с предходните години.

общия брой абонати на пакетни услуги. С изключение на „Булсатком“ ЕООД (Булсатком) всички останали предприятия, предоставящи пакетни услуги, притежават дял, който не надвишава 1% в общия брой абонати на пакетни услуги.

Таблица 2

Пазарни дялове на предприятията, предоставящи пакетни услуги

Предприятие	2022 г.		2023 г.	
	Дял на база брой абонати на пакетни услуги	Дял на база приходи на пакетни услуги	Дял на база брой абонати на пакетни услуги	Дял на база приходи на пакетни услуги
А1 БЪЛГАРИЯ ЕАД	37,3%	33,1%	37,4%	38,4%
ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ ЕАД	28,5%	23,1%	30,7%	27,6%
ЙЕТЕЛ БЪЛГАРИЯ ЕАД	28,3%	26,0%	28,8%	30,0%
БУЛСАТКОМ ЕООД	1,6%	1,7%	1,4%	1,7%
Всички останали*	4,3%	15,9%	1,7%	2,3%

Забележка: „*“ включени са доставчиците на пакети, дялт на всеки от които не надвишава 1% в общия брой абонати / приходи от пакетни услуги.

Източник: Данни, подадени в КРС

През 2023 г. пазарният дял на Виваком, изчислен на база абонати на пакетни услуги, възлиза на 30,7%, като стойността му се увеличава с 2,1 процентни пункта спрямо 2022 г. През 2023 г. спрямо 2022 г. ръст се отчита и при Йеттел – с 0,5 процентни пункта и при А1 с 0,2 процентни пункта. В дела на Булсатком¹⁰, който възлиза на 1,4%, се наблюдава спад с 0,2 процентни пункта спрямо предходната година. Абонатите на всички останали предприятия съставляват едва 1,7% от пазара, изчислен на база брой абонати (спад с 2,6 процентни пункта спрямо 2022 г.).

При пазарните дялове на предприятията, изчислени на база приходи от предоставяне на пакетни услуги, измененията са както следва: в дела на Виваком се отчита ръст с 4,4 процентни пункта спрямо предходната година; при А1 също се наблюдава ръст – с 5,3 процентни пункта, при пазарния дял на Йеттел се отчита нарастване с 3,9 процентни пункта, докато Булсатком запазва своя пазарен дял, възлизащ на 1,7%. Съвкупният пазарен дял на останалите участници на пазара, изчислен на база общия обем на приходите от пакетни услуги, намалява с 13,6 процентни пункта от 15,9% през 2022 г. на 2,3% през 2023 г.

Абонати на пакетни услуги

Броят на абонатите на пакетни услуги към края на 2023 г., съгласно данните, подадени от предприятията, предоставящи обществени електронни съобщения в България, нараства спрямо предходната година с 2,6% до 7,164 млн. В резултат, в периода 2022 – 2023

¹⁰ С Решение № 114/01.02.2024 г. Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) разреши придобиване от страна на „Юнайтед Груп България“ ЕООД на пряк едноличен контрол върху „Вива Корпорейт България“ ЕООД и непряк едноличен контрол върху „Булсатком“ ЕООД.

г., с 2,9 процентни пункта нараства и стойността на показателя „проникване по население“¹¹, достигайки 111,1%.

Разпределението на абонатите по видове пакетни услуги съобразно броя на включените в тях електронни съобщителни услуги в България е представено на фигура 3.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 3

Данните, представени на фигура 3, потвърждават наблюдаваната през последните години тенденция на ръст в дела на пакетите, формирани от две електронни съобщителни услуги (двойни пакети). През 2023 г. двойните пакети обхващат 99,4% от общия брой абонати на пакетни услуги, като броят на абонатите на този вид пакети се увеличава както в абсолютно (с 2,8% за едногодишен период), така и в относително изражение (с 0,1 процентни пункта) спрямо данните за 2022 г. За втора поредна година интересът към тройните пакети бележи ръст, което е видно от отчетения по-голям брой абонати – с 8,2% спрямо 2022 г. Това увеличение обаче не се отразява значително върху дела им, възлизащ на 0,4%, който се запазва спрямо 2022 г. Както и през предходната година, през 2023 г.

¹¹ Показателите за 2022 г. и 2023 г. са изчислени като съотношение между общия брой на абонатите на пакетни услуги към 31-ви декември на съответната година и броя на населението по данни на НСИ към същата дата (<https://www.nsi.bg/bg/content/2975/население-по-области-общини-местоживееене-и-пол>).

значително намалява (с 49,5%) броят на абонатите на четворни пакети. Това се отразява и на дела на четворните пакети, възлизащ на 0,1%, който намалява с 0,1 процентни пункта за сметка на увеличение на дела на двойните и тройните пакети.

На фигура 4 е представено разпределението на абонатите според най-предпочитаните през 2023 г. пакетни услуги.

Забележка: В „Други видове пакети“ са включени абонатите на пакети, дялът на всеки от които не надвишава 1% в общия брой абонати на пакетни услуги.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 4

Броят на абонатите на най-предпочитаната от ползвателите пакетна услуга – „мобилен глас и мобилен достъп до интернет“, е нараснал с 2,8% спрямо 2022 г. и в края на 2023 г. достига 5,988 млн., като се наблюдава незначителен ръст в дела им (83,6%) с 0,2 процентни пункта в относително изражение. Броят на абонатите, които ползват втория по разпространение пакет („телевизия и фиксиран достъп до интернет“) през 2023 г. възлиза на 821 хил., като се отчита увеличение с 6,4% в абсолютни стойности спрямо 2022 г. и с 0,4 процентни пункта в относително изражение (делът им възлиза на 11,5%). Фиксирана гласова услуга и мобилна гласова услуга в пакет, с относителен дял от 4,3% от общия брой абонати на пакети, се ползва от 309 хил. абоната (намаление в абсолютни стойности с 6,6%).

Приходи от пакетни услуги

Приходите от пакетни услуги през 2023 г., както беше посочено и по-горе, възлизат на 1,865 млрд. лв. и отчитат ръст от 15,9% спрямо предходната година. Най-голям дял (98,7%) в общия обем на приходите от тези услуги продължават да заемат двойните пакети, при които спрямо данните от 2022 г. е отчетен ръст от 16,5% в абсолютно изражение, а в относително – от 0,5 процентни пункта. Делът на приходите от тройни пакети бележи спад през 2023 г. (с 0,1 процентни пункта) въпреки отчетения с 5,3% ръст в абсолютно изражение. Приходите от четворни пакети продължават да намаляват и през 2023 г. – с 41,7%, спрямо

2022 г., като заемат 0,5% от общия обем на приходите в сегмента (с 0,5 процентни пункта по-малко в сравнение с 2022 г.).

На фигура 5 е представено разпределението на приходите по видове пакетни услуги през 2023 г.

Забележка: В „Други видове пакети“ са включени приходи от пакети, дялът на всеки от които не надвишава 1% в общите приходи от пакетни услуги.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 5

През 2023 г. дялът на приходите от най-използваната пакетна услуга, включваща мобилна гласова услуга и мобилен достъп до интернет, намалява спрямо 2022 г. с 0,3 процентни пункта и достига 82,5% от общия обем на приходите от пакети, въпреки отчетения ръст в абсолютно изражение с 15,5%. Приходите от двойната пакетна услуга „телевизия и фиксиран интернет“ отчитат увеличение с 23,3% спрямо 2022 г., което се отразява върху нарастването на дела им (15,9%) отчитайки ръст с 1 процентен пункт. Общият дял от останалите други видове пакети, в който са включени приходите от пакет, дялът на всеки от които не надвишава 1% в общите приходи от пакетни услуги, възлиза на 1,6%, като намалява с 18,3% спрямо 2022 г. (спад с 0,7 процентни пункта).

Обобщение

През 2023 г. при пакетните услуги се наблюдават следните тенденции:

- Потреблението на двойните и тройните пакети нараства за сметка на четворните пакети;

- Отново най-предпочитаните пакетни услуги са тези, които включват мобилна услуга – 88,4% от общия брой абонати на пакетни услуги използват пакети с включен мобилен глас, а 83,9% от абонатите ползват пакети с включен мобилен интернет;
- Ръстът в общия обем на приходите от пакетни услуги се дължи основно на нарастването на реализираните приходи от пакети с включен мобилен достъп до интернет и на приходите от пакети с включена телевизионна услуга;
- През 2023 г. не се наблюдава ново преразпределяне на пазарните дялове между трите най-големи предприятия, предоставящи пакетни услуги, като общият им дял на база брой абонати възлиза на 96,9%. С най-голям пазарен дял остава А1, следвано от Виваком и от Йеттел, което заема трета позиция.

1.2.2. Инвестиции

През 2023 г. 378 предприятия са инвестирали средства в изграждането и поддържането на обществени електронни съобщителни мрежи в размер на 672,658 млн. лв., което е с 3% повече спрямо вложените през предходната година.

През годината във фиксирани мрежи за предоставяне на електронни съобщителни услуги са вложени инвестиции в размер на 129,467 млн. лв. (с 0,4% повече спрямо предходната година в абсолютно изражение), като от тях 75,985 млн. лв. са вложени в мрежи за достъп от следващо поколение (NGA).

През 2023 г. вложените инвестиции в мобилни мрежи са в размер на 283,757 млн. лв. (с ръст от 14,4% спрямо предходната година), което представлява 42,2% дял от общите инвестиции на предприятията.

2. Междупличностни съобщителни услуги

Сегментът „Междупличностни съобщителни услуги” включва следните обществени електронни услуги: фиксирана услуга за гласови съобщения, предоставяна чрез номера от Националния номерационен план (ННП); услуга за гласови съобщения чрез обществени телефони; мобилна услуга за гласови съобщения, предоставяна чрез номера от ННП (включително SMS¹² и MMS¹³) и други услуги, свързани с предоставяне на гласови съобщения (предоставяне на VoIP на дребно; пренос на гласов трафик между оператори (VoIP на едро); услуги, предоставяни чрез негеографски номера от ННП от обхват "90", обслужвани в мрежи на други предприятия; услуги за гласови съобщения, предоставяни чрез спътникови системи и др.).

Таблица 3 представя обобщена информация за основните показатели, характеризиращи разглеждания сегмент през 2023 г., а именно: броя на предприятията, предоставящи услуги на този пазарен сегмент през годината, броя на техните абонати/постове и годишните приходи от предоставяните услуги¹⁴.

¹² Кратки текстови съобщения.

¹³ Мултимедийни съобщения.

¹⁴ Подробна информация относно предоставянето на фиксирани и мобилни услуги за гласови съобщения чрез номера от ННП е представена в т. 2.1. и т. 2.2.

Таблица 3

Брой предприятия, брой абонати/постове и приходи по вид на предоставяните гласови услуги през 2023 г.

Наименование на услугата	Брой предприятия, предоставящи услугата през 2023 г.	Брой абонати/постове към 31.12.2023 г.		Приходи (в млн. лв. без ДДС)	
		Общо ¹	в т.ч. абонати на пакетни услуги	Общо ²	в т.ч. от пакетни услуги
1. Фиксирана услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП и чрез обществени телефони	30	592 899*	318 310	69,512	3,029
2. Мобилна услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП	3	8 014 473	6 316 549	922,782	575,945
3. Други услуги, свързани с предоставяне на гласови съобщения	23	///	///	75,587	///
Общо	49	///	///	1 067,881	578,974

¹ Вкл. абонати на пакетни услуги.

² Вкл. частта на приходите от предоставяне на гласови услуги, включени в пакет с други електронни съобщителни услуги.

* Брой постове на абонати на фиксирана услуга за гласови съобщения.

Забележка: Символът /// означава, че информацията не е приложима за посочения показател или представлява търговска тайна, навсякъде в този документ, където той е ползван.

Източник: Данни, подадени в КРС

Дейност по предоставянето на услуги, включени в сегмента „Междупличностни съобщителни услуги“ за 2023 г., са декларирали общо 49 предприятия, с едно по-малко в сравнение с предходната година¹⁵. Няма промяна при предприятията, предоставяли услуги от групата „Мобилна услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП“. Предприятията, декларирали дейност по предоставянето на достъп до фиксирана услуга за гласови съобщения (фиксирана гласова услуга) чрез номера от ННП и/или услуги на едро за взаимно свързване на обществени телефонни мрежи възлизат на 30. Броят на доставчиците на други услуги, свързани с предоставянето на гласови съобщения, наброяват 23, като от тях 18 предприятия са декларирали предоставянето на VoIP услуги на дребно или на едро (пренос на гласов трафик между оператори).

Общият обем на реализираните приходи от услуги, включени в сегмента „Междупличностни съобщителни услуги“ през 2023 г., възлиза на 1 067,881 млн. лв., като изменението спрямо предходната година (1 067,320 млн. лв.) е незначително – ръст с 0,1%. В отделните групи от услуги, формиращи сегмента през 2023 г., се наблюдават следните изменения в абсолютни стойности, спрямо предходната година, както следва:

¹⁵ Вследствие на допълнително постъпили въпросници на 4 предприятия за отчет на дейността през 2022 г. данните са актуализирани. Съгласно актуализираните данни за 2022 г., общият брой на предприятията, декларирали дейност по предоставянето на междупличностни услуги за гласови съобщения възлиза на 50. Общо 33 са предоставяли фиксирана услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП и/или услуги на едро за взаимно свързване на обществени телефонни мрежи, като 3 от тях предоставят и мобилна услуга за гласови съобщения. Броят на предприятията, предоставяли други услуги, свързани с предоставянето на гласови съобщения, вкл. VoIP възлиза на 22.

- спад с 2,4% е реализиран в обема на приходите от предоставянето на фиксирана гласова услуга за отчетната година, при намаление с 12,7% за предходния едногодишен период (2021-2022 г.);
- в сумата на приходите от предоставяне на мобилната гласова услуга се отчита намаление с 2,5% спрямо предходната година, при спад със 7,6% за предходния период;
- през 2023 г. спрямо 2022 г. в общия обем на приходите от услугите, включени в групата „Други услуги, свързани с предоставянето на гласови съобщения“, се наблюдава ръст от 52,3%, което е резултат от увеличението на реализираните приходи от предоставяне на услуги за пренос на гласов трафик между оператори (VoIP на едро), формиращи основния дял (74,6%) в разглежданата група от услуги.

Отчетените изменения в абсолютната стойност на обема на приходите по групи услуги не променят съществено структурата на сегмента „Междупличностни съобщителни услуги“, представена на фигурата по-долу.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 6

Видно от представената информация, основният дял в структурата на този пазарен сегмент (86,4%) се формира от приходите от мобилната гласова услуга. Отчетеният спад с 2,3 процентни пункта спрямо 2022 г. се дължи на увеличението в дела на приходите от групата на другите услуги, свързани с предоставянето на гласови услуги – от 4,6% през 2022 г. на 7,1% през 2023 г. Изменението на приходите от фиксирана гласова услуга в абсолютна стойност не оказва съществено влияние върху относителния им дял в структурата на

сегмента през 2023 г., като намалението е едва с 0,2 процентни пункта в сравнение с предходната година.

2.1. Фиксирана услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП

Участници на пазара

Към 31.12.2023 г. общият брой на предприятията, оторизирани от КРС за предоставяне на услуги за гласови съобщения чрез първично предоставен ресурс от ННП – географски номера, негеографски номера за достъп до национални негеографски услуги и код за достъп до услугата „избор на оператор“, възлиза на 23. Предприятията, без първично предоставен ресурс, уведомили КРС за намеренията си за осъществяване на междуличностни съобщителни услуги с номера (чрез препродажба на фиксирана гласова услуга чрез вторично предоставени номера) са 24.

Общият брой на предприятията, декларирали дейност по предоставяне на фиксирана гласова услуга чрез номера от ННП и/или услуги на едро по взаимно свързване на обществени телефонни мрежи през 2023 г., възлиза на 30. От тях 26 предприятия са декларирали дейност по предоставянето на фиксирана гласова услуга на крайни ползватели чрез географски номера и/или негеографски номера. Чрез първично предоставен ресурс услугата е предоставяна от 15 предприятия, а 11 декларират дейност по препродажба на фиксирана гласова услуга чрез вторично получени географски номера и/или негеографски номера за достъп до национални негеографски услуги. Дейност по предоставянето само на услуги на едро („транзит“ и „физическа реализация на взаимно свързване“), които са относими към предоставянето на фиксирана услуга за гласови съобщения с номера от ННП са декларирали 4 предприятия. През 2023 г. както през предходната година, дейност по предоставяне на гласова услуга чрез обществени телефони/кабини е декларирана единствено от Виваком.

И през 2023 г. основните доставчици на фиксирана услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП за крайни ползватели (услуга на дребно) са Виваком, А1 и Йеттел. Тези предприятия формират 97,7% от обема на пазара, измерен на база брой постове на абонати на фиксирана гласова услуга (при 97,8% за 2022 г.) и 94,1% от реализираните приходи от абонати на услугата, предоставяна на дребно (при 94,0% за 2022 г.).

Таблица 4

Пазарни дялове на предприятията, предоставящи фиксирана гласова услуга на дребно

Предприятие	2022 г.		2023 г.	
	Дял на база брой постове на абонати	Дял на база приходи от абонати	Дял на база брой постове на абонати	Дял на база приходи от абонати
ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ ЕАД	58,0%	81,8%	57,3%	83,0%
А1 БЪЛГАРИЯ ЕАД	24,9%	6,3%	24,6%	5,3%
ЙЕТТЕЛ БЪЛГАРИЯ ЕАД	14,9%	5,8%	15,8%	5,8%
Всички останали	2,2%	6,0%	2,3%	5,9%

Източник: Данни, подадени в КРС

През 2023 г. не се наблюдава съществено изменение в стойностите на пазарните дялове на предприятията, предоставящи достъп до фиксирана гласова услуга, изчислени на

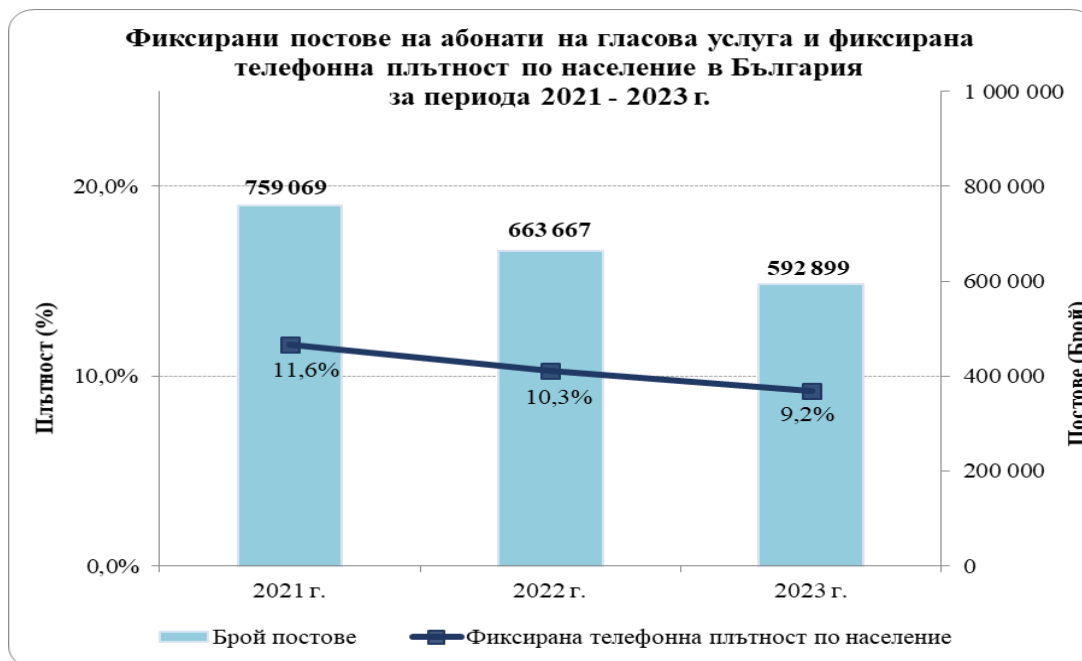
база брой фиксирани постове на абонати в сравнение с предходната година. В стойността на показателя на Виваком се отчита спад с 0,7 процентни пункта спрямо предходната година и към края на 2023 г. възлиза на 57,3%. Спад се отчита и при А1 – с 0,3 процентни пункта, чийто пазарен дял се изменя от 24,9% на 24,6% в края на отчетния период. Това води до ръст в стойността на показателя на Йеттел – с 0,9 процентни пункта и с едва 0,1 процентен пункт в сумирания относителен дял на всички останали конкуренти.

При пазарните дялове на предприятията, изчислени на база приходи от предоставяне на фиксирана гласова услуга на абонати, измененията са, както следва: в дела на Виваком се отчита ръст с 1,2 процентни пункта спрямо предходната година, докато в дела на А1 се отчита спад с 1,0 процентен пункт. При Йеттел стойността на показателя се запазва на нивото от предходната година – 5,8%, а съвкупният пазарен дял на останалите участници на пазара, изчислен на база общия обем на приходите от услуги на дребно, се запазва почти непроменен – изменението е едва с 0,1 процентен пункт в посока намаление.

Постове на абонати на фиксирана гласова услуга

Съгласно декларираните от предприятията данни, в края на 2023 г. общият брой на фиксираните постове на абонати на гласовата услуги е 592 899, като за поредна година се запазва тенденцията на спад в този показател, дължаща се на намаляващия интерес на крайните ползватели към услугата. Отчетеният спад спрямо предходната година е с 10,7%, при намаление от 12,6% за периода 2021-2022 г. Броят на постове на Виваком намалява с 11,7% през 2023 г., при спад с 12,0% за предходния период (2021 – 2022 г.), а намалението на сумарния брой на постове на абонати на фиксирана гласова услуга на конкурентните предприятия е с 9,2% спрямо 2022 г., при 13,4% за предходния отчетен период.

Информация относно изменението на броя на фиксираните постове на абонати на гласова услуга и фиксираната телефонна плътност по население за тригодишен период е представена на фигурата по-долу.

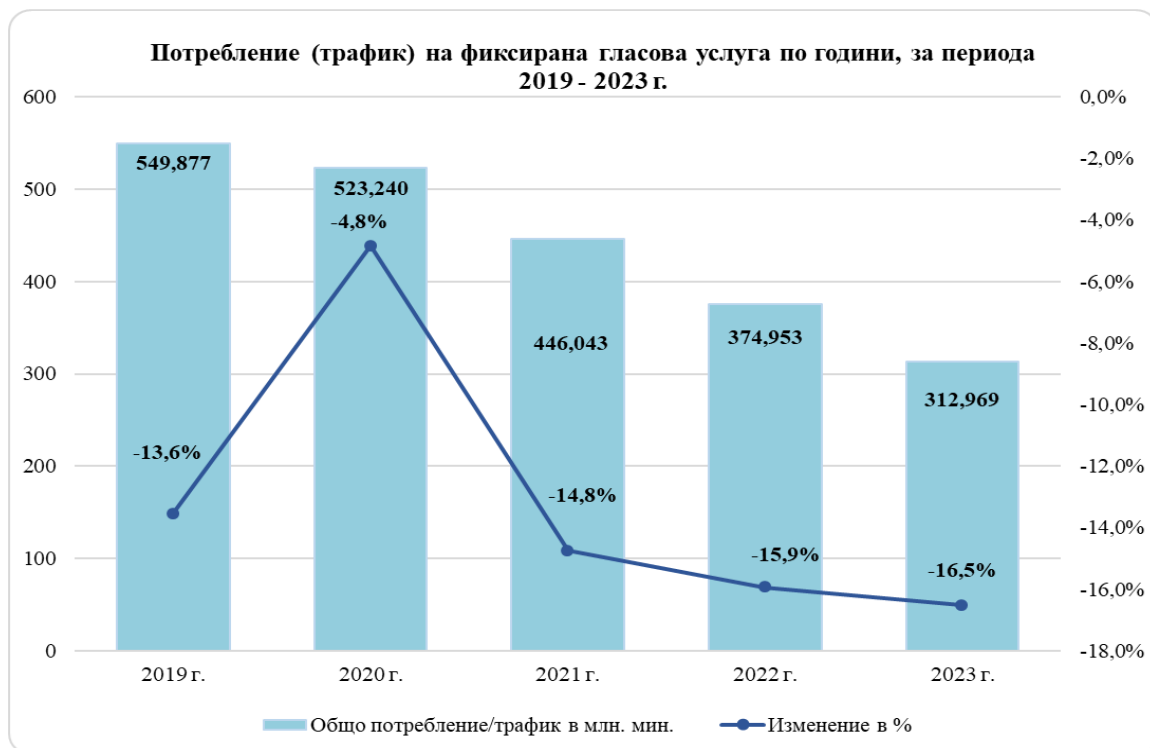
Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 7

В резултат от ежегодното намаление на общия брой фиксирани постове в абсолютна стойност (с 21,9% през 2023 г. в сравнение с 2021 г.), стойността на показателя „фиксирана телефонна плътност по население” също спада, като за 2023 г. достига 9,2%¹⁶.

Потребление (трафик) на фиксирана гласова услуга

Общото потребление на фиксираната гласова услуга включва обема изходящ трафик (в минути), генериран от крайните ползватели на услугата при осъществяване на национални (селищни и междуселищни повиквания, повиквания към мобилни наземни мрежи и към негеографски номера) и международни повиквания за едногодишен период. По данни на предприятията, през 2023 г. е генериран общ обем на гласов трафик, възлизащ на 312,969 млн. минути, при 374,953 млн. минути за 2022 г., което представлява спад от 16,5% за едногодишния период. Видно от фигурата по-долу, данните за периода 2019 – 2023 г. показват трайна тенденция на спад в общия обем генериран изходящ трафик от повиквания, като най-слабият темп на намаление продължава да е през 2020 г., вследствие повишеното потребление на услугата в периода на кризата с COVID-19.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 8

Делът на генерирания трафик от повиквания, включен в абонаментните планове се запазва висок и през 2023 г., като възлиза на 89,2%. Едва 10,8% от общо генерирания трафик

¹⁶ Показателите за 2022 г. и 2023 г. са изчислени като съотношение между общия брой на активните телефонни постове на абонатите на фиксирана гласова услуга към 31-ви декември на съответната година и броя на населението по данни на НСИ към същата дата (<https://www.nsi.bg/content/2975/население-по-области-общини-местоживее-и-пол>); за изчисляване на показателя за 2021 г. са използвани окончателните данни за броя на населението към 7-ми септември 2021 г. от Преброяване на населението на НСИ (https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2021_population.pdf).

се заплаща от крайните ползватели на услугата извън абонамента, което показва, че няма промяна в модела на предоставяне на услугата, изразяващ се във включването на голям обем трафик за повиквания в месечните абонаменти на абонатите на фиксирана гласова услуга.

Разпределението на общия обем трафик, генериран от фиксирани мрежи, в периода 2021-2023 г., в зависимост от направлението на повикванията, е представено на фигурата по-долу.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 9

През 2023 г., както и през предходната година, се отчита намаление не само в общия обем на генерирания изходящ трафик, но и при всички групи повиквания, формирани по направления, както следва: в рамките на мрежата на предприятието (on net), към други фиксирани мрежи (off net), към мобилни мрежи, към негеографски номера и към мрежи в чужбина. Отчетени са следните изменения през 2023 г. спрямо 2022 г. в абсолютна стойност и като дял в общия обем на генерирания изходящ трафик:

- обемът на трафика в рамките на мрежите (on net) намалява с 25,6%, а дялът, който формира в общия обем на реализирания трафик – с 3,4 процентни пункта;
- трафикът от повикванията към други фиксирани мрежи (off net) бележи спад с 25,2% и дялът му намалява с 1,7 процентни пункта в сравнение с предходната година до 14,8%;
- в обема на повикванията към мобилни мрежи за втора поредна година се отчита спад,

който за 2023 г. е с 3,4%, при 0,3% за предходния период (2021 – 2022 г.). Поради по-малкия темп на намаление в сравнение със спада в обема на трафика при другите повиквания, дялът на този трафик нараства с 6,7 процентни пункта за една година и формира 49,3% от общия обем на потреблението от абонати на фиксирана гласова услуга през 2023 г.;

- дялът на потреблението към негеографски номера за услуги и кратки номера в общия обем трафик остава непроменен спрямо предходната година (1,6%), тъй като спадът му в абсолютна стойност възлиза на 16,1%, и е съпоставим с общото намаление в потреблението на услугата (16,5%);
- при повикванията към мрежи в чужбина се отчита спад в генерирания трафик в абсолютна стойност с 32,2%, което свива дела на този трафик в общия обем с 1,6 процентни пункта до 7,4% дял в общия трафик на дребно.

Намаленото ползване на фиксираната гласова услуга от крайни ползватели се отразява и на свързаната услуга на едро за терминиране на повиквания във фиксирани мрежи. Видно от данните, декларирани от предприятията, предоставящи междуличностни съобщения чрез географски номера, през 2023 г. общият обем на терминирания трафик във фиксирани мрежи в страната намалява с 12,4% спрямо 2022 г., при 21,1% за предходния едногодишен период. В общото потребление на услугата терминиране на национален трафик се отчита спад с 10,9%, като най-голямо е намалението при трафика, генериран от географски номера и терминиран в географски номера – с 24,9%. Терминираният във фиксирани мрежи трафик, генериран от мобилни мрежи на други предприятия в страната, намалява с 8,7% спрямо 2022 г., като само с 0,7 процентни пункта надвишава спада за предходния период. През 2023 г. най-слаб темп на намаление се отчита при терминиране на повиквания в негеографски номера във фиксирани мрежи – 1,5% за едногодишния период, като този трафик заема и най-малък дял в общия обем терминиран трафик – 9,6%. Предоставените от предприятията данни сочат, че намаление се отчита и при обема на трафика, терминиран в национални фиксирани мрежи от повиквания, генерирани от мрежи в чужбина, като през 2023 г. спрямо 2022 г. то възлиза на 19,5%, при спад от 24,8% за предходния период (2021 – 2022 г.).

В структурата на общия обем терминиран трафик във фиксирани мрежи най-голям дял заема трафикът, генериран от мобилни мрежи в страна (включително, генериран от собствена мобилна мрежа) – 64,8% за 2023 г., при 62,8% за предходната година. В обема на терминирания национален трафик този дял възлиза на 76,8% за 2023 г. и 75,7% за 2022 г., което също показва пренасочване на потреблението от фиксирана към мобилна гласова услуга.

Приходи от фиксирана гласова услуга

Общият обем на реализираните приходи от предоставяне на фиксирана гласова услуга през 2023 г. възлиза на 69,512 млн. лв., което представлява спад с 2,4% спрямо 2022 г. (71,241 млн. лв.). Основният дял в структурата на реализираните от доставчиците на услугата приходи се формира от инсталационни и абонаментни такси от предоставяне на фиксирана гласова услуга на крайни ползватели, включително частта от пакетна услуга. През 2023 г. те съставляват 76,2% от общо реализираните приходи, като спадът за тригодишния период, представен на фигурата по-долу, е с 2,2 процентни пункта, а в

абсолютна стойност възлиза на 17,3%.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 10

Измененията в абсолютна стойност на представените на фигурата по-горе основни групи приходи от фиксирана гласова услуга през 2023 г. спрямо 2022 г. са, както следва:

- спад с 4,5% в обема на приходите от предоставяне на достъп до фиксираната гласова услуга (инсталационни и абонаментни такси), при 13,3% намаление през 2022 г. спрямо 2021 г.;
- с 11,3% намаляват реализираните приходи от повиквания извън абонаментите за отчетния период, при спад с 12,6% за периода 2021-2022 г.;
- в общия обем на приходите от предоставяне на услугите на едро (включващи услугите по взаимно свързване - генериране, терминиране, транзит и физическа реализация на взаимно свързване) през 2023 г. се отчита ръст с 14,5% спрямо 2022 г., дължащ се на увеличение на реализираните приходи от транзит на гласов трафик с 28,5%, при ръст от 14,0% за предходния период.

През 2023 г. се прилагат цените на едро за терминиране на гласови повиквания във фиксирани мрежи, определени в Делегирания акт относно единните европейски цени за терминиране на гласови повиквания в мобилни и фиксирани мрежи (Делегиран Регламент

(ЕС) 2021/654 на Комисията), които са в сила от 01.07.2021 г. Спадът в обема на приходите от физическа реализация на взаимно свързване през 2023 г. спрямо предходната година е 1,9%. Този темп на намаление е с по-малки стойности в сравнение с предходния период, когато спадът от 11,9% е повлиян от приложението на разпоредбите на Делегирания акт по отношение на ползването на портотовете за взаимно свързване, включени в услугата терминиране, като съществен елемент от нея.

Обобщение

И през 2023 г. продължава установената трайна тенденция на спад в потреблението на фиксирана гласова услуга от крайните потребители, като при основните показатели се отчитат следните изменения:

- Спадът в броя на постове на абонати на фиксирана гласова услуга е с 10,7% предходната година;
- Приходите, реализирани от услуги на дребно, представляват 85,3% дял от общите приходи от фиксирана гласова услуга, като намалението спрямо предходната година е с 4,8%, а основният дял в обема им (89,3%) се формира от абонаментни и инсталационни такси. Общото потребление от услугата, изразено в минути трафик от повиквания на дребно, продължава да се свива (с 16,5% за отчетната година);
- Повикванията, чийто трафик е включен в абонаментите, формират съществен дял в общия обем на генерирания изходящ трафик – 89,2%, а делът на повикванията към мобилни мрежи продължава да нараства и достига 49,3% от общо генерирания трафик от изходящите повиквания;
- Основните доставчици на услугата – А1, Виваком и Йеттел формират 97,7% от общия брой постове на абонати на фиксирана гласова услуга и 94,1% от реализираните приходи от абонати на услугата, предоставяна на дребно. Няма промяна на техните позиции, определени на база брой постове на абонати.

Въз основа на изложените по-горе данни и отчетените тенденции за последните години може да се очаква свиването на потреблението на абонатите на фиксираната гласова услуга да продължи. Предпочитанията на крайните ползватели на гласови услуги ще продължат да се насочват към ползването на мобилни услуги и към интернет приложения за междуличностна комуникация.

2.2. Мобилна услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП

Участници на пазара

През 2023 г. броят на предприятията, предоставящи мобилна услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП (мобилна гласова услуга) в България е три – това са А1, Йеттел и Виваком. Те притежават регистрация в Публичния регистър на КРС за предоставяне на услугата, както и разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс – радиочестотен спектър и имат предоставени кодове за достъп до цифрови мобилни мрежи (негеографски номера от ННП за предоставяне на мобилна услуга за гласови съобщения).

Представените в КРС отчети за дейността по предоставяне на обществени електронни съобщения през 2023 г. показват, че регистрираният през 2022 г. ръст в пазарните дялове на база брой абонати и на база приходи на дребно¹⁷ при Виваком продължава (Таблица 5). В резултат от него, към края на 2023 г. се наблюдава разместване на пазарните позиции в пазарен сегмент „мобилна услуга за гласови съобщения чрез номера от ННП“ и към 31.12.2023 г., на база брой абонати, Виваком вече притежава втори по големина дял (32,4%) в сегмента и измества от втора на трета позиция Йеттел, чийто пазарен дял е 31,4%. С пазарен дял от 36,2%, изчислен на база брой абонати, А1 за поредна година заема лидерската позиция при предоставянето на мобилна гласова услуга.

Таблица 5

Пазарни дялове на предприятията, предоставящи мобилна гласова услуга на дребно

Предприятие	2022 г.		2023 г.	
	Дял на база брой абонати	Дял на база приходи	Дял на база брой абонати	Дял на база приходи
А1 БЪЛГАРИЯ ЕАД	36,7%	34,2%	36,2%	29,9%
ЙЕТЕЛ БЪЛГАРИЯ ЕАД	32,1%	38,0%	31,4%	40,7%
ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ ЕАД	31,2%	27,8%	32,4%	29,4%

Източник: Данни, подадени в КРС

Данните в таблица 5 показват, че на база приходи от предоставяне на мобилна гласова услуга на дребно за 2023 г. и трите мобилни предприятия запазват позициите си от предходната година – Йеттел отново има най-голям пазарен дял (40,7%), следван от А1 (29,9%) и Виваком (29,4%). Разликата между пазарните дялове на втория и третия на база приходи обаче е незначителна и в случай че тенденцията на ръст в пазарния дял на Виваком се запази и през следващата година, то ще заеме второ място в сегмента и по отношение на този показател.

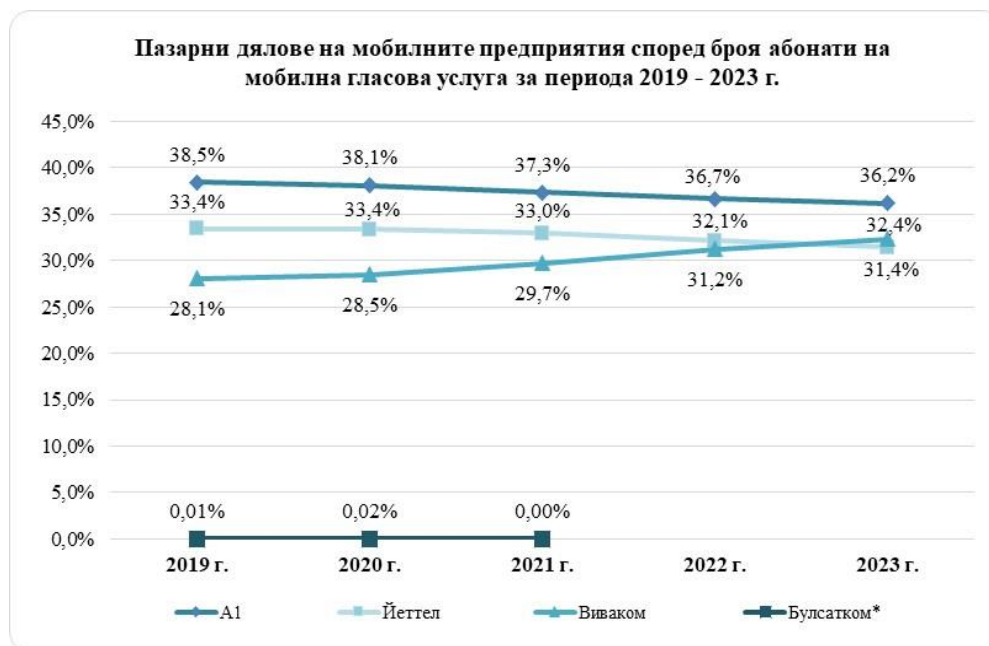
Конкретните стойности на измененията в пазарните дялове на А1, Йеттел и Виваком през 2023 г., спрямо 2022 г., са както следва:

- относителният дял на А1, изчислен на база брой абонати, намалява с 0,5 процентни пункта, а този, изчислен на база приходи – с 4,3 процентни пункта;
- относителният дял на Йеттел, изчислен на база брой абонати, намалява с 0,7 процентни пункта, а този, изчислен на база приходи нараства – с 2,7 процентни пункта;
- относителният дял на Виваком, изчислен на база брой абонати, нараства с 1,2

¹⁷ Пазарните дялове са изчислени на база приходи от предоставяне на мобилна гласова услуга на дребно (приходи на дребно от самостоятелно предоставяне на услугата и частта на приходите от предоставяне на услугата в пакет с други електронни съобщителни услуги). В Годишните доклади на КРС за 2010-2017 г. пазарните дялове на база приходи са изчислени въз основа на приходите на едро от предоставяне на мобилна гласова услуга и приходите на дребно от самостоятелно предоставяне на услугата, без частта на приходите от предоставяне на услугата в пакет с други електронни съобщителни услуги.

процентни пункта, а на база приходи – с 1,6 процентни пункта.

На следващите две фигури са представени данни за тенденцията на развитие на пазарните дялове на мобилните предприятия за последните пет години (2019 – 2023 г.), изчислени на база брой абонати и приходи от предоставяне на мобилна гласова услуга.

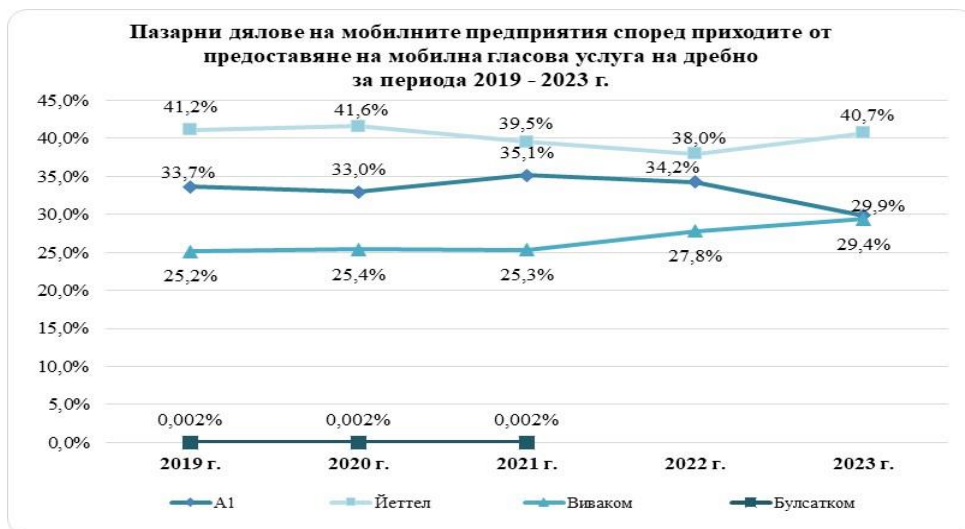
*Предприятието е предоставяло мобилна гласова услуга до 15.12.2021 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 11

От данните на горната фигура е видно, че през разглеждания период продължава плавната тенденция на спад в пазарния дял на абонатите на А1 – към края на 2023 г. той е с 2,3 процентни пункта по-малък в сравнение с данните към 31.12.2019 г. И през 2023 г. този спад продължава да бъде за сметка на ръст в относителния пазарен дял на Виваком, който от 2019 г. непрекъснато нараства (с 4,3 процентни пункта за периода 2019 – 2023 г.). За разглеждания период спадът в пазарния дял на база брой абонати при Йеттел е с 2 процентни пункта.

При пазарните дялове на база приходи на дребно (фигура 12), през последните две години при Йеттел и Виваком, се наблюдава тенденция на ръст, а дялът на А1 намалява. За периода 2019 – 2023 г. Виваком увеличава дела си с 4,2 процентни пункта, а дялът на А1 намалява с 3,8 процентни пункта. При Йеттел стойностите на показателя флукуират през посочения период, но през 2023 г. се отчита ръст (от 38% за 2022 г. на 40,7% за 2023 г.), който му дава преднина от над 10 процентни пункта спрямо пазарните дялове на А1 и Виваком.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 12

Абонати на мобилна гласова услуга

Към 31.12.2023 г. броят на абонатите на мобилна гласова услуга (брой уникални SIM карти) възлиза на 8 014 473 и в сравнение с предходната 2022 г. се отчита увеличение с 0,6%. Данните, представени на следващата фигура показват, че спрямо края на 2022 г., към 31.12.2023 г. има ръст както в броя на абонатите по договор (с 0,6%), така и в броя на крайните ползватели на услугата с предплатени карти (с 1,0%). За сравнение – през 2022 г. отчетеният ръст е с 0,2% при абонатите по договор и с 4,2% при тези с предплатени карти.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 13

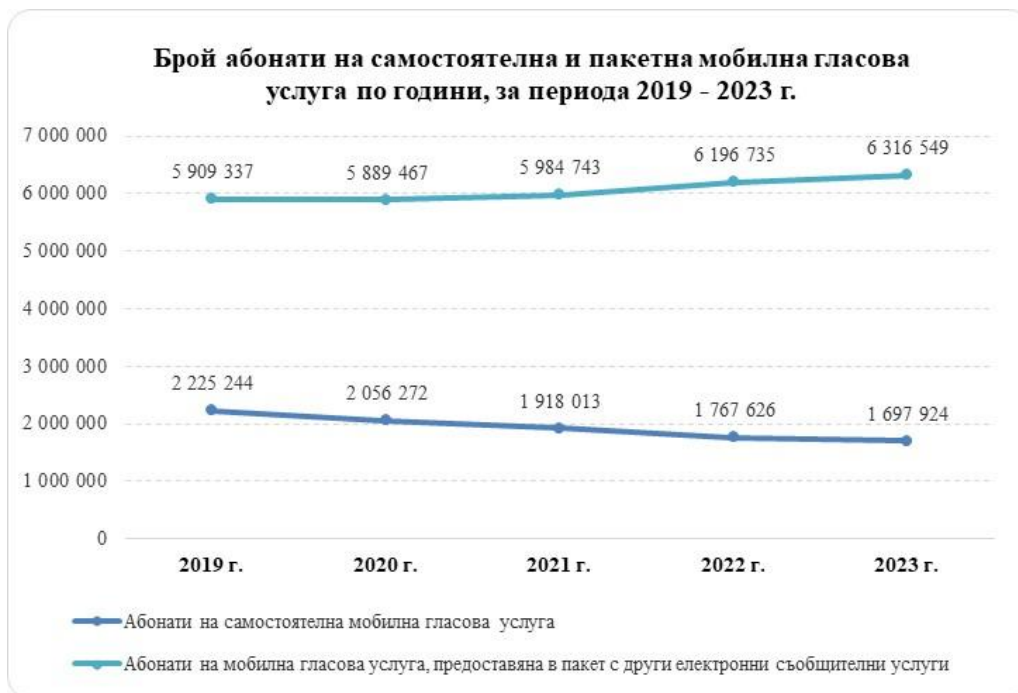
На следващата фигура е представено съотношението между абонатите на предплатена мобилна гласова услуга и абонатите по договор – данните на нея показват, че към 31.12.2023 г. делът на абонатите по договор (83,8%) и на предплатена услуга (16,2%) се запазва на нивото от предходната 2022 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 14

Видно от данните (фигура 15), тенденцията на ръст в броят на абонатите, които използват мобилна гласова услуга в пакет с други електронни съобщителни услуги продължава и през 2023 г. Към края на 2023 г. пакетните абонати достигат 6 316 549 бр., което представлява 78,8% от общия брой на абонатите на мобилна гласова услуга в България към 31.12.2023 г. За последните пет години (2019 – 2023 г.) отчетеният ръст в броя на абонатите, използващи услугата в пакет, е 6,9%.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 15

На следващата фигура е представена информация за броя на абонатите на мобилна гласова услуга и проникването на услугата сред населението за периода 2021 – 2023 г.¹⁸. Данните на нея показват, че проникването на услугата сред населението през 2023 г. продължава да нараства (от 123,5% към 31.12.2022 г. то достига до 124,3% към 31.12.2023 г.).

¹⁸ Показателите за 2022 г. и 2023 г. са изчислени като съотношение между броя на абонатите на мобилна гласова услуга към 31-ви декември на съответната година и броя на населението по данни на НСИ към същата дата (<https://www.nsi.bg/bg/content/2975/население-по-области-общини-местоживеене-и-пол>); за изчисляване на показателя за 2021 г. са използвани окончателните данни за броя на населението към 7-ми септември 2021 г. от Преброяване на населението на НСИ (https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2021_population.pdf).

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 16

Наблюдаваният ръст в проникването на мобилната гласова услуга през 2023 г. е в размер на 0,8 процентни пункта и продължава да бъде резултат от два фактора – спад в броя на населението през 2023 г. (с 0,03%) и отчетения за втора поредна година ръст в броя на абонатите, използващи услугата.

Потребление (трафик) на мобилна гласова услуга

Общият обем на изходящия трафик от мобилни мрежи в страната¹⁹ за 2023 г. възлиза на 20 796,85 млн. минути, което представлява спад от 1,9% в потреблението на мобилна гласова услуга спрямо предходната 2022 г. Този спад е в резултат на намаление в броя на изговорените минути от мобилни към фиксирани мрежи в страната (с 4,9%), към други мобилни мрежи в страната (с 0,3%), към собствената мобилна мрежа (с 3,1%) и към мрежи в чужбина (с 9,2%). Независимо от спада в потреблението на мобилна гласова услуга, който се наблюдава през последните две години, през 2023 г. общият обем на изходящия трафик от мобилни мрежи в страната остава по-голям (с 6,2%), в сравнение с отчетения за предхождащата пандемията 2019 г. (през 2019 г. той е 19 589,35 млн. минути). Както е видно от данните на следващата фигура, потреблението на мобилна гласова услуга в страната

¹⁹ Включва изходящ трафик, генериран от абонати на мобилна гласова услуга в рамките на дадена мобилна мрежа (on net трафик), към други мобилни мрежи в страната (off net трафик), към фиксирани мрежи в страната и към мрежи в чужбина.

достига точка на насищане през 2021 г., след което използването на услугата започва да намалява.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 17

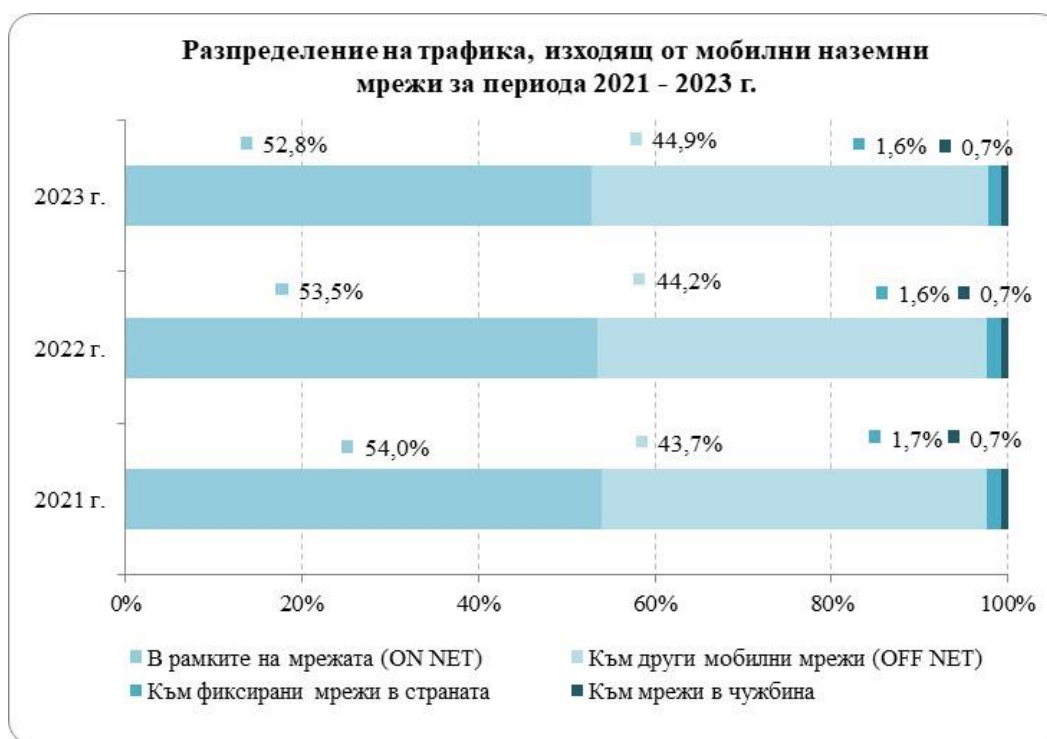
След регистрирания през 2022 г. ръст с 3,9% при изходящите повиквания в роуминг от абонати на българските мобилни предприятия зад граница, през 2023 г. се наблюдава спад (със 7%). При входящите повиквания в роуминг тенденцията на спад се засилва през 2023 г., като отчетеното намаление е с 10,5% спрямо 2022 г. (за сравнение – през 2022 г. регистрираният спад е с 4,5%). По информация от мобилните предприятия тенденцията на спад в потреблението на услуги в роуминг е в резултат на все по-широкото използване на мобилни данни и т. нар. „Over The Top (OTT)“ приложения²⁰, като WhatsApp, Facebook Messenger, iMessage, Viber и др. приложения за разговори и незабавни съобщения през интернет.

Делът на потреблението (брой изговорени минути) от абонати с предплатени SIM карти в общото потребление на мобилна гласова услуга през 2023 г. продължава плавно да намалява, като достига 3,2% (при 3,3% за 2022 г.). При абонатите по договор съответният дял е 96,8%. И при двете категории абонати продължава тенденцията на спад в обема на изговорените минути през 2023 г., но с по-бавен темп в сравнение с предходната година –

²⁰ В доклад BoR (16) 35 „Report on OTT services“ BEREC дефинира понятието „over-the-top“ (OTT) като: „Съдържание, услуга или приложение, което се предоставя на краен потребител през обществен интернет“.

при абонатите по договор спадът е с 1,8% (при 4% за 2022 г.), а при абонатите с предплатени карти е с 4,5% (при 6,1% за 2022 г.).

Структурата на трафика, изходящ от мобилни мрежи в страната е представена на следващата фигура. Видно от нея през 2023 г. няма значително изменение в дяловете на съответните видове трафик, изходящ от мобилни мрежи: за поредна година дялът на трафика в рамките на собствената мобилна мрежа (on net) намалява – от 53,5% за 2022 г. на 52,8% за 2023 г., а тенденцията на ръст при дела на трафика извън собствената мобилна мрежа (off net) продължава и през 2023 г. неговият дял достига до 44,9%. Тези данни показват, че нивото на конкуренцията между предприятията, предоставящи мобилна гласова услуга, се запазва и условията за разговори както в мрежата на предприятието, на което крайните ползватели са абонати, така и извън нея, са благоприятни и не е налице пазарен дефект свързан със „затваряне на трафик“ в собствената мобилна мрежа²¹.

Източник: Данни, подадени в КРС

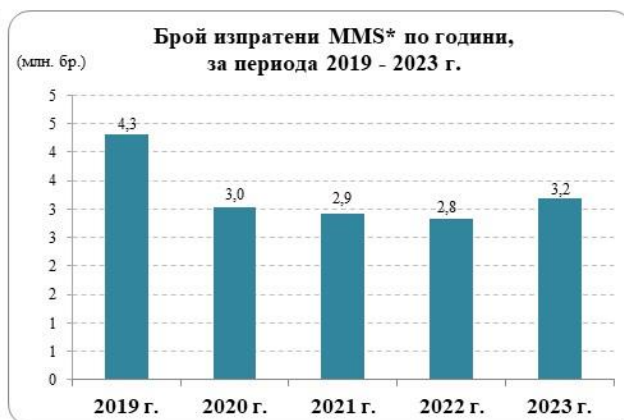
Фиг. 18

Данните на горната фигура показват, че дялът на трафика към фиксирани мрежи в страната (1,6%) се запазва спрямо 2022 г. Дялът на трафика към мрежи в чужбина също остава непроменен спрямо предходната година – 0,7%.

²¹ „Затварянето на трафик“ представлява продуктова и ценова стратегия, при която на един потребител се създават далеч по-добри условия за повиквания към потребители на същата мрежа (on-net повиквания), отколкото към потребители на други мрежи (off-net повиквания).

Кратки мултимедийни и текстови съобщения

През 2023 г. общият брой на SMS съобщенията, изпратени от български абонати към мрежи в страната и чужбина и към кратки номера, възлиза на 406,0 млн. (фигура 19), а общият брой на изпратените MMS – на 3,2 млн. (фигура 20).

* Изпратени към мрежи в страната и чужбина и към кратки номера

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 19

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 20

Видно от представените данни на горните фигури, за трета поредна година при кратките текстови съобщения се отчита ръст (с 5,5% за 2023 г.). При MMS съобщенията също се наблюдава ръст (с 12,7%) за 2023 г. Броят на изпратените в роуминг SMS съобщения през 2023 г. намалява с 6,7%.

Приходи от мобилна гласова услуга

През 2023 г. общият обем на приходите от предоставяне на мобилна гласова услуга възлиза на 922,782 млн. лв., което представлява спад от 2,5% спрямо предходната 2022 г. За сравнение – регистрираният през 2022 г. спад в приходите е със 7,6%.

Обемът на приходите от предоставяне на мобилна гласова услуга на дребно е 804,912 млн. лв., а на приходите от услуги на едро – 117,870 млн. лв. Тези данни показват, че спадът в приходите от предоставяне на мобилна гласова услуга през 2023 г. е в резултат от намаление с 22,1% в приходите от услуги на едро. При приходите от услуги на дребно има ръст с 1,2% спрямо 2022 г.

Наблюдаваният спад в приходите на едро е провокиран преди всичко от намаление с 23,6% при общите приходи от трафични услуги, предоставяни на едро. И през 2023 г. основната причина за намалението на тези приходи са прилаганите от 1 януари 2023 г. нови, още по-ниски цени на едро за терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи (съгласно Делегирания акт относно единните европейски цени за терминиране на гласови повиквания в мобилни и фиксирани мрежи (Делегиран Регламент (ЕС) 2021/654)). При приходите от нетрафични услуги, предоставяни на едро през 2023 г. за трета поредна година има увеличение (с 26,8% спрямо 2022 г.).

Общият обем на нетрафичните и трафични приходи от самостоятелна мобилна гласова услуга, предоставяна на дребно на бизнес абонати, бележи ръст от 6,9% спрямо 2022 г.

Анализът на данните сочи, че регистрираното през 2023 г. минимално повишение в приходите от предоставяне на мобилна гласова услуга на дребно се дължи на ръст в приходите от предоставяне на услугата в пакет с други електронни съобщителни услуги (с 2,7%). При нетрафичните²² и трафични приходи от самостоятелно предоставяне на услугата на дребно се отчита спад (с 3,6% при нетрафичните приходи и с 1,8% при трафичните приходи). Увеличението в приходите от предоставяне на мобилна гласова услуга в пакет през 2023 г. се дължи на ръст в показателя при Йеттел и Виваком. Въпреки че и трите мобилни предприятия повишиха цените на мобилните планове през 2023 г., използвайки правото си на инфлационна индексация, предвидена в Общите им условия²³, при А1 се наблюдава спад в приходите от предоставяне на мобилна гласова услуга в пакет през 2023 г. По информация от А1 липсата на ръст в приходите от пакетно предоставяне на мобилна гласова услуга се дължи на факта, че потреблението на мобилен глас непрекъснато намалява за сметка на потреблението на мобилни данни (мобилен достъп до интернет) и този дисбаланс намира отражение и при разпределението на приходите от пакети, в състава на които влизат тези услуги: делът на прихода от глас е все по-малък, за сметка на дела на приходите от мобилен интернет.

Разпределението (структурата) на общите приходи от мобилна гласова услуга по години за периода 2021 – 2023 г. е представено на фигура 21. Видно от нея, делът на приходите от месечен абонамент и инсталационни такси от самостоятелно и пакетно предоставяне на мобилен глас продължава да расте и остава най-голям и през 2023 г. (69,9%). Отчетеният за втора поредна година спад в общия обем на приходите на едро води и до намаление с 3,2 процентни пункта в техния дял, който се свива до 12,8%. Делът на приходите от мобилни разговори (4,2%) бележи малък спад – с 0,1 процентен пункт.

²² Включва следните приходи от самостоятелно предоставяне на мобилна гласова услуга: приходи от месечен абонамент и инсталационни такси, приходи от преносимост на номера, приходи от сключени договори със заявителите на кратки и/или негеографски номера (от еднократни и регулярни/месечни плащания) и други приходи от еднократни плащания за допълнителни услуги (напр. замяна на SIM карта, издаване на детайлни справки, промяна на телефонен номер, номер по избор и други подобни услуги).

²³ Общи условия, уреждащи взаимоотношенията между мобилните предприятия и абонатите и потребителите на електронни съобщителни услуги, които предприятията издават на основание чл. 226, ал. 1 от Закона за електронните съобщения (ЗЕС).

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 21

При дела на приходите от SMS и MMS също се отчита слабо намаление през 2023 г. (с 0,2 процентни пункта). Делът на приходите от други услуги продължава да се повишава и през 2023 г. (с 0,4 процентни пункта) и достига 11,3% – този ръст е провокиран от повишаване на приходите, които мобилните предприятия отчитат от съобщения към кратки номера на мрежата и от сключени договори със заявители на кратки и негеографски номера.

Обобщение

Конкуренцията между трите предприятия, предоставящи мобилна гласова услуга в страната през 2023 г. се засилва, в резултат на което се наблюдава пренареждане на пазарните дялове, изчислени на база брой абонати, които Йеттел и Виваком заемат в сегмента: Виваком измества от втора на трета позиция Йеттел, а лидер продължава да бъде А1. Измененията в пазарните дялове на база приходи от предоставяне на услугата на дребно за 2023 г. също показват, че е налице ожесточаване на конкуренцията между Виваком и А1 за второто място, което пазарният дял на А1 заема през 2023 г. с минимална преднина от 0,5 процентни пункта пред този на Виваком. Пазарният дял на Йеттел остава най-висок на база приходи на дребно и продължава да расте през 2023 г., като му дава преднина от над 10 процентни пункта спрямо другите двама участници.

Ръстът в броя на абонатите на мобилна гласова услуга продължава и през 2023 г., но с по-бавен темп спрямо наблюдавания през 2022 г. Въпреки наличието на по-голям брой абонати на мобилна гласова услуга, през 2023 г. потреблението на услугата намалява, както

и общият обем на реализираните приходи от нея. В сравнение с предходната 2022 г., темпът на намаление при приходите се забавя, в резултат на по-големите приходи от предоставяне на услугата на дребно, които мобилните предприятия отчитат след инфлационната индексация на цените на месечните абонаментни планове през 2023 г.

Прилаганите от 1 януари 2023 г. нови, по-ниски цени на едро за терминиране в мобилни мрежи на гласови повиквания с произход държави от Европейския съюз и Европейската икономическа зона (ЕС/ЕИЗ), в съчетание с по-малък обем на терминирания трафик води до спад на общите приходи от предоставяне на мобилна гласова услуга на едро за втора поредна година.

Все по-благоприятните условия за използване на мобилни данни и т. нар. „Over The Top (OTT)“ приложения за разговори и незабавни съобщения през интернет се очаква да продължат да упражняват конкурентен натиск върху използването на традиционна мобилна гласова услуга и да изместват потреблението на разговори и SMS съобщения в роуминг и през следващата година.

3. Услуги по предоставяне на линии под наем

Сегментът линии под наем, който включва услугите по предоставяне на линии под наем на дребно, включително международни линии под наем и линии под наем на едро през 2023 г. нараства както по отношение на реализираните приходи, така и на база брой отдадени линии. Общите приходи от предоставяне на услугата през 2023 г. възлизат на 23,170 млн. лв., което е увеличение с 8,7% спрямо приходите, реализирани през предходната година (21,321 млн. лв.).

В таблица 6 по-долу е представена обобщена информация за броя на предприятията, предоставящи услугата „линии под наем“, броя на отдадените линии под наем и размера на реализираните от тях приходи.

Таблица 6

Брой предприятия, брой линии и приходи по вид на предоставяните линии под наем през 2023 г.

Наименование на услугата	Брой предприятия, предоставящи услугата през 2023 г.	Брой отдадени линии под наем към 31.12.2023 г.	Приходи през 2023 г. (в млн. лв. без ДДС)
1. Линии под наем на едро	18	2 517	18,352
1.1. Национални линии под наем	18	1 898	13,475
1.2. Международни линии под наем	8	619	4,877
2. Линии под наем на дребно	9	1 836	4,818
Общо	21	///	23,170

Източник: Данни, подадени в КРС

През 2023 г., в абсолютни стойности, се отчита намаление на приходите от линии под наем на дребно с 0,8% и увеличение на приходите от линии под наем на едро с 11,5% спрямо 2022 г.

Участници на пазара

Активните предприятия в разглеждания сегмент през 2023 г. са 21 (от 117 вписани в Публичния регистър на КРС към 31.12.2023 г., с намерение да предоставят услугата „линии под наем“) или с 3 по-малко спрямо 2022 г. От тях шест са предоставяли услугата както на пазара на дребно, така и на този на едро. Седем са предприятията, предоставяли услугата „международни линии под наем на едро“.

В таблици 7 и 8 са представени пазарните дялове на трите водещи предприятия в сегмента линии под наем на дребно/едро през 2023 г. въз основа на предоставяните от тях брой линии.

Таблица 7

Пазарни дялове на предприятията, предоставящи линии под наем на дребно

Предприятие	2022 г.		2023 г.	
	Дял на база брой линии на дребно	Дял на база приходи на дребно	Дял на база брой линии на дребно	Дял на база приходи на дребно
ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ ЕАД	72,2%	47,5%	71,5%	47,0%
А1 БЪЛГАРИЯ ЕАД	10,5%	18,6%	10,2%	18,6%
НЕТЕРА ЕООД	7,1%	5,6%	10,5%	8,8%
Всички останали	10,1%	28,3%	7,8%	25,6%

Източник: Данни, подадени в КРС

През 2023 г. водещи по пазарен дял на база брой линии на дребно са предприятията Виваком, А1 и Нетера. През отчетния период общият пазарен дял (92,2%) на база брой линии на дребно на трите основни предприятия нараства с 2,4 процентни пункта, спрямо 2022 г., което е вследствие на ръст от 3,4 процентни пункта спрямо предходната година при Нетера. Делът на най-голямото предприятие по този показател – Виваком, намалява с 0,7 процентни пункта. През 2023 г. А1 е изместено от втората позиция от Нетера и неговият относителен дял е намалял с 0,3 процентни пункта до 10,2%. Отчита се ръст и в общия дял на трите предприятия на база приходи на дребно с 3,2 процентни пункта, което изцяло се дължи на увеличения дял на Нетера.

Относителният дял на останалите предприятия, предоставящи линии под наем на дребно, намалява с 2,3 процентни пункта на база брой линии и с 2,7 процентни пункта на база приходи.

Таблица 8

Пазарни дялове на предприятията, предоставящи линии под наем на едро

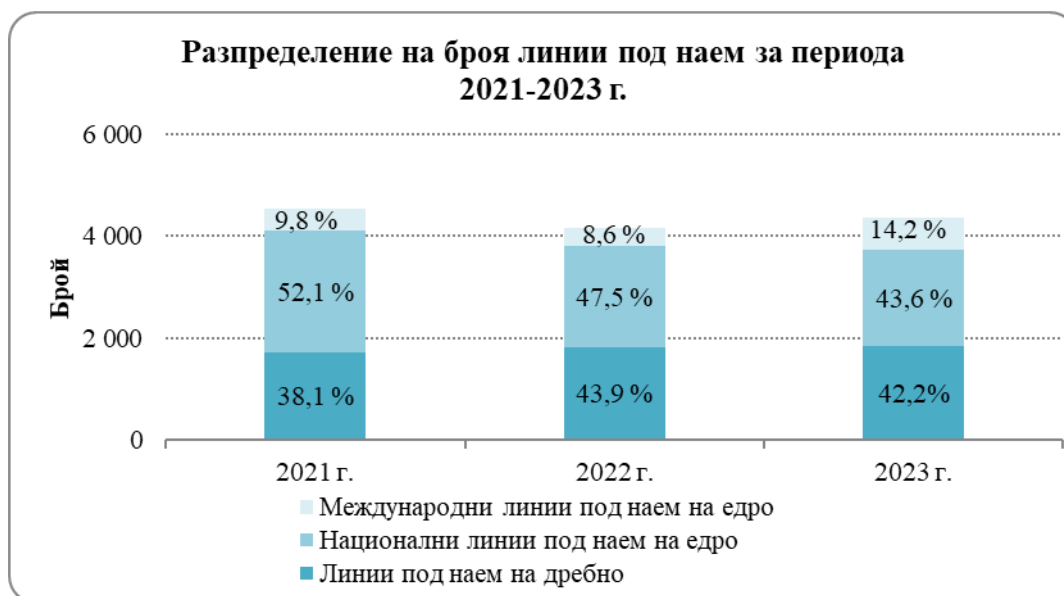
Предприятие	2022 г.		2023 г.	
	Дял на база брой линии на едро	Дял на база приходи на едро	Дял на база брой линии на едро	Дял на база приходи на едро
НОВАТЕЛ ЕООД	19,2%	28,9%	16,5%	26,4%
НЕТЕРА ЕООД	17,9%	13,6%	27,1%	17,7%
ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ ЕАД	9,8%	15,7%	16,3%	21,4%
Всички останали	53,1%	41,8%	40,1%	34,5%

Източник: Данни, подадени в КРС

През 2023 г. се наблюдава разместване в първите три предприятия по показател брой предоставени линии под наем на едро спрямо 2022 г. Третото по важност предприятие на пазара на едро в сегмента линии под наем вече е Виваком, с увеличен пазарен дял от 6,5 процентни пункта, което измества „Цетин България“ ЕАД (Цетин) (пазарен дял 12,4% през 2023 г., при 17,6 за 2022 г. или спад с 5,2 процентни пункта). Общият пазарен дял (59,9%) на база брой линии на едро на трите основни предприятия се увеличава значително – 13 процентни пункта. Увеличението се дължи както на ръста в пазарния дял на Виваком, вследствие вливането на „Телнет“ ООД (Телнет) в историческото предприятие през 2023 г., така и на увеличението дял на Нетера с 9,2 процентни пункта. На база приходи на едро е отчетено увеличение в общия дял на трите предприятия със 7,3 процентни пункта.

Брой линии под наем на едро и дребно

Съгласно данните от предприятията броят на предоставяните линии под наем на дребно и едро през 2023 г. се е увеличил съответно с 0,6% и 7,9% спрямо предходната година. Разпределението на линиите под наем е показано на фигура 22.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 22

През 2023 година отново най-висок относителен дял имат националните линии под наем на едро, въпреки че в сравнение с 2022 г. техният дял намалява с 3,9 процентни пункта. Относителният дял на линиите под наем на дребно в общия брой линии под наем през този отчетен период бележи спад от 1,7 процентни пункта. Значителен ръст – 5,6 процентни пункта, се отчита при международните линии под наем на едро, което е вследствие на увеличението брой в абсолютна стойност на този вид линии със 72,9%.

На следващите две фигури е представено разпределението на броя предоставени линии под наем на едро и на дребно, според вида на използвания интерфейс за периода 2021 – 2023 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 23

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 24

Видно от данните на фигура 23 през 2023 г. се наблюдава минимален спад в традиционните линии под наем на дребно от 0,5%, докато алтернативните линии се увеличават с 3,2%. Предоставяните алтернативни линии под наем на дребно са с по-малък относителен дял в общия брой линии на дребно.

Данните за използваните интерфейси при линиите под наем на едро (фигура 24) показват обратна тенденция по отношение на относителните им дялове. С по-голям дял са алтернативните линии – 97,6%, а традиционните са едва 2,4%. През 2023 г. е отчетен спад в традиционните линии под наем на едро от 15,9% спрямо 2022 г., докато алтернативните линии се увеличават с 8,8% за същия период.

Приходи от линии под наем

На фигура 25 е представена структурата на реализираните приходи от предоставяне на услугата „линии под наем” (на едро и дребно) за периода 2021 – 2023 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 25

През 2023 г. има значително увеличение в приходите от международни линии под наем на едро (с 24,8% спрямо предходната година) и увеличение на приходите от линии под наем на едро с 11,5%.

Обобщение

През 2023 г. в сегмента „Услуги по предоставяне на линии под наем” се наблюдават следните тенденции:

- Продължава да намалява броят на предприятията, които предоставят услугата линии под наем;
- Отчита се ръст в обема на пазара с 8,7% спрямо предходния отчетен период, което се дължи на увеличение на приходите от предоставяне на линии под наем на едро;
- Продължава тенденцията за увеличение на броя линии под наем на дребно, макар и с по-бавни темпове – 0,6% (при 5,3% за 2022 г.), като в същото време се наблюдава ръст от 7,9% спрямо 2022 г. (за предишния отчетен период 2021-2022 г. е отчетен спад от 11,6%) при броя на линиите под наем на едро;
- Продължава тенденцията по отношение на използваните интерфейси при линиите под наем на едро и тези на дребно. Докато относителния дял на алтернативните линии под наем на едро е по-висок от относителния дял на традиционните, то при линиите под наем на дребно тази тенденция е обратна;
- Пазарният дял при линиите под наем на дребно, изчислен на база брой линии на две от водещите предприятия – Виваком и А1, се запазва почти непроменен, докато при второто предприятие Нетера се отчита ръст от 3,3 процентни пункта. Пазарният дял на останалите предприятия намалява с 2,3 процентни пункта.
- При линиите под наем на едро в първите три предприятия вече е и Виваком, с пазарен дял 16,3% (увеличение от 6,5 процентни пункта спрямо предишния отчетен период), изчислен на база брой линии на едро, което измества Цетин. Останалите две предприятия (Нетера и „Новател“ ЕООД) запазват своите позиции.

4. Пренос на данни и достъп до интернет

През 2023 г. общият обем на реализираните приходи от услугите, включени в сегмента „Пренос на данни и достъп до интернет“ възлиза на 1 953,036 млн. лв., като отчетеният ръст спрямо предходната 2022 г.²⁴ е 16,7%.

В таблица 9 е представена обобщена информация за броя на предприятията, които са предоставяли услуги на този пазарен сегмент през 2023 г., наред с информация за броя на техните абонати/ползватели и размера на реализираните от тях приходи.

²⁴ Данните за 2022 г. са актуализирани, като приходите от сегмента за 2022 г. възлизат на 1 673,694 млн. лв.

Таблица 9

**Брой предприятия, абонати/ползватели и приходи по вид на предоставяните през
2023 г. услуги за достъп до интернет и пренос на данни**

Наименование на услугата	Брой предприятия, предоставящи услугата през 2023 г.	Брой абонати/потребители към 31.12.2023 г.		Приходи (в млн. лв. без ДДС)	
		Общо ¹	в т.ч. абонати на пакетни услуги	Общо ²	в т.ч. приходи от пакетни услуги
1. Услуги за достъп до интернет и пренос на данни на дребно	656	///	///	1 680,680	1 092,815
1.1. Достъп до интернет ³ , в т. ч.:	646	9 695 517	6 854 892	1 621,160	1 092,815
1.1.1. фиксиран	646	2 512 617	861 652	426,941	114,070
1.1.2. мобилен ⁴	3	7 201 768	6 012 108	1 194,220	978,745
1.2. Услуги за пренос на данни	56	1 150 375	///	56,623	///
1.3. Други услуги (хостинг, електронна поща и др.)	18	4 790	///	2,897	///
2. Услуги на едро	142	///	///	272,356	///
2.1. Предоставяне на капацитет за интернет свързаност (Peering и Transit)	98	929	///	29,189	///
2.2. Услуги за пренос на данни	28	516	///	15,816	///
2.3. Предоставяне на едро на достъп до интернет чрез мрежи за достъп от следващо поколение (NGA)	49	374	///	10,247	///
2.4. Други услуги на едро	12	35	///	217,104	///
Общо	700	///	///	1 953,036	///

¹ Вкл. абонати на пакетни услуги.

² Вкл. приходи от пакетни услуги.

³ Данните за общия брой абонати и приходи на услуги за достъп до интернет са получени на база постъпили в КРС данни от 89,2% от регистрираните предприятия.

⁴ Вкл. мобилен достъп чрез карти за данни или модем и пакетни услуги с включен мобилен достъп до интернет (включително абонати на пакети за пренос на данни, закупени допълнително към гласови планове, чрез мобилни мрежи от трето, четвърто и пето поколение UMTS/HSPA+/LTE+/NR (5G)).

Източник: Данни, подадени в КРС

Участници на пазара

Броят на предприятията, предоставящи реално услуги за достъп до интернет и пренос на данни през 2023 г., е 700²⁵, като се отчита намаление от 2 предприятия спрямо 2022 г.²⁶ Броят на предприятията, предоставящи услуги на дребно през 2023 г., е с 4 по-малко спрямо 2022 г.²⁷, като спада до 656. Броят на предприятията, предоставящи услуги на едро, е намалял с 2 за едногодишния период, като през 2023 г. услуги на едро предоставят 142 предприятия.

²⁵ Включително и предприятията, уведомили КРС за прекратяване на дейността през 2023 г. и декларирали приходи през годината.

²⁶ Данните за 2022 г. са актуализирани.

²⁷ Данните за 2022 г. са актуализирани.

Основните доставчици на фиксиран достъп до интернет за крайни ползватели (услуга на дребно) както през предходната година, така и през 2023 г. са Виваком, А1 и Булсатком.

Таблица 10

Пазарни дялове на предприятията, предоставящи фиксиран достъп до интернет на дребно

Предприятие	2022 г.		2023 г.	
	Дял на база брой абонати на фиксиран достъп ¹	Дял на база приходи от фиксиран достъп ²	Дял на база брой абонати на фиксиран достъп ¹	Дял на база приходи от фиксиран достъп ²
ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ ЕАД	31.3%	22.1%	32.2%	28.8%
А1 БЪЛГАРИЯ ЕАД	27.8%	20.4%	28.4%	23.2%
БУЛСАТКОМ ЕАД	6.2%	5.1%	5.4%	3.9%
Всички останали	34.6%	52.3%	33.9%	44.0%

¹ Вкл. абонати на пакетни услуги.

² Вкл. приходи от пакетни услуги

Източник: Данни, подадени в КРС

Пазарният лидер на база брой абонати на пазарния сегмент на фиксиран достъп до интернет на дребно и през 2023 г. остава Виваком. Предприятието увеличава своя пазарен дял с 0,9 процентни пункта на база брой абонати спрямо предходната година, като достига 32,2%. А1 запазва втората позиция, като увеличава своя пазарен дял с 0,6 процентни пункта спрямо 2022 г. и обхваща 28,4% от абонатите на фиксиран достъп до интернет на дребно. При Булсатком се запазва негативната тенденция от предходните години за намаляване на пазарния дял на база брой абонати, като отчетеният спад е в размер на 0,8 процентни пункта. При пазарния дял на предприятията на база приходи от фиксиран достъп до интернет на дребно, включително и частта на приходите от предоставяне на фиксиран интернет достъп в пакет с други електронни съобщителни услуги, Виваком и А1 отбелязват ръст, възлизащ съответно на 6,7 и 2,8 процентни пункта, докато Булсатком отново бележи спад в дела си на база приходи от фиксиран достъп в размер на 1,2 процентни пункта спрямо 2022 г. Предприятията, категоризирани като „Всички останали“²⁸ също бележат спад и по двата показателя, като делът на база брой абонати спада с 0,7 процентни пункта, а спадът при пазарния дял на база приходи е в размер на 8,3 процентни пункта за едногодишен период.

През 2023 г. беше одобрена окончателно с Решение на КЗК²⁹ сделката по придобиване на „Нетуоркс-България“ ЕООД (Нетуоркс-България), „Онлайн Директ“ ЕООД (Онлайн Директ), „ТВН Дистрибуция България“ ЕООД (ТВН Дистрибуция) и Телнет от страна на Виваком. Нетуоркс-България е четвъртото по големина предприятие на този пазарен сегмент, което притежава дял от 3,1% на база брой абонати на фиксиран достъп до интернет към 31.12.2023 г. и е третото по големина на база приходи от предоставяне на услугата с дял от 5,1%. В тази връзка, изчисленият агрегиран дял на Виваком би бил 35,1%

²⁸ Включват се всички предприятия, които се намират извън челната тройка на предприятията с най-голям пазарен дял на база брой абонати и приходи от фиксиран достъп до интернет.

²⁹ Решение № АКТ-633/29.06.2023 (<https://reg.cpc.bg/Decision.aspx?DecID=300065234>).

на база брой абонати и почти 34% на база приходи. Очаква се вследствие на посочените придобивания и сливанията, осъществени през 2023 г. позициите на Виваком да се засилват и през следващата година.

В допълнение, влияние ще окаже и одобрената от КЗК в началото на 2024 г. сделка, според която на „Юнайтед Груп България“ ЕООД, който осъществява контрол върху Виваком, се разрешава да придобие пряк едноличен контрол върху „Вива Корпорейт България“ ЕООД и непряк едноличен контрол върху Булсатком. Очаква се реализирането на тази сделка да окаже влияние и върху пазарните позиции на доставчиците на интернет в България, предвид това, че Булсатком е третият сред предприятията, предоставящи фиксиран достъп до интернет на дребно.

И през 2023 г. мобилен достъп до интернет предоставят 3 предприятия – А1, Виваком и Йеттел. В таблица 11 са представени дяловете им при предоставяне на мобилен интернет през 2022 и 2023 г.

Таблица 11

Пазарни дялове на предприятията, предоставящи мобилен достъп до интернет на дребно

Предприятие	2022 г.		2023 г.	
	Дял на база брой абонати на мобилен достъп ¹	Дял на база приходи от мобилен достъп ²	Дял на база брой абонати на мобилен достъп ¹	Дял на база приходи от мобилен достъп ²
ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ	36,0%	30,0%	36,3%	29,4%
А1 БЪЛГАРИЯ	32,6%	38,6%	32,7%	39,8%
ЙЕТЕЛ БЪЛГАРИЯ	31,5%	31,4%	31,0%	30,8%

¹ Включва абонати на самостоятелна услуга чрез карти за данни или модем и абонати на пакетни услуги, включващи определен обем трафик за данни на максимална скорост и/или обем трафик за данни на месец.

² Включва приходи от самостоятелна услуга чрез карта за данни или модем, приходи от трафик, както и частта на приходите от предоставяне на мобилен интернет в пакет с други електронни съобщителни услуги.

Източник: Данни, подадени в КРС

Съгласно данните, представени в таблицата, през 2023 г. не се наблюдава разместване на позициите на предприятията, предоставящи мобилен достъп до интернет на дребно спрямо предходната 2022 година. Пазарният дял на база брой абонати се запазва почти непроменен и при трите предприятия спрямо 2022 г., като незначителен ръст се наблюдава при Виваком и при А1, съответно в размер на 0,3 и 0,1 процентни пункта, а при дела на Йеттел се отчита спад от 0,4 процентни пункта. При пазарните дялове, изчислени на база приходи от предоставяне на мобилен достъп до интернет също не се отчита разместване на позициите. При Виваком както през 2022 г., така и през 2023 г. се наблюдава спад, който възлиза на 0,6 процентни пункта. За разлика от 2022 г., когато се отчита ръст, през 2023 г. Йеттел отчита същия спад като Виваком – 0,6 процентни пункта. И през 2023 г, както през 2022 г., А1 остава предприятието с най-голям пазарен дял на база приходи, като бележи ръст от 1,1 процентни пункта.

Абонати на услуги за достъп до интернет

Към 31.12.2023 г. общият брой на абонатите на интернет услуги на дребно (фиксиран и мобилен достъп до интернет) е 9,696 млн. и бележи увеличение от 3,6%, като темпът на ръст се забавя спрямо предходните отчетни периоди. Тенденцията за ръст на броя на абонатите на пакетни услуги (с включен фиксиран и/или мобилен достъп до интернет) се запазва и през 2023 г. В последната година се отчита нарастване от 3,1% в абсолютно изражение, като абонатите достигат до 6,855 млн. Делът на абонатите на пакетни услуги в общия брой абонати³⁰ остава непроменен спрямо предходната година и през 2023 г. е 71%.

Общият брой на абонатите на фиксиран достъп до интернет (включително и на услуги, предоставяни в пакет) отбелязва ръст от 5,3%, като през изминалата година абонатите достигат 2,513 млн. Наред с ръста в общия брой на абонатите на фиксиран достъп до интернет, увеличение се наблюдава и в броя на абонатите на фиксиран достъп, предоставян в пакет - с 4,3%. Делът на абонатите на фиксиран достъп в общия брой абонати на достъп до интернет отново регистрира ръст от 0,4 процентни пункта спрямо предходната година³¹ и вече достига 25,9%.

През 2023 г. общият брой на абонатите, използващи услуги за мобилен достъп до интернет³² достига 7,202 млн., като установеният спрямо данните за предходната година ръст се равнява на 2,8%. При абонатите на мобилен достъп до интернет в пакет се забелязва аналогично увеличение от 2,7%, като в края на 2023 г. те възлизат на 6,012 млн. (за сравнение, ръстът през 2022 г. спрямо 2021 г. възлиза на 4,2%). За разлика от предходната година, когато се отчита лек спад в броя на абонатите, ползващи услугата самостоятелно (чрез карти за данни и/или модем), през 2023 г. се отчита ръст от 3,3% и тези абонати вече достигат 1,190 млн. Делът на абонатите на мобилен достъп до интернет чрез LTE в общия брой абонати на мобилен достъп до интернет е 70,7%, като се отчита лек спад от 1,8 процентни пункта спрямо предходната година. Общият брой на абонатите на 5G в България към 31.12.2023 г. възлиза на 1,36 млн., като бележи съществен ръст от над два пъти и половина спрямо декларираните данни за 2022 г. Значителното увеличение на броя на абонатите на 5G се отразява и върху дела им в общия брой абонати на мобилен достъп до интернет, като за едногодишния период този дял нараства с 11,5 процентни пункта до 18,9%. Потреблението на услугата също е нараснало съществено спрямо предходния едногодишен период. Общият трафик в 5G мрежи през 2023 г. е нараснал над 4 пъти спрямо данните за 2022 г., а изчисленият среден месечен трафик в 5G мрежи, генериран от един абонат, е нараснал почти двойно, достигайки 16,8 GB през 2023 г.

³⁰ За избягване на дублиране, от общия брой абонати на достъп до интернет са изключени абонатите на пакетни услуги с включен едновременно фиксиран и мобилен достъп до интернет.

³¹ Данните за 2022 г. са актуализирани.

³² Самостоятелна услуга чрез карти за данни или модеми и пакетни услуги с включен мобилен достъп до интернет, чрез мобилни мрежи от трето, четвърто и пето поколение UMTS/HSPA+/LTE+/NR (5G). (включително пакети за пренос на данни, закупени допълнително към гласови планове).

На фигура 26 е представено проникването на фиксиран широколентов достъп до интернет по население³³ и домакинства³⁴ и на мобилния достъп³⁵ по население за периода 2021 – 2023 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 26

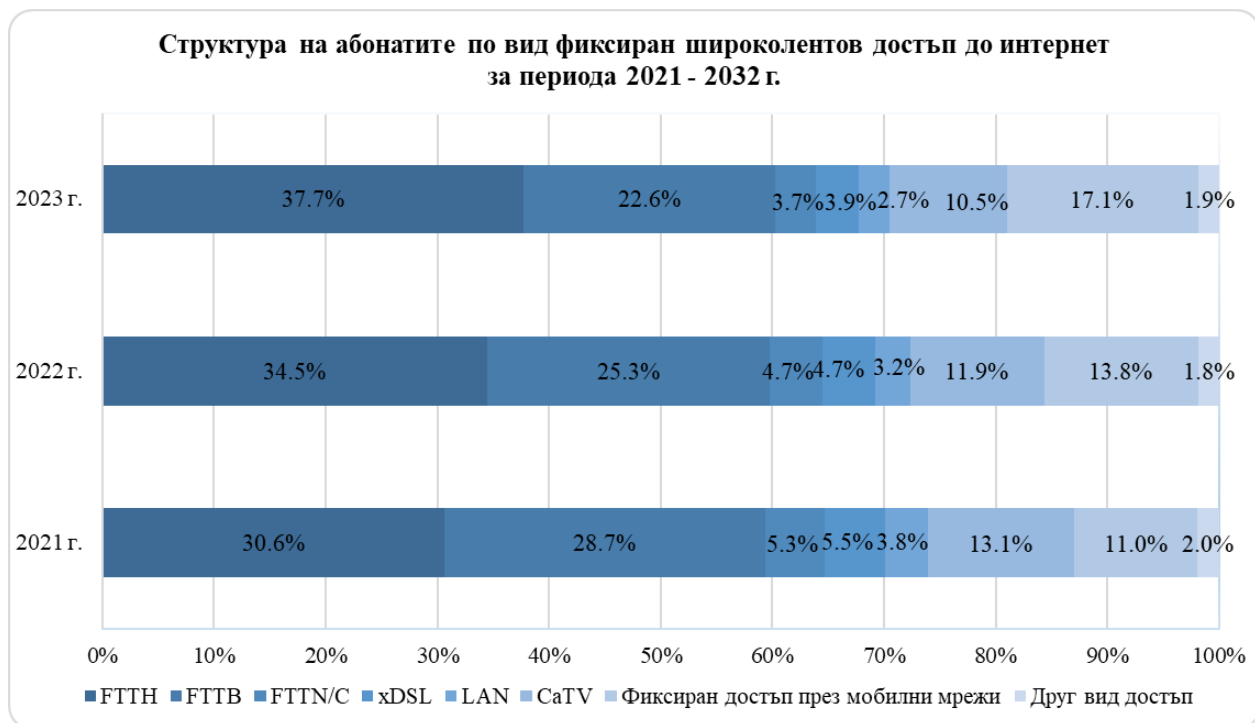
Показателите „Проникване на фиксиран широколентов достъп по домакинства“, „Проникване на фиксиран широколентов достъп до интернет по население“ и „Проникване на мобилен достъп до интернет по население“ отново бележат ръст спрямо предходната година съответно от 3,8; 2 и 2,8 процентни пункта.

Структурата на абонатите по видове фиксиран достъп до интернет за периода 2021 – 2023 г. е показана на фигура 27.

³³ Показателят е изчислен като съотношение между броя на абонатите на фиксиран достъп към 31.12.2023 г. и броя на населението към 31.12.2023 г. по данни на НСИ (https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Population2023_ZYBLHGJ.pdf).

³⁴ Показателят е изчислен като съотношение между броя на домашните абонати на фиксиран достъп към 31.12.2023 г. и окончателните данни за броя на домакинствата към 07.09.2021 г., публикувани от НСИ (https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2021_Households.pdf).

³⁵ Включват се: абонати на пакетни услуги с включен мобилен достъп до интернет (включително абонати на пакети за пренос на данни, закупени допълнително към гласови планове), абонати на самостоятелна услуга чрез карти за данни или модеми, както и ползватели на услуги за мобилен достъп до интернет, предоставяни без отделен абонамент. Показателят е изчислен като съотношение между броя на абонатите на мобилен достъп към 31.12.2023 г. и броя на населението към 31.12.2023 г. по данни на НСИ (https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Population2023_ZYBLHGJ.pdf).

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 27

Към края на 2023 г. преобладаващата част от абонатите на фиксиран достъп до интернет в България основно ползват достъп чрез влакнесто-оптични мрежи (FTTH³⁶, FTTB и FTTN/C) – 63,9%, като спрямо 2022 г.³⁷ се отчита лек спад в размер на 0,6 процентни пункта. Това се дължи основно на сериозния ръст на абонатите на фиксиран достъп през мобилни мрежи, отчетен през последните три години (от 11 % дял в общия брой абонати на фиксиран достъп през 2021 г. до 17,1% в края на 2023 г.). Запазва се тенденцията дялът на абонатите на FTTH достъп да нараства, за сметка на дяловете на абонатите на FTTB и FTTN/C достъп. В абсолютно изражение броят на абонатите, ползващи достъп чрез влакнесто-оптични мрежи продължава да се увеличава, но със забавен темп - увеличението е с 4,3% за едногодишния период и с 10,2% спрямо 2021 г.

Със своя дял от 37,7% абонатите на FTTH достъп затвърждават за трета поредна година лидерската си позиция пред FTTB (дял от 22,6%) в структурата на абонатите по вид фиксиран ширококолов достъп до интернет, като регистрираният ръст е в размер на 3,2 процентни пункта. Спрямо края на предходната година броят на абонатите на този вид достъп се е увеличил с 15,1%, а за периода 2021 – 2023 г. увеличението е в размер на 37,2%.

Както през предходния отчетен период така и през този, фиксираният достъп през мобилни мрежи е на трета позиция с дял на абонатите от 17,1% в общия брой абонати на фиксиран ширококолов достъп. През 2023 г. дялът на абонатите, ползващи фиксиран достъп през мобилна мрежа, се увеличава с 3,3 процентни пункта, а за периода 2021 – 2023

³⁶ Включва абонати на FTTH и FTTx bitstream достъп.

³⁷ Данните за 2022 г. са актуализирани. Абонатите на фиксирания достъп през мобилни мрежи са изключени от общия брой абонати на достъп до интернет чрез „Друг вид достъп“ и са изведени като самостоятелна категория вид достъп.

г. регистрираният ръст е в размер на 6,1 процентни пункта. Спрямо 2022 г. абонатите на този вид достъп са се увеличили с 30,4% в абсолютно изражение, а спрямо 2021 г. е регистриран ръст с цели 73,7%. Основната причина за този значителен ръст се корени както в широкото покритие на LTE мрежите в национален мащаб, така и поради продължаващото мащабно разгръщане на мрежи от пето поколение NR (5G).

На четвърто място се нареждат абонатите на CATV достъп (базиран на мрежите за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми и стандарт DOCSIS), които за трета поредна година регистрират спад - с 1,4 процентни пункта спрямо 2022 г. Абонатите на CATV достъп, ползващи протокол DOCSIS 3.0, чрез който максималната скорост към абоната може да достигне до 200 Mbps, се увеличава с 0,1 процентни пункта и достига 98,8% от общия брой абонати на CATV достъп.

Тенденцията на спад на абонатите на xDSL достъп, предоставян единствено от Виваком България, продължава и през 2023 г. Спрямо края на предходната година броят на абонатите на този вид достъп е намалял с 13,7% в абсолютно изражение, а за периода 2021 – 2023 г. спадът е с 21,2%. В края на отчетния период делът на абонатите на xDSL достъп в общия брой абонати на предприятието е 12,0% или с 3,0 процентни пункта по-малко спрямо предходната година. Абонатите, които ползват VDSL³⁸, спадат с 1,1 процентни пункта спрямо 2022 г. до 6,7% в общия брой абонати на предприятието. Миграцията на абонати към оптичен достъп при Виваком България също продължава, като за едногодишния период се отчита увеличение от 9,2% в броя на абонатите, използващи влакнесто-оптични мрежи. В края на отчетния период делът на абонатите на оптичен достъп в общия брой абонати на предприятието достига 67,0% спрямо 66,4% в края на 2022 г.

През 2023 г. делът на абонатите на LAN³⁹ достъп продължава да намалява – до 2,7% от общия брой абонати на фиксиран ширококолов достъп, като регистрираният спад е в размер на 0,5 процентни пункта. Делът на абонатите на „Друг вид достъп“⁴⁰ през 2023 г.⁴¹ е 1,9%, регистрирайки незначителен ръст от по-малко от 0,1 процентни пункта спрямо предходната година. Най-голям дял в общия брой абонати на „Друг вид достъп“ притежава RLAN достъпът с дял от 80,3%, следван от достъп чрез линии под наем и специално организиран достъп със 17,6% и достъп чрез спътникови мрежи съответно с 2,1%.

В края на 2023 г. абонатите на фиксиран ширококолов достъп, използващи високоскоростен достъп чрез NGA мрежи, достигат 94,9%⁴² от общия брой абонати на фиксиран ширококолов достъп до интернет, а делът им се увеличава с 1,1 процентни пункта в сравнение с края на 2022 г.⁴³. В резултат от това възходящо развитие се увеличава

³⁸ Абонатите на VDSL се включват в общия брой абонати на достъп до интернет чрез xDSL технология.

³⁹ Данните за 2022 г. са актуализирани.

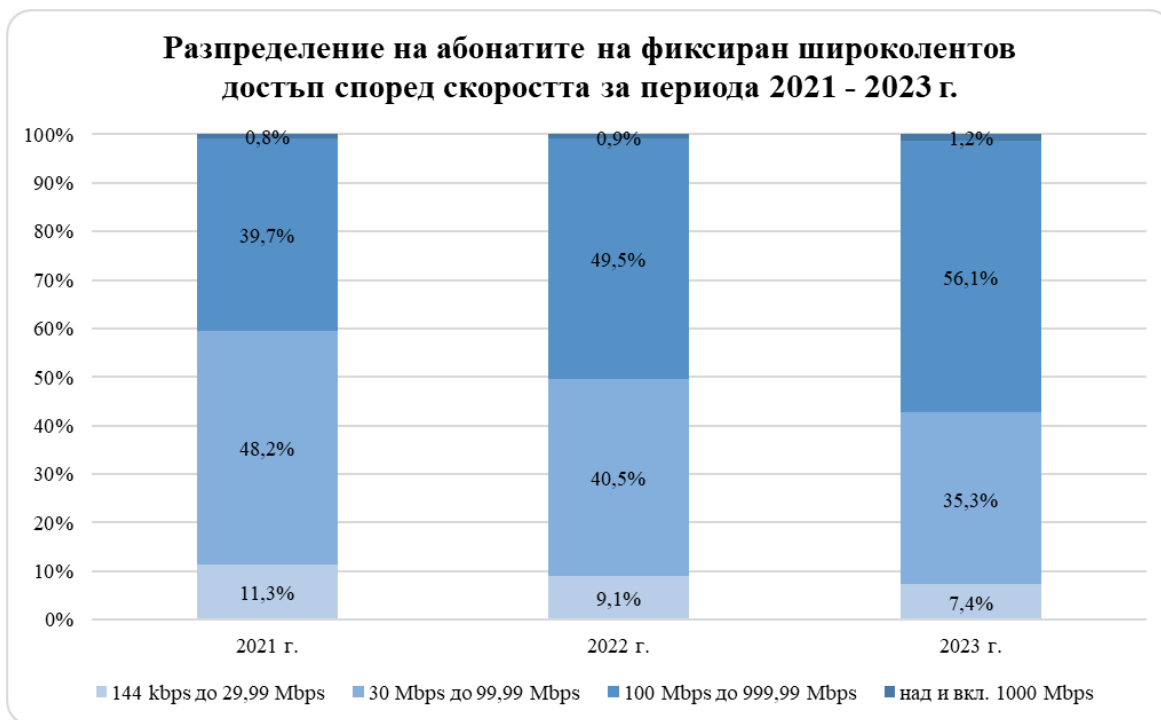
⁴⁰ Абонатите на фиксирания достъп през мобилни мрежи са изключени от общия брой абонати на достъп до интернет чрез „Друг вид достъп“ и са изведени като самостоятелна категория вид достъп. Считано от 2022 г. в „Друг вид достъп“ попадат следните видове достъп: RLAN достъп, достъп чрез спътникови мрежи и достъп чрез линии под наем и специално организиран достъп. Данните за предходната година са актуализирани.

⁴¹ Данните за 2022 г. са актуализирани.

⁴² Включват се абонати на оптични (FTTB, FTTH и FTTx bitstream достъп), кабелни мрежи по стандарт DOCSIS 3.0 и абонати на хибридни влакнесто-оптични (FTTN/C със скорост над и вкл. 30 Mbps), LAN и RLAN достъп със скорост над и вкл. 30 Mbps, VDSL достъп, спътников достъп със скорост над и вкл. 30 Mbps, достъп чрез линии под наем и специално организиран достъп със скорости над и вкл. 30 Mbps, както и фиксиран достъп през мобилни мрежи със скорост над и вкл. 30 Mbps.

⁴³ Данните са 2022 г. са актуализирани.

и скоростта на предлаганите интернет услуги. На следващата фигура е представено разпределението на броя на абонатите на фиксиран ширококолов достъп до интернет според скоростта⁴⁴ на даунлоуд от международното пространство за тригодишния период 2021 – 2023 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 28

Броят на абонатите, ползващи интернет достъп със скорости над и включително 30 Mbps, продължава да се увеличава и през 2023 г., което е резултат от увеличаващия се брой абонати, ползващи оптична свързаност, кабелен протокол за достъп DOCSIS 3.0 и фиксиран достъп през мобилни мрежи. Към края на 2023 г. 92,6% от абонатите използват скорости над и включително 30 Mbps, като отчетеното увеличение спрямо 2022 г. е с 1,7 процентни пункта. За втора поредна година в структурата на абонатите, разпределени по скоростни интервали, лидерската позиция се заема от ползвателите на свръх-високоскоростен достъп (над и вкл. 100 Mbps) с дял от 57,3%. Отчетеният ръст е в размер на 6,9 процентни пункта спрямо 2022 г. С най-нисък дял, но с най-голям ръст в абсолютно изражение са абонатите, които ползват скорости от над и включително 1000 Mbps. Делът им в общия брой абонати нараства с 0,3 процентни пункта за едногодишния период и достига 1,2% от общия брой абонати на фиксиран ширококолов достъп.

Относителният дял на абонатите, които ползват високоскоростен достъп със скорост на даунлоуд от международното пространство от 30 Mbps до 99,99 Mbps намалява до 35,3% в края на 2023 г., като регистрираният спад е в размер на 5,2 процентни пункта. След тях се нареждат абонатите, ползващи скорости до 29,99 Mbps, чийто дял се свива до 7,4%.

⁴⁴ Данните за 2022 г. са актуализирани.

Както беше посочено, най-голям ръст в абсолютно изражение спрямо 2022 г. се наблюдава при абонатите на скорости над и вкл. 1000 Mbps, които нарастват за едногодишния период с над 40%. Ръст се наблюдава и при броя на абонатите на широколентов достъп, ползващи скорости в интервала от 100 до 999,99 Mbps. Спрямо 2022 г. 19,4% повече абонати ползват достъп в този скоростен интервал. За едногодишния период се наблюдава спад с 8,3% в абсолютно изражение в броя на абонатите, ползващи скорости от 30 до 99,99 Mbps, а при абонатите, ползващи скорости до 29,99 Mbps се отчита спад с 14,8%.

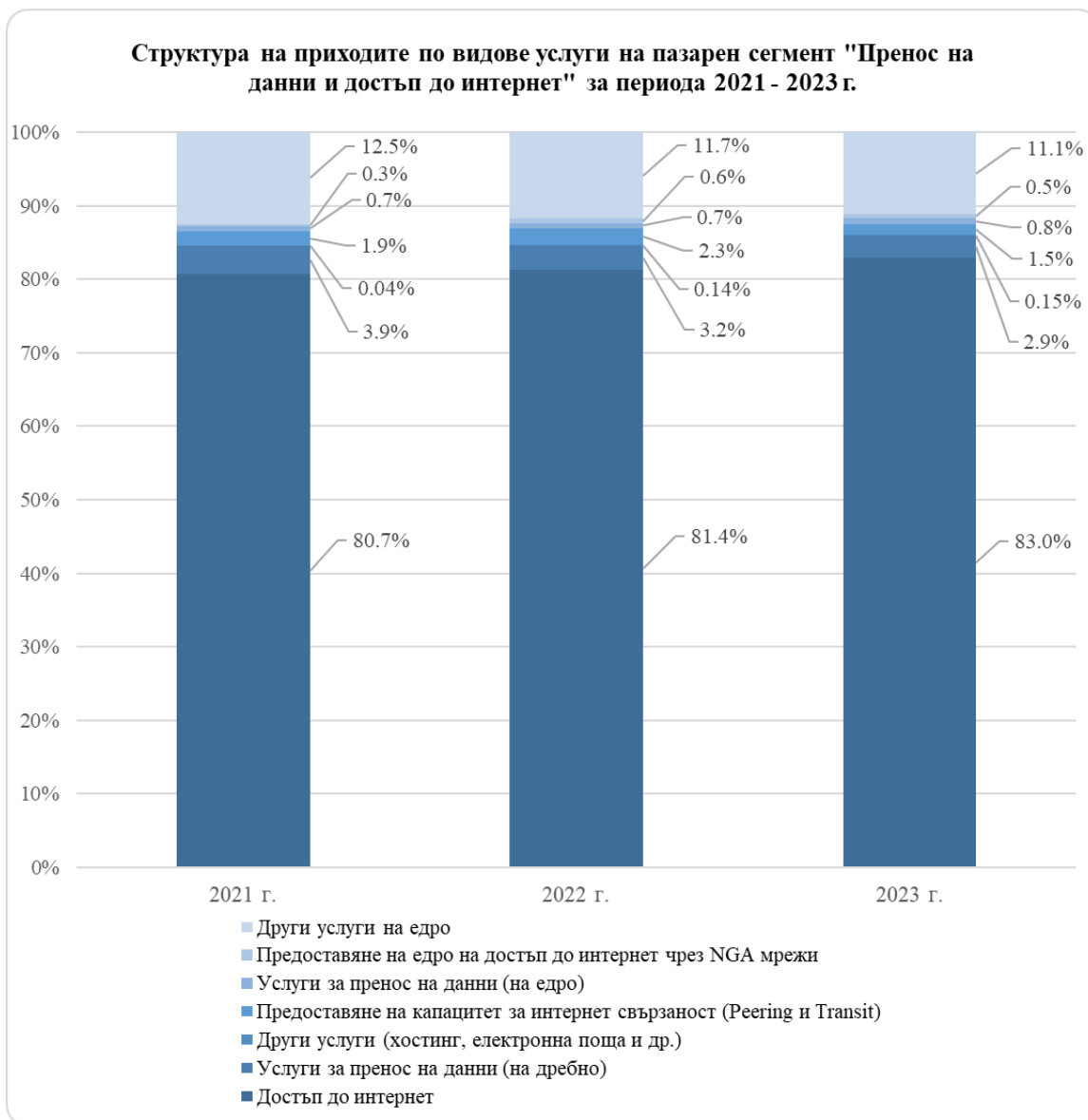
Приходи от пренос на данни и достъп до интернет

През 2023 г. спрямо 2022 г.⁴⁵ приходите⁴⁶ от сегмента „Пренос на данни и достъп до интернет” достигат 1 953,036 млн. лв. Отчетеният ръст с 16,7% спрямо данните от 2022 г. се дължи основно на увеличението на приходите от услугите на дребно, където ръстът е в размер на 18,6%. Общият размер на приходите от услуги на дребно е 1 680,680 млн. лв., 96,5% от които са приходите от услуги за достъп до интернет (1 621,160 млн. лв.). Приходите от услуги на едро са в размер на 272,356 млн. лв., които от 2019 г. насам запазват възходящия си темп. Общият размер на приходите от услуги на дребно формират 86,1% от приходите на сегмента „Пренос на данни и достъп до интернет”, а тези от услуги на едро 13,9%.

На фигура 29 е представена структурата на реализираните приходи за периода 2021 – 2023 г.

⁴⁵ Данните за 2022 г. са актуализирани.

⁴⁶ Включва приходи от самостоятелно предлагани услуги за фиксиран и мобилен достъп до интернет на дребно, услуги за пренос на данни на дребно и услуги на едро (капацитет за интернет свързаност, услуги за достъп на едро, предоставяне на едро на достъп до интернет чрез мрежи за достъп от следващо поколение (NGA), услуги за пренос на данни на едро) и приходи от достъп до интернет (фиксиран и мобилен), предоставяван в пакет с други електронни съобщителни услуги.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 29

През 2023 г. няма съществено изменение в общата структура на приходите в сегмента. Най-голям относителен дял (83,0%) продължават да заемат приходите от услуги за достъп до интернет на дребно, които през изминалата година отчитат ръст в абсолютна стойност от 19,1% спрямо 2022 г. Традиционно, общите приходи от предоставяне на мобилен достъп до интернет продължават да бележат ръст, като за едногодишния период темпът на изменение намалява спрямо данните за 2022 г. и регистрираното увеличение е в размер на 17,2%. При приходите от предоставяне на фиксиран достъп до интернет на дребно се наблюдава ръст от 24,8% спрямо данните за 2022 г. При разпределените приходи от пакетни услуги, отнасящи се до услугата мобилен достъп до интернет⁴⁷, се отчита ръст от 24,7% спрямо 2022 г., а за периода 2021 – 2023 г. тези приходи са се увеличили с 61,2%. В

⁴⁷ Частта от приходите, която се отнася до мобилен достъп до интернет, включен в пакета.

частта от приходите от пакетни услуги, отнасяща се до услугата фиксиран достъп до интернет⁴⁸, ръстът е в размер на 29,9% за едногодишния период и 66,1% спрямо 2021 г.

Обобщение

Тенденциите, които се наблюдават в сегмента „Пренос на данни и достъп до интернет” през последните години до голяма степен се запазват и през изминалата 2023 г. Спрямо 2022 г. се отчита следното:

- Продължава да нараства общият брой абонати на фиксиран и на мобилен достъп до интернет;
- Увеличава се делът на абонатите, които ползват свръх-високоскоростен достъп до интернет⁴⁹, включително тези, които ползват гигабитови скорости, в общия брой абонати на фиксиран достъп до интернет, поради продължаващата миграция към NGA мрежи;
- Увеличава се делът на абонатите на FTTH достъп в общия брой абонати на фиксиран достъп до интернет;
- Увеличава се делът на абонатите на фиксиран достъп през мобилни мрежи в общия брой абонати на фиксиран достъп до интернет както поради широкото покритие на LTE мрежите в национален мащаб, така и поради продължаващото разгръщане на мрежи от пето поколение NR (5G);
- Значително се увеличава броят на абонатите на 5G и дела им в общия брой абонати на мобилен достъп до интернет;
- Отново се отчита ръст в общия обем на приходите от сегмента;
- Вследствие на посочените по-горе в текста сделки по придобиване и сливане, осъществени от Виваком през 2023 г. позициите на предприятието на пазарния сегмент на фиксиран достъп до интернет на дребно се засилват и се очаква това да продължи и през следващата година;
- Не се наблюдава разместване на позициите на предприятията, предоставящи мобилен достъп до интернет на дребно по пазарни дялове на база брой абонати и на база приходи. И при трите предприятия, пазарните дялове отчитат незначителни промени спрямо предходната година.

5. Услуги за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми

През 2023 г. обемът на пазарния сегмент „Услуги за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми” възлиза на 541,424 млн. лв. и бележи ръст от 14,2% спрямо 2022⁵⁰ г.

Обобщена информация за броя на предприятията, предоставяли услуги за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми, за броя на техните абонати/

⁴⁸ Частта от приходите, която се отнася до фиксиран достъп до интернет, включен в пакета.

⁴⁹ Със скорост на даунлоуд от международното пространство над и вкл. 100 Mbps.

⁵⁰ Данните за 2022 г. са актуализирани.

ползвателите, както и за размера на генерираните от тях приходи, заедно със структурата на сегмента, е представена в таблица 12 и на фигура 30.

Таблица 12

Брой предприятия, брой абонати/ ползватели и приходи по вид на предоставяните през 2023 г. услуги за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми в сегмента

Наименование на услугата	Брой предприятия, предоставящи услугата през 2023 г.	Брой абонати/ползватели към 31.12.2023 г.		Приходи (в млн. лв. без ДДС)	
		Общо ¹	в т.ч. абонати на пакетни услуги	Общо ²	в т.ч. от пакетни услуги ³
1. Разпространение на радио- и телевизионни програми на дребно³	250	2 006 407	851 606	501,991	193,521
1.1. Кабелна телевизия ⁴	207	432 194	252 332	102,546	60,908
1.2. Спътникова (сателитна) телевизия ⁴	4	693 007	97 843	182,061	24,256
1.3. IPTV ⁴	84	881 206	501 431	217,384	108,356
2. Наземно радиоразпръскване на радио- и телевизионни програми	54	///	///	///	///
3. Предоставяне на пренос/разпространение на радио- и телевизионни програми	13	///	///	39,433	///
3.1. Услуги за пренос на радио- и телевизионни програми	7	///	///	3,558	///
3.2. Услуги за разпространение на радио- и телевизионни програми, в т.ч. тв услуга на едро (чрез IPTV и/или DVB-C способ)	9	///	///	35,875	///
Общо	///	///	///	541,424	///

¹ Вкл. абонати на пакетни услуги.

² Вкл. приходи от пакетни услуги.

³ Приходите от пакетни услуги по тв платформи са оценени на база разпределението на абонатите на пакетни услуги по платформи.

⁴ Данните за общия брой абонати и приходите от услугите за разпространение на радио- и телевизионни програми на дребно са към 25.04.2024 г. на база постъпила информация от 91% от регистрираните предприятия.

Източник: Данни, подадени в КРС

Според представените от предприятията данни през 2023 г. ръст бележат приходите от всички услуги, включени в сегмента, с изключение на приходите от кабелна телевизия, при които е отчетен спад от 1,7% спрямо 2022 г. Приходите, генерирани от останалите услуги в сегмента, нарастват за разглеждания едногодишен период, като най-голям ръст е отчетен при приходите от услугите за пренос на радио- и телевизионни програми на едро – 39,3%, следвани от приходите от IPTV с 30,7%. С почти 20% нарастват и приходите от услугите за разпространение на радио- и телевизионни програми на едро, вкл. услугите на едро чрез IPTV и/или DVB/C способ за едногодишния период. Ръст се наблюдава и в размера на приходите от спътникова телевизия – с 6,6% спрямо 2022 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 30

През 2023 г. най-голям дял в общия обем на сегмента (92,7%) продължават да заемат приходите от предоставяне на услуги на дребно за разпространение на радио- и телевизионни програми (фигура 30): кабелна телевизия, спътникова (сателитна) телевизия и IPTV. Приходите от IPTV, които продължават възходящото си развитие и през 2023 г., вече заемат най-висок дял в общия обем на сегмента, като в относително изражение този дял нараства с над 5 процентни пункта за едногодишния период, достигайки 40,2%. На второ място остава делът на приходите от спътникова телевизия, който намалява с 2,4 процентни пункта до 33,6%, следван от този на приходите от кабелна телевизия, който през 2023 г. намалява до 18,9% в общия обем на сегмента.

5.1. Разпространение на радио- и телевизионни програми на дребно

Участници на пазара

През 2023 г. броят на предприятията, предоставящи услуги за разпространение на радио- и телевизионни програми на дребно, нараства с 2,5% (или с 6 предприятия) до 250⁵¹ (таблица 13).

Към 31.12.2023 г. общият брой на реално предоставящите кабелна телевизия предприятия възлиза на 207 (ръст с 1 спрямо 2022 г.). Продължава тенденцията телевизионни оператори, предоставящи кабелна телевизия да започват да предлагат на своите абонати и IPTV, като към края на 2023 г. броят на предприятията, които предлагат

⁵¹ Включително и предприятията, уведомили КРС за прекратяване на дейността през 2023 г. и декларирали приходи през годината.

едновременно кабелна телевизия и IPTV, е нараснал с 4 спрямо предходната година и възлиза на 42 предприятия.

Предприятията, които са декларирали, че през 2023 г. са предоставяли услугата спътникова (сателитна) телевизия у нас остават 4 – Булсатком, Виваком, А1 и Неосат.

Към 31.12.2023 г. 84 предприятия реално предоставят услугата IPTV, като спрямо предходната година броят им нараства с 9.

На следващата таблица са представени относителните дялове на първите три предприятия, изчислени на база брой абонати и приходи от предоставяне на телевизионна услуга на дребно, вкл. частта от приходите от пакетни услуги с телевизия за периода 2022 – 2023 г.

Таблица 13

Пазарни дялове на предприятията, предоставящи платена телевизия на дребно за периода 2022 – 2023 г.

Предприятие	2022 г.		2023 г.	
	Дял на база брой абонати	Дял на база приходи	Дял на база брой абонати	Дял на база приходи
ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ	32,9%	27,6%	36,3%	32,7%
А1 БЪЛГАРИЯ	26,4%	29,8%	27,3%	28,9%
БУЛСАТКОМ	26,7%	29,2%	22,2%	26,0%
Всички останали	14,0%	13,3%	14,2%	12,5%

Източник: Данни, подадени в КРС

През 2023 г. се наблюдава ново преразпределяне на пазарните дялове между трите най-големи предприятия, предоставящи платена телевизия. Причината за това отново е декларираният в годишния отчет за 2023 г. от Булсатком още по-значителен спад в броя на абонатите спрямо този в предходния годишен отчет – 18%, при ръст в приходите от предоставяне на услугата спрямо предходната година от 1%. В резултат на това предприятието вече е третото по големина, като дялът му продължава да намалява, съответно с 4,6 процентни пункта на база брой абонати и с 3,3 процентни пункта на база приходи, обхващайки 22,2% от общия брой абонати на платена телевизия и 26% от приходите от услугата през 2023 г.

Пазарният лидер на база брой абонати на този пазарен сегмент и през 2023 г. остава Виваком. Дялът на предприятието бележи ръст за едногодишния период от 3,4 процентни пункта на база брой абонати и от 5 процентни пункта на база приходи, заемайки дялове по отношение на двата показателя съответно от 36,3% и от 32,7%. Този ръст е в резултат и на осъществените концентрации през изминалата година.

През 2023 г. с решение⁵² на Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) беше разрешена концентрация чрез придобиване от страна на Виваком на пряк едноличен контрол върху Телнет, Нетуоркс-България, ТВН Дистрибуция и непряк контрол върху Онлайн Директ. В резултат на това, капиталът на Нетуоркс-България, респективно ТВН

⁵² Решение на КЗК № 633/29.06.2023 г.

Дистрибуция (което е участник на пазара на разпространение на радио- и телевизионни програми на дребно) е придобит от Виваком, а Телнет се влива в историческото предприятие. ТВН Дистрибуция е четвъртото по големина предприятие, което притежава дял от 1,5% на база брой абонати на платена телевизия към 31.12.2023 г. и 1,3% на база приходи от предоставяне на услугата. Въз основа на това, агрегиращият дял на Виваком би бил 37,8% на база брой абонати и 34% на база приходи.

В допълнение към това, следва да бъде отчетено и обстоятелството, че в края на 2023 г. със свое решение⁵³ КЗК започна задълбочено проучване относно намерението на „Юнайтед Груп България“ ЕООД да придобие пряк едноличен контрол върху „Вива Корпорейт България“ ЕООД и непряк едноличен контрол върху Булсатком и неговите дъщерни дружества. С Решение № 114/01.02.2024 г. КЗК разреши концентрацията. Вземайки предвид факта, че икономическата група, към която принадлежи „Юнайтед Груп България“ ЕООД, осъществява контрол върху Виваком, то историческото предприятие допълнително би увеличило агрегиращия пазарен дял с този на придобитото предприятие Булсатком.

В резултат на очакваното преразпределяне на дяловете на трите най-големи предприятия на този пазарен сегмент, отбелязано от КРС в годишния си доклад за 2022 г., А1 вече е второто по големина предприятие на база брой абонати на платена телевизия и на база приходи от предоставянето на услугата. През 2023 г. дялът на предприятието на база абонати нараства с 0,9 процентни пункта, а на база приходи намалява с 0,9 процентни пункта, обхващайки 27,3% от абонатите на платена телевизия и 28,9% от реализираните приходи.

От началото на второто тримесечие на 2023 г. Йеттел е участник на пазара на платена телевизия в България. Предприятието започна да предоставя платена телевизия чрез 5G мрежата си, като с натрупаната през годината абонатна база влезе в първите 15 по брой абонати.

Всички останали участници на пазарния сегмент, извън челната тройка, обхващат 14,2% от абонатите (ръст от 0,2 процентни пункта) и 12,5% от приходите (спад от 0,8 процентни пункта).

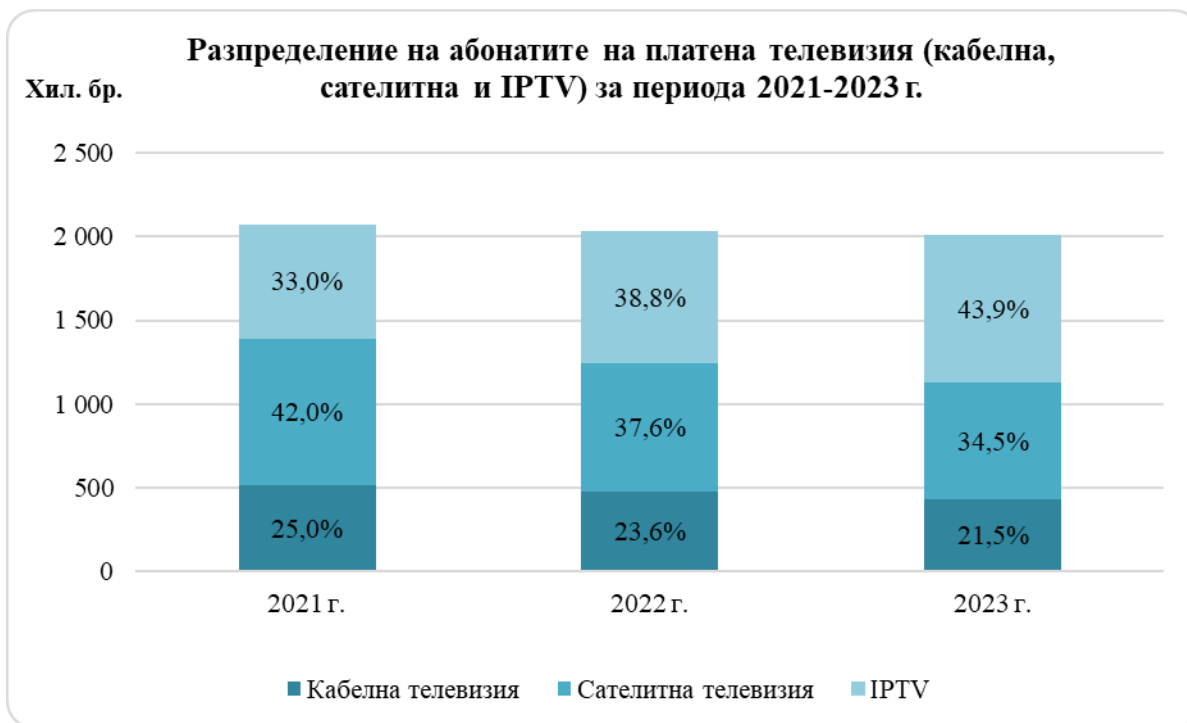
Абонати на услуги по разпространение на радио- и телевизионни програми на дребно

Към 31.12.2023 г. броят на абонатите на платена телевизия на дребно отново бележи спад от 1,2% спрямо края на предходната година и възлиза на 2,01 млн. абоната⁵⁴.

На следващата фигура са представени дяловете на абонатите по платформи в общия брой абонати на платена телевизия за периода 2021 – 2023 г.

⁵³ Решение на КЗК № 1356/21.12.2023 г.

⁵⁴ Включително абонати на пакетни услуги, които към 31.12.2023 г. са 804 817.

Източник: Данни, подадени в КРС

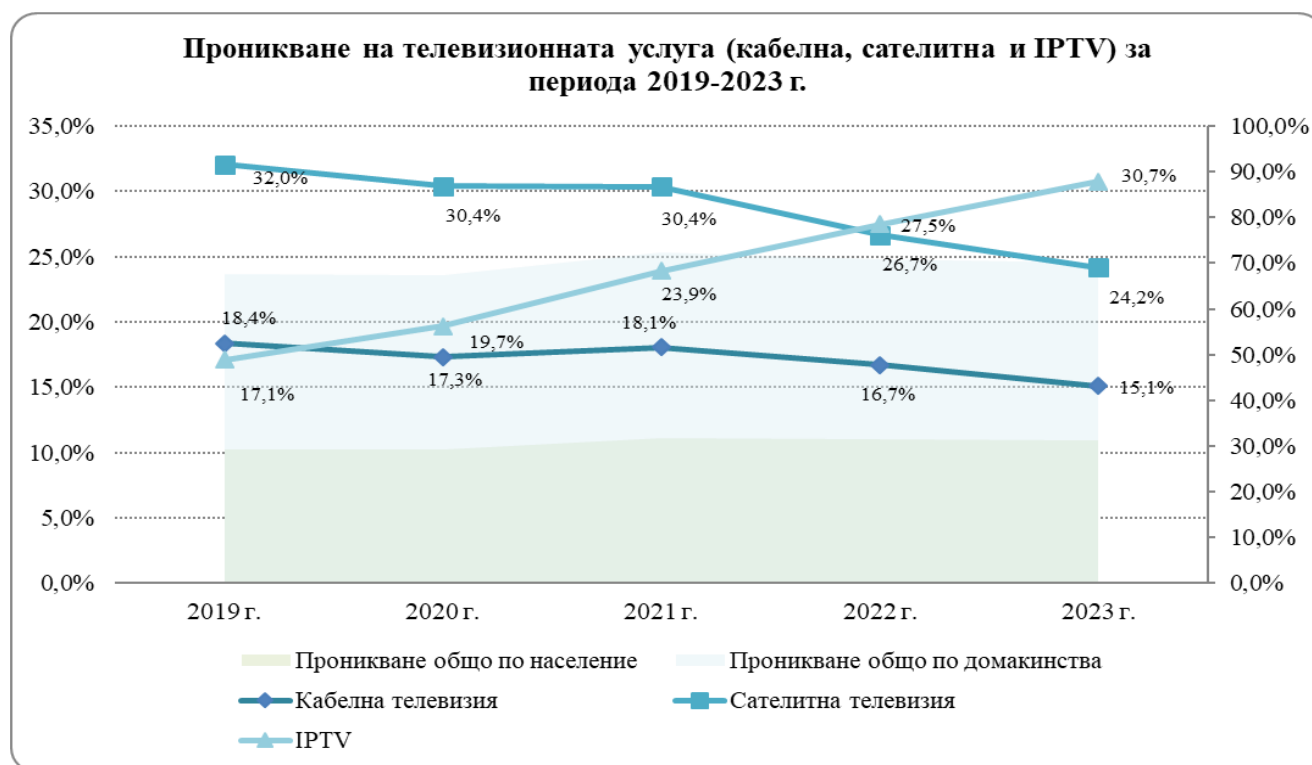
Фиг. 31

Към края на 2023 г. броят на абонатите на IPTV продължава да нараства спрямо предходния отчетен период – с 11,9%, като дялът му отбелязва ръст от 5,1 процентни пункта и към 31.12.2023 г. вече заема 43,9%, с което се затвърждава позицията на платформата с най-голям дял в абонатната структура на пазара на платена телевизия. Четиринадесет са предприятията, които са започнали да предоставят IPTV през 2023 г., включително Йеттел, като дялът на абонатите на тези предприятия в общия брой абонати на IPTV към 31.12.2023 г. възлиза на 0,8%. Независимо, че е отчетен ръст в броя на абонатите на 65% от всички останали предприятия, предоставящи IPTV, нарастването на общия брой абонати на тази телевизионна платформа за изследвания едногодишен период се дължи най-вече на отчетеното увеличение в броя на абонатите на Виваком, Булсатком и А1, които общо представляват 94% от абонатите на IPTV в страната.

Дялът на абонатите на сателитна телевизия за поредна година отбелязва спад, който за едногодишния период възлиза на 3,1 процентни пункта. Тази негативна тенденция, както и значително нарасналия дял на IPTV оставят сателитната телевизия на второ място с дял от 34,5% (фигура 31). В абсолютни стойности в броя на абонатите на сателитна телевизия се отчита намаление в размер на 9,3% спрямо 31.12.2022 г., което, както беше посочено по-горе, се дължи основно на регистрирания спад в броя на абонатите на Булсатком, който и през 2023 г. е лидер при предоставянето на сателитна телевизия, следван от дела на Виваком. Взимайки предвид посочените консолидационни процеси, се очаква агрегиращият дял на абонатите на сателитна телевизия на Виваком (включително този на Булсатком) през следващата година да е около 80%.

Спад е регистриран и в броя на абонатите на кабелна телевизия, като и през настоящия отчетен период този спад е в размер на 9,8%, а делът им в общия брой абонати на платена телевизия намалява с 2 процентни пункта до 21,5%.

За изследвания период проникването⁵⁵ на платена телевизия сред домакинствата в България не отчита съществена промяна спрямо предходния отчетен период. Към 31.12.2023 г. е налице спад от 0,9 процентни пункта, като стойността на този показател достига 70%. Проникването на кабелната и на сателитната телевизия бележи спад съответно от 1,6 и 2,5 процентни пункта спрямо 2022 г. IP телевизията продължава възходящото си развитие и към края на 2023 г. проникването на услугата сред домакинствата надхвърля 30% (30,7%), отбелязвайки ръст от 3,3 процентни пункта спрямо предходната година (фигура 32). Проникването на платена телевизия сред населението⁵⁶ на България остава на почти същото равнище както при предходния отчетен период, като възлиза на 31,1%, намалявайки стойността си с едва 0,4 процентни пункта спрямо 2022 г.

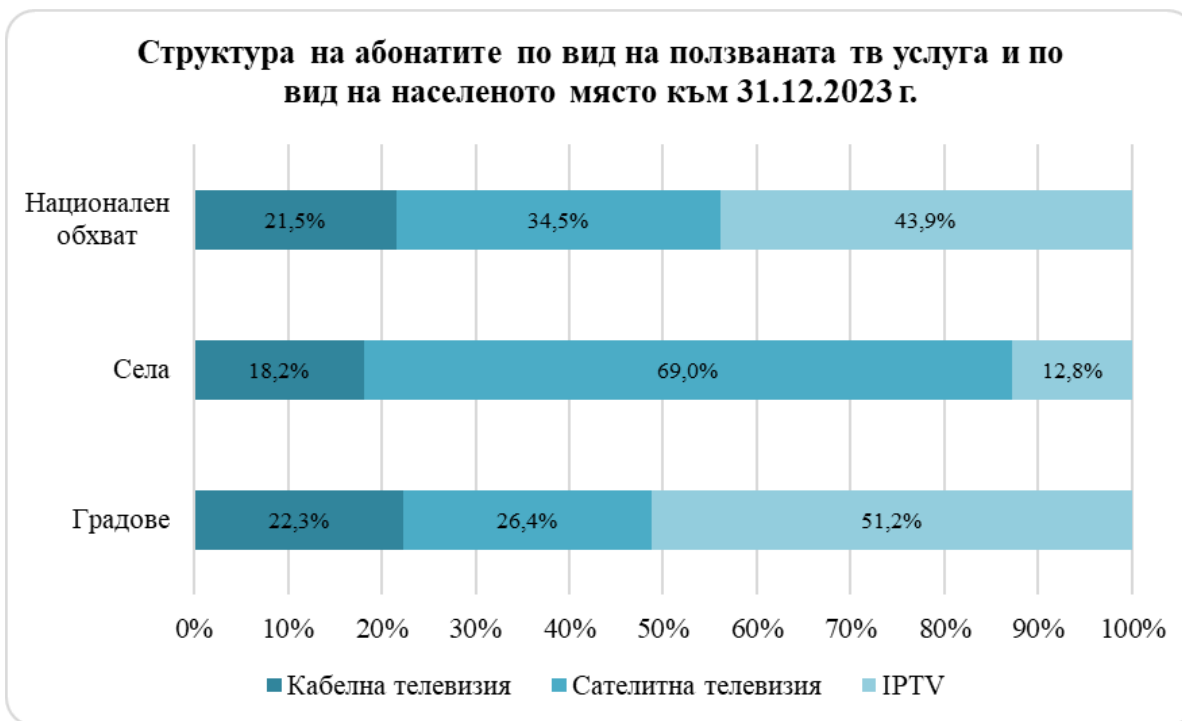
Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 32

⁵⁵ Показателят е изчислен като съотношение между броя на абонатите на платена телевизия към 31.12.2023 г. и броя на домакинствата от преброяването на НСИ, проведено през 2021 г. (2 866 657 домакинства - https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2021_Households.pdf).

⁵⁶ Показателят е изчислен като съотношение между общия брой на абонатите на платена телевизия към 31.12.2023 г. и броя на населението към 31.12.2023 г. по данни на НСИ (https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Population2023_ZYBLHGJ.pdf); за изчисляване на показателя за 2022 г. са използвани данни на НСИ за броя на населението към 31.12.2022 г. (https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Population2022_3C3NKZD.pdf).

На фигура 33 е представена структурата на абонатите на платена телевизия според населеното място, в което използват тази услуга към 31.12.2023 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

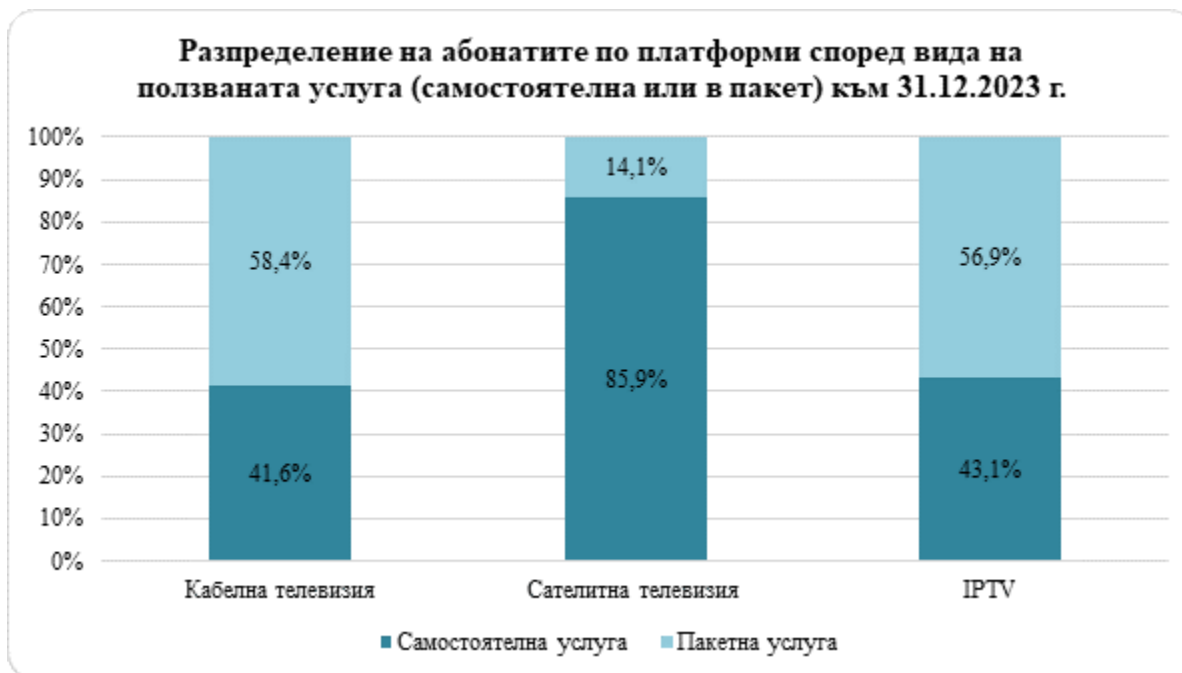
Фиг. 33

За поредна година дялът на абонатите на сателитна телевизия в селата, който е в пъти по-голям от останалите две платформи, намалява, като отчетеният спад е с 3,3 процентни пункта до 69%. В резултат на стартиране на IP телевизия в нови 264 села и отчетен ръст в абонатите на тази платформа в над 1500 села спрямо 2022 г., към края на 2023 г. броят на абонатите на IPTV в селата се увеличава с 26%. Този ръст се отразява и на дела ѝ, който нараства от 9,8% през 2022 г. до 12,8% към края на разглеждания период. Въпреки отбелязания спад в броя на абонатите на кабелна телевизия в селата – с малко над 1%, дялът, който той заема в общия брой абонати на платена телевизия извън градовете отбелязва ръст от 0,3 процентни пункта и към 31.12.2023 г. достига 18,2%.

В градовете абонатите на IPTV заемат най-голям дял, като в относително изражение отбелязват ръст от 5,5 процентни пункта спрямо дела им в края на 2022 г., достигайки 51,2% от общия брой абонати на платена телевизия в градовете. Дяловете на абонатите на останалите две платформи продължават низходящия си ход и през 2023 г., като дялът на абонатите на кабелна телевизия намалява с 2,6 процентни пункта до 22,3%, а този на сателитна телевизия намалява с 2,9 процентни пункта до 26,4%, в съответствие с общия спад, наблюдаван на национално ниво (фигура 33).

Броят на абонатите на пакетни услуги с включена телевизионна услуга в тях продължава да нараства, като през 2023 г. спрямо предходната година отчетеният ръст е в размер на 6%, а дялът, който обхваща от общия брой абонати на платена телевизия, нараства с почти 3 процентни пункта до 42,4%. На следващата фигура е представен дялът на

абонатите на пакетни услуги с включена телевизионна услуга в общия брой абонати, разпределени по платформи към 31.12.2023 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 34

За изследвания едногодишен период не се наблюдава съществено изменение в структурата на абонатите по вид на потребяваната услуга. Спрямо края на 2022 г. дялът на абонатите на IPTV, които ползват услугата в пакет, нараства с 4,3 процентни пункта до 56,9%. За същия период относителният дял на абонатите на пакетни услуги с включена сателитна телевизия нараства с 0,5 процентни пункта, достигайки 14,1%, а дялът на абонатите с включена кабелна телевизия намалява с 1,5 процентни пункта до 58,4% от общия брой абонати на съответната платформа (фигура 34).

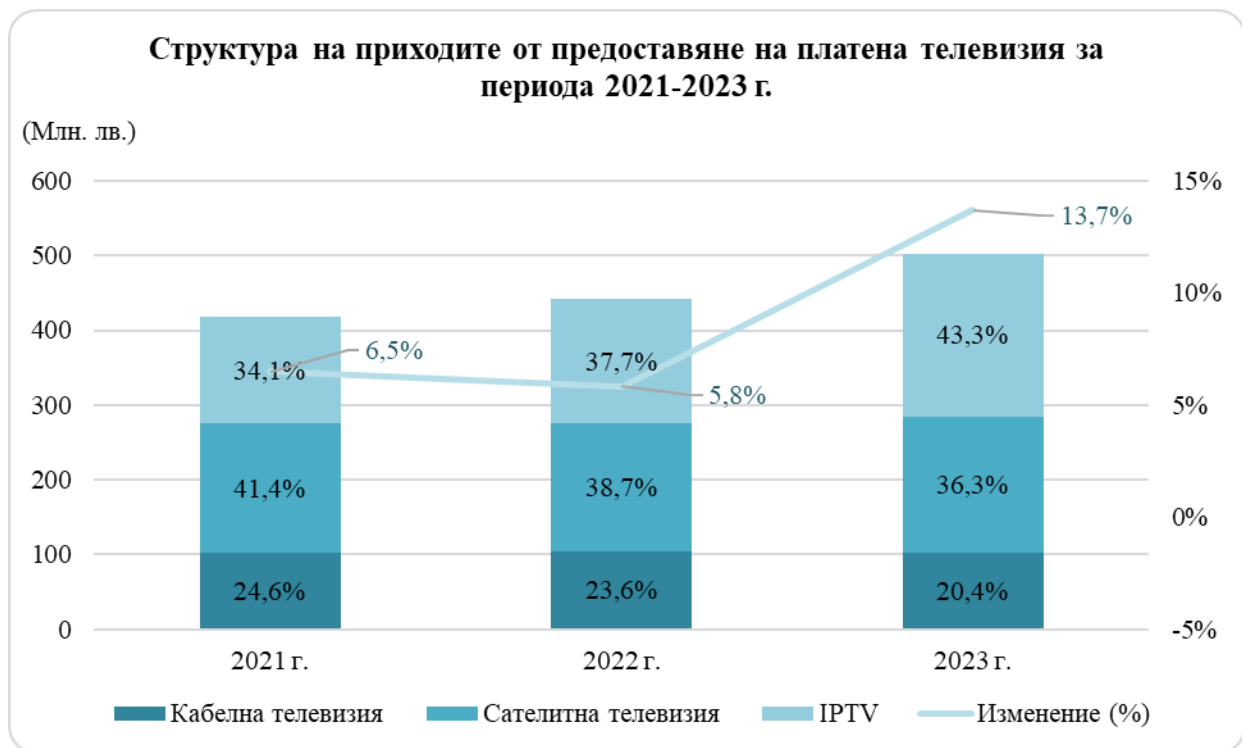
Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 35

Към 31.12.2023 г. спрямо предходната година е регистриран ръст както в броя на абонатите на пакети с IPTV – от 21%, така и в дела му в общия брой абонати на телевизионна услуга в пакет, който за едногодишния период нараства със 7,4 процентни пункта, като обхваща 58,9% (фигура 35). Към края на 2023 г. делът на абонатите на пакетни услуги с кабелна телевизия възлиза на 29,6%, отчитайки спад за едногодишния период от 6 процентни пункта, а делът на абонатите на пакетни услуги със сателитна телевизия намалява до 11,5%, като в абсолютно изражение броят на абонатите на тази платформа в пакет е намалял с 6%.

Приходи от предоставяне на услуги по разпространение на радио- и телевизионни програми на дребно

Обемът на общите приходи с включени приходи от пакетни услуги от платена телевизия продължава да нараства и през 2023 г. възлиза на 501,991 млн. лв., като отбелязва най-значителният ръст от 2018 г. насам – в размер на 13,7%, спрямо предходния едногодишен период (фигура 36). На следващата фигура е представено разпределението на приходите от предоставяне на платена телевизия по платформи в общия обем на сегмента на дребно.

Забележка: Представените данни за приходите на кабелна телевизия, сателитна телевизия и IPTV включват приходи от пакетни услуги с телевизия, оценени на база разпределението на абонатите на пакетни услуги с телевизия по платформи за всяко предприятие.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 36

Приходите както от сателитна телевизия, така и от IPTV нарастват през 2023 г. спрямо предходната година, като за изследвания едногодишен период те се увеличават съответно с 6,6% и 30,7%. Делът на приходите от IPTV също нараства – с 5,6 процентни пункта, достигайки 43,3% и измествайки от челната позиция в общия обем на сегмента на дребно дела на приходите, генерирани от предоставянето на сателитна телевизия. Въпреки отчетения ръст в абсолютно изражение в приходите от сателитна телевизия, делът им в общия обем на пазарния сегмент на дребно намалява с 2,4 процентни пункта до 36,3%. Спад се наблюдава както в абсолютно, така и в относително изражение по отношение на приходите от предоставяне на кабелна телевизия. За едногодишния период са генерирани с 1,8% по-малко приходи от тази платформа, а делът им в общия обем на пазарния сегмент намалява с 3,2 процентни пункта до 20,4%.

Делът на приходите от предоставяне на пакетни услуги с включена телевизия⁵⁷ намалява с 0,5 процентни пункта спрямо предходната година до 38,6% от общия обем на сегмента на дребно. По отношение на генерираните приходи от самостоятелна услуга, се наблюдава ръст при всички телевизионни платформи. За изминалата година този ръст е съответно 3,3% при кабелната телевизия, достигайки 41,638 млн. лв., 6,1% при сателитната телевизия, достигайки 157,804 млн. лв. и 36% при IPTV до 109,028 млн. лв.

⁵⁷ Частта от приходите, която се отнася до телевизионната услуга, включена в пакета.

5.2. Пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми и IPTV на едро

През 2023 г. общият брой на предприятията, които предоставят услуги на едро за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми, включително чрез IPTV и/или DVB-C способ на едро, възлиза на 13, като остава без промяна спрямо 2022 г.

Подробна информация за броя на предприятията, предоставяли през 2023 г. услуги на едро за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми, за броя на ползвателите на услугите и за размера на получените от тях приходи, е представена в таблица 14 по-долу:

Таблица 14

Брой предприятия, брой абонати/ ползватели и приходи от предоставяне на услуги на едро за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми през 2023 г.

Видове услуги за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми на едро	Брой предприятия, предоставящи услугата през 2023 г.	Брой ползватели на услугата към 31.12.2023 г.	Приходи от услугата през 2023 г. (в млн. лв. без ДДС)
1.1. Услуги за пренос на радио- и телевизионни програми	7	///	3,558
1.2. Услуги за разпространение на радио- и телевизионни програми	4	///	32,180
1.3. ТВ услуга на едро (чрез IPTV и/или DVB-C способ), предоставяна на други предприятия, с цел препродажба	5	55	3,695
Общо	13	///	39,433

Източник: Данни, подадени в КРС

През 2023 г. броят на предприятията, предоставящи услуги за пренос на радио- и телевизионни програми, както и предоставящи телевизионна услуга на едро чрез IPTV и/или DVB-C способ, остава непроменен спрямо предходната година, като техният брой възлиза съответно на седем и пет предприятия. Услугите за разпространение на радио- и телевизионни програми през 2023 г. се предоставят от четири предприятия – с едно по-малко от предходната година.

Приходите от предоставяне на услуги на едро за пренос и разпространение на радио- и телевизионни програми възлизат на 39,433 млн. лв., като нарастват с 21,4% спрямо предходната година. Ръст спрямо предходната година се наблюдава при всички генерирани през 2023 г. приходи от предоставяне на услуги на едро: пренос на радио- и телевизионни програми на едро – от 39,3%, услуги за разпространение на радио- и телевизионни програми на едро – от 20,3% и телевизионна услуга на едро, предоставяна чрез IPTV и/или DVB-C способ – от 16%.

На следващата фигура е представена структурата на приходите по видове услуги за пренос/разпространение на радио- и телевизионни програми на едро за периода 2021 – 2023 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 37

От данните на фигура 37 е видно, че и през 2023 г. най-голям дял в общия обем на приходите от предоставяне на услуги на едро за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми продължава да заема наземното радиоразпръскване – 61,7%, отбелязвайки спад от 1 процентен пункт спрямо предходната година и 2,1 процентни пункта спрямо 2021 г. Ръст в относително изражение се наблюдава в дела на приходите от спътников пренос и спътниково радиоразпръскване, които нарастват с 1,6 и 0,3 процентни пункта съответно до 8,4% и 19,9%. При останалите услуги на едро не се наблюдават значителни изменения в дяловете спрямо предходния отчетен период.

5.3. Наземно радиоразпръскване на радиопрограми – УКВ радиоразпръскване

В края на 2023 г. броят на предприятията, притежаващи регистрация в КРС за предоставяне на услуги за наземно радиоразпръскване на радиопрограми остава непроменен спрямо 2022 г. – 56, като 54 от тях предоставят реално услугата през 2023 г. Предприятията с национално покритие към 31.12.2023 г. остават две – Българско национално радио и „Дарик радио” АД.

Обобщение

През 2023 г. за сегмента „Услуги за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми” се наблюдават следните изменения спрямо 2022 г.:

- Ръст в общия обем на приходите от сегмента, в резултат основно от отчетения ръст в приходите от предоставяне на сателитна телевизия и IPTV;

- Спад в броя абонати на дребно и в проникването на телевизионната услуга сред домакинствата и населението;
- Ръст в потреблението на услуги с включена телевизия на дребно в пакет;
- Ръст в приходите от услуги за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми на едро;
- През 2023 г. се наблюдава ново преразпределяне на пазарните дялове между трите най-големи предприятия, предоставящи платена телевизия, като лидер по пазарен дял на база брой абонати остава Виваком, следвано от А1, което измества Булсатком от втората позиция. Осъществените концентрации между основни конкуренти на пазара на платена телевизия през 2023 г. засилват позициите на Виваком на този пазарен сегмент.

6. Перспективи за развитие на българския пазар на електронни съобщения

Българският пазар на електронни съобщения е динамичен и постоянно развиващ се. Утвърдил се е трайно като един от най-стабилните в структурата на икономиката на България, като електронните съобщителни услуги успешно способстват функционирането на редица жизненоважни области от социалния и икономически живот в страната.

Развитието на пазара проличава ясно от непрестанното развитие на предприятията, доставчици на електронни съобщителни услуги, които продължават както с разгръщането на мрежи за достъп от следващо поколение (NGA мрежи), осигурявайки по-високи скорости и качество на връзката, така и с ускорения темп на развитие на мрежите от пето поколение – NR (5G), за които се очаква да дадат силен тласък на развитието на дигиталните услуги, отключвайки нови възможности за потребителски и индустриални услуги – интернет на нещата (IoT), решения в областта на изкуствения интелект (AI), машинното обучение (ML), облачни решения (cloud-based solutions), автономни превозни средства, интелигентни градове и др.

Следва да се отбележи, че българският пазар на електронни съобщения се развива в съответствие с бързите трансформации в сектора, в крак с тенденциите, технологичните промени и променящото се потребителско поведение. Секторът на електронните съобщения в България притежава всички необходими предпоставки за запазване на възходящия си темп на развитие, въвеждане на иновации, както и за положително социално-икономическо въздействие, които биха позиционирали страната ни като един от дигиталните лидери в региона.

Тенденциите, които се наблюдават през 2023 г. и се очаква да се запазят занапред могат да се обобщят така:

- Продължава установената трайна тенденция на спад в потреблението на фиксирана гласова услуга от крайните потребители и може да се очаква това свиване да продължава, като и през следващата година предпочитанията на крайните ползватели на гласови услуги ще продължат да се насочват към ползването на мобилни услуги и към интернет приложения за междуличностна комуникация;
- Потреблението на мобилна гласова услуга е достигнало своята точка на насищане в България и регистрираният през последните две години спад в общия обем на

изходящия трафик от мобилни мрежи в страната се очаква да продължи и през следващата година. Основни фактори за това са все по-широкото разпространение и използване на мобилен достъп до интернет сред населението и онлайн приложенията за разговори и незабавни съобщения през интернет. Прилагането на нови, още по-ниски цени на едро за терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи от 1^{-ви} януари 2024 г., в съчетание с очакванията за спад в потреблението на мобилна гласова услуга ще се отрази негативно и върху общия обем на приходите, които мобилните предприятия ще реализират от предоставяне на услугата през следващата година;

- Продължава да нараства дялът на абонатите, които ползват свръх-високоскоростен достъп до интернет, включително тези, които ползват гигабитови скорости, в общия брой абонати на фиксиран достъп до интернет, поради продължаващата миграция към NGA мрежи;
- Продължава да нараства дялът на абонатите на фиксиран достъп през мобилни мрежи в общия брой абонати на фиксиран достъп до интернет както поради широкото покритие на LTE мрежите в национален мащаб, така и поради продължаващото разгръщане на мрежи от пето поколение NR (5G), което способства мобилните оператори да оказват още по-интензивен конкурентен натиск върху доставчиците на фиксиран ширококолов достъп до интернет;
- Продължава нарастването на дела на абонатите на мрежи от пето поколение в общия брой абонати на мобилен интернет;
- IP телевизията остава доминиращата телевизионна платформа, която продължава да определя развитието на сегмента на платена телевизия в България. С развитието на 5G технологията нараства и възможността за по-широко разпространение на IPTV, включително в селските и слабо населените райони. С навлизането на пазара на платена телевизия на Йеттел, се очаква да се засили още повече конкуренцията при предоставянето на IPTV в пакет с 5G достъп до интернет, които през изминалата година вече се предоставяха и от трите мобилни оператора на българския пазар. Друг фактор, който би повлиял динамиката на конкуренцията, е одобрената през 2024 г. от КЗК сделка за осъществяване на пряк едноличен контрол от страна на „Юнайтед Груп България“ ЕООД върху „Вива Корпорейт България“ ЕООД и непряк едноличен контрол върху най-големия сателитен телевизионен доставчик в България през 2023 г. – Булсатком. Отчитайки обстоятелството, че „Юнайтед Груп България“ ЕООД осъществява контрол върху Виваком, се очаква реализирането на тази сделка да окаже влияние върху пазарните позиции на основните доставчици на платена телевизия;
- При пакетните услуги се запазват установените през последните няколко години тенденции – потреблението на двойните и тройните пакети нараства за сметка на четворните пакети; най-предпочитаните пакетни услуги са тези, които включват мобилна услуга с включен мобилен глас и с включен мобилен интернет; ръстът в общия обем на приходите от пакетни услуги се дължи основно на нарастването на

реализираните приходи от пакети с включен мобилен достъп до интернет и на приходите от пакети с включена телевизионна услуга.

7. Предоставяне на универсалната услуга

7.1. Степен на задоволеност от предоставянето на универсалната услуга

Въз основа на извършен анализ и оценка на задълженията за осигуряване на универсалната услуга⁵⁸, със свое Решение № 350/30.09.2021 г. Комисията отмени наложеното на „Българска телекомуникационна компания“ ЕАД, към настоящия момент „Виваком България“ ЕАД (Виваком), задължение за предоставяне на услуги от обхвата на универсалната услуга. Оценката на необходимостта от наложените задължения е извършена на база данни от годишните доклади на КРС, за периода 2010-2020 г. При анализа са взети под внимание, както технологичният напредък в сектора, така и потребителските нагласи към услугите от обхвата на универсалната услуга. С оглед на резултатите от анализа и посочените фактори, КРС достигна до заключението, че следва да отмени задължението за осигуряване на универсалната услуга. Резултатите от проведените с Решение № 221/17.06.2021 г. обществени консултации, потвърждават изводите на Комисията относно отмяна на задължението.

Към настоящият момент, Виваком продължава да осигурява обществени телефонни апарати и/или други точки за обществен достъп до гласови телефонни услуги с определено качество, инсталирани към датата на Решение № 350/30.09.2021 г., с цел запазване на клиентските интереси, включително на потребителите с увреждания.

През 2023 г. телефонната плътност по домакинства⁵⁹ бележи спад с 2,1 процентни пункта спрямо предходната година, в резултат на устойчивата тенденция на намаляване на общия брой домашни абонати на Виваком.

7.2. Привеждане в съответствие на подзаконовата нормативна уредба по отношение на универсалната услуга

Във връзка с промяната в обхвата на универсалната услуга, с приетия през 2021 г. ЗИД на ЗЕС през 2023 г. бе завършен процесът по изменение на съответната подзаконова нормативна уредба.

На 31.03.2023 г. в Държавен вестник е обнародвана Наредба № 4 от 21 март 2023 г. за условията и реда за предоставяне на универсалната услуга по Закона за електронните съобщения, издадена от министъра на транспорта и съобщенията и министъра на електронното управление по предложение на КРС, приета с Решение № 223/30.06.2022 г. С наредбата се уреждат правилата за определяне на необходимостта от възлагане на задължението за предоставяне на услуги от обхвата на универсалната услуга на част или на цялата територия на страната.

Отделно от това с Постановление на Министерския съвет № 36 от 10.03.2023 г. е приета Методиката за определяне на цените и ценовите пакети на универсалната услуга по чл. 195 от ЗЕС, по проект на КРС, одобрен с Решение № 320 от 29.09.2022 г. и предоставен

⁵⁸ На основание § 7 от Закона за електронните съобщения.

⁵⁹ Показателят „плътност по домакинства“ се измерва като общият брой домашни телефонни постове се раздели на броя на домакинствата в страната (въз основа на данните от последното официално преброяване на НСИ, проведено през 2021 г.).

на Министерството на транспорта и съобщенията (МТС) за внасяне на заседание на Министерски съвет. Приемането на Методиката осигурява прилагането на ценова регулация по отношение на предоставянето на универсалната услуга, включително при определяне на достъпни цени за хора със специални социални нужди и хора с ниски доходи.

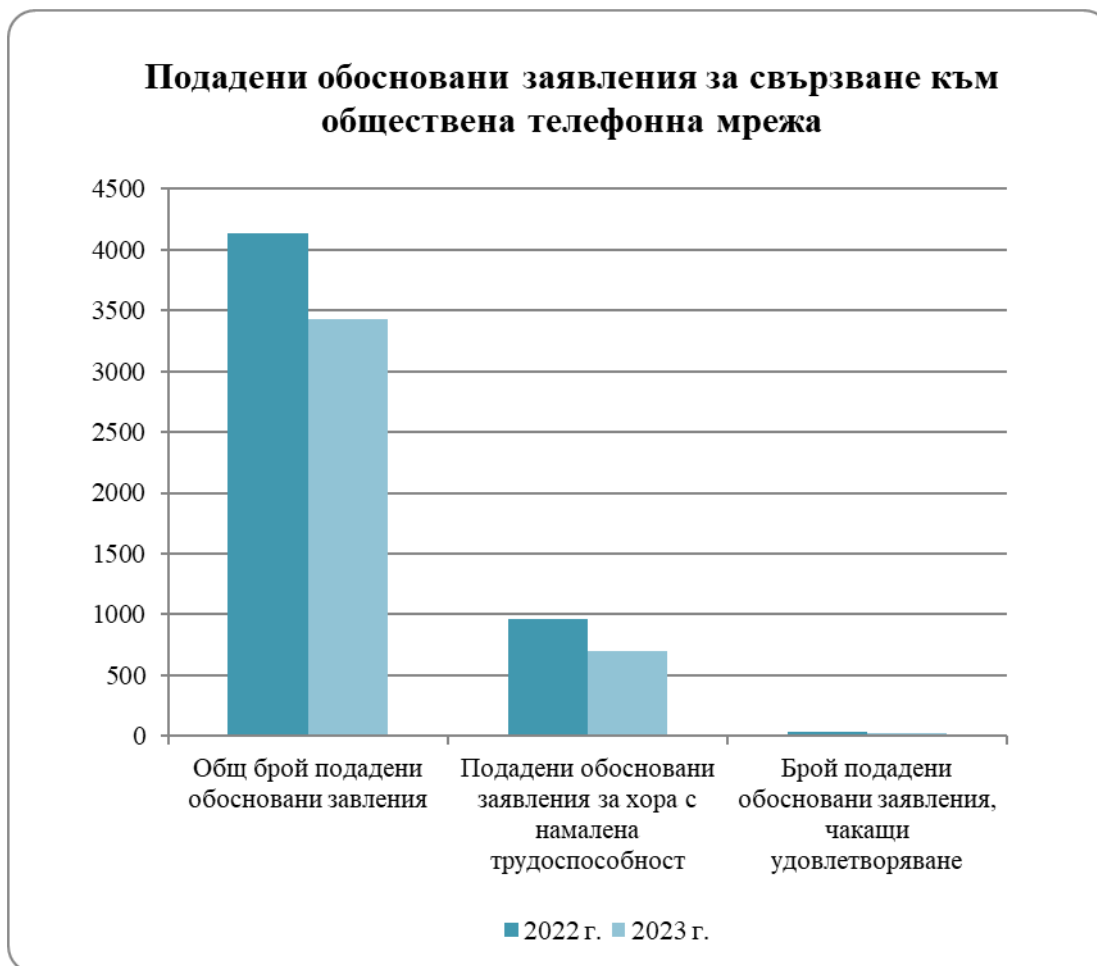
В допълнение на 8 април 2023 г. са обнародвани и Правилата за изчисляване на нетните разходи за предоставяне на универсална услуга, приети след обществено обсъждане с Решение на КРС № 91 от 23.03.2023 г.

С Решение № 367 от 30.11.2023 г. КРС откри процедура по обществени консултации по реда на чл. 37 от ЗЕС на проект за определяне на подходящата услуга за ширококолов достъп до интернет като част от универсалната услуга, съгласно чл. 182, ал. 4 от ЗЕС.

Промените в нормативната уредба, касаеща предоставянето на универсалната услуга, са имплементирани с оглед на технологичното развитие и текущите пазарни условия, като промените целят да гарантират равнопоставеност на потребителите и достъпност на цената на универсалната услуга или на част от нея.

7.2.1. Достъп и предоставяне на универсална услуга

Към 31.12.2023 г. общият брой подадени обосновани заявления за свързване остава непроменен като процентно отношение. Отчетеното намаление спрямо предходната година е 17 %, както се вижда от фигура 38 по-долу. При подадените заявления за свързване от хора с увреждания е налице значителен спад от 27,1 % за 2023 г. спрямо предходната 2022 г. Една от причините за отчетения спад е широкото разпространение на мобилната гласова услуга и предлаганите абонаментни планове с включени минути за разговори към национални мрежи, което ще продължи да оказва съществено значение върху бързо затихващия интерес към използването на фиксирана гласова услуга. Наред с това мобилните оператори от своя страна предлагат за хора с увреждания или такива с ниски доходи изгодни ценови условия за мобилни пакети, които са по-удобни за заявяване и използване.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 38

През 2023 г., се наблюдава спад от 13% в броя на чакащите удовлетворение заявления спрямо предходния период. Делът на отказаните заявления за свързване спрямо общия брой подадени заявления остава непроменен за 2023 г., като се равнява на 9%. През 2022 г. преобладаващата причина за отказ на заявленията е оттегляният интерес от страна на клиентите, като през 2023 г. тенденцията се запазва и делът на тези заявления е 77%.

7.2.2. Достъп до обществени телефонни апарати, осигуряване на телефонен указател и предоставяне на справочни услуги

С Решение № 350/30.09.2021 г. КРС отмени наложените до момента задължения за предоставяне на услуги от обхвата на универсалната услуга⁶⁰.

С оглед гарантирането на достъпа до телефонни услуги за потребителите, в посоченото решение е предвиден 2-годишен преходен период преди цялостната отмяна на задължението за осигуряване на ОТА, което е ограничено до основните места за влизане в

⁶⁰ Осигуряване на обществени телефонни апарати (ОТА) и/или други точки за обществен достъп до гласови телефонни услуги с определено качество, осигуряване на телефонен указател и осигуряване на телефонни справочни услуги.

държавата и места с увеличен трафик на ползватели и в посочените в т. 2.5. от лицензията на Виваком места, а именно:

- летища, пристанища, железопътни и автобусни гари, обслужващи международни дестинации;
- магистрали;
- болници и полицейски управления.

Срокът за осигуряване на ОТА на горепосочените места от страна на Виваком изтече на 30 септември 2023 г., с което се отменя напълно задължението за осигуряване на ОТА.

С цел гарантиране на обществения интерес и в изпълнение на Решение № 350/30.09.2021 г. КРС извърши анализ на изпълнението на задълженията от страна на Виваком в рамките на преходния период, като е изследвано ползването на ОТА и/или други точки за обществен достъп до гласови телефонни услуги с определено качество, като са взети предвид пазарните тенденции, потребителските предпочитания, както и технологичния напредък и развитие на пазара на електронните съобщения. Анализът на данните обхваща периода 2020-2022 г., като изводите сочат драстично намаление в ползваемостта на услугата като цяло, което е породено от липса на интерес от страна на ползвателите, както и технологичното развитие в сектора, което напълно подкрепя отмяната на задължението. Ускореното навлизане на новите технологии измести клиентските потребности към услуги, осигуряващи достъп до глобалната мрежа, поради което осигуряването на ОТА вече не допринася за социалното включване на гражданите в обществото.

Заклученията от анализа затвърждават липсата на значимост за потребителите и силното ограничаване на ползването на тези услуги от крайните ползватели, което от своя страна потвърждава основанията на КРС да отмени задължението за осигуряването на ОТА като услуги от обхвата на универсалната услуга.

През 2023 г. броят на ОТА не е намалял в сравнение с предходния период, като безплатни повиквания към националните номера за спешни повиквания и към единния европейски номер за спешни повиквания „112” могат да бъдат осъществени от всички обществени телефонни апарати.

Независимо, че задължението за осигуряване на телефонен указател е отменено, Виваком продължава да осигурява телефонен указател в електронна форма. Указателят е достъпен на официалната страница на предприятието⁶¹.

Към 31.12.2023 г. Виваком изпълнява задължението си да осигурява безплатни повиквания към спешни номера, като продължава тенденцията на спад на реализирания трафик към тях, който е с 32 %, по-малко в сравнение с 2022 г., като броят на повикванията към спешни номера също намалява значително с 36% спрямо 2022 г.

⁶¹ <http://www.vivacom.bg/online/cgi-bin/wpd.cgi?temp=home.html&ls=0>

7.2.3. Достъпност на цените на универсалната услуга

Изпълнявайки действащите задължения за предоставяне на ценови пакети от обхвата на универсалната услуга на достъпни⁶² цени, през 2023 г. Виваком продължава да предлага, без изменение в цените и условията, ценовите пакети, предназначени за потребители, които са: хора с ниски доходи („Ограничен” план, според наименованието, обявено от Виваком); хора с увреждания с над 90% намалена трудоспособност или намалена възможност за социална адаптация (план „Инвалиди 160”, според наименованието, обявено от Виваком); хора с увреждания с над 50% намалена трудоспособност или намалена възможност за социална адаптация (план „Инвалиди 300”, според наименованието, обявено от Виваком); хора със специални социални нужди, настанени в социални и здравни заведения (план „Социални и здравни заведения”, според наименованието, обявено от Виваком).

Към края на 2023 г. абонатите на ценови пакети от обхвата на универсалната услуга намаляват с 10% спрямо 2022 г. На графиката по-долу е представена динамиката в броя на абонатите на ценови пакети от обхвата на универсалната услуга за 2022 г. и 2023 г.

Източник: Изчисления по данни, подадени в КРС

Фиг. 39

Броят на абонатите на ценови пакети за хора с ниски доходи и броят на абонатите на ценови пакети за хора с увреждания намаляват за 2023 г. в сравнение с 2022 г., съответно с 15% и 9%, което затвърждава дългосрочната тенденция на спад в използването на ценови пакети от обхвата на универсалната услуга. В данните на горната фигура не е включен броят на абонатите, използващи ценови пакети за хора със специални социални нужди, тъй като

⁶² Регламентирани в Методика за определяне на цените и ценовите пакети на универсалната услуга, приета с Постановление № 254 от 23.10.2008 г. на Министерски съвет, обн., ДВ, бр. 94 от 31.10.2008 г.

неговата стойност е под 0.3 % от общия брой потребители на ценови пакети част от универсалната услуга.

7.3. Качество при предоставяне на универсалната услуга

Параметрите за качество на обслужване при предоставяне на универсалната услуга са регламентирани в Наредба № 6, като целевите стойности на параметрите са приети с Решение на КРС № 345/31.03.2011 г и са публично достъпни на официалната интернет страница на комисията⁶³. Съгласно данните, подадени от Виваком⁶⁴, през 2023 г. дружеството отчита изпълнение на всички целеви стойности.

7.4. Компенсирание на нетни разходи от предоставянето на универсалната услуга

През 2023 г. Виваком не внесе в КРС искане за компенсирание на несправедливата тежест от предоставянето на универсалната услуга, в рамките на законоустановения срок 30.06.2023 г. Поради това през изминалата година не е определен размер на нетните разходи и не е установявано дали тези разходи представляват несправедлива тежест за задълженото предприятие.

Във връзка с изменението на Правилника за дейността на Фонда за компенсирание на универсалната услуга, с оглед привеждане в съответствие с действащата регулаторна рамка, прието с Решение № 1 от 30.03.2021 г., през 2023г. не е провеждано заседание, поради липса на заявление за компенсирание на нетни разходи от задълженото предприятие.

7.5. Жалби и удовлетворяване на жалбите

Съгласно Общите условия за взаимоотношенията между Виваком и крайните потребители, предприятието осигурява възможности на потребителите да наблюдават и контролират самостоятелно разходите си чрез предоставяне на безплатни детайлизирани сметки⁶⁵, безплатно избирателно ограничаване на изходящите повиквания и разсрочено плащане при свързване към обществени телефонни мрежи.

През 2023 г. броят на постъпилите във Виваком жалби, във връзка с предоставяне на универсална услуга, е намалял значително – с 32% в сравнение с 2022 г. Предмет на жалбите най-често са техническа неизправност и справки/информация във връзка с разяснение на месечни сметки. Причините за подаване на жалби са илюстрирани на фигура 40.

⁶³ <http://www.crc.bg/section.php?id=904&lang=bg>

⁶⁴ чрез електронната система за онлайн въпросници на КРС

⁶⁵ Съдържанието на детайлизираната сметка е регламентирано в чл. 260, ал. 3 от ЗЕС.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 40

Към 31.12.2023 г. е налице ръст в процентното разпределение на подадените потребителски жалби относно получаване на справки и информация, оплаквания от обслужване и прекратяване на договор. Значително увеличение в броя на подадените жалби се отчита при тези за получаване на справки/информация, като спрямо 2022 г. броят им се е повишил със 7% за 2023 г. При разпределението на останалите клиентски жалби, касаещи техническа неизправност, коректност на месечните сметки, срокове за предоставяне на универсалната услуга и други причини за жалба се наблюдава минимален спад в разпределението. Процентът на неудовлетворените жалби през 2023 г. възлиза на 66% от общия брой подадени жалби, като се отчита повишение от 14 процентни пункта в сравнение с 2022 г.

7.6. Перспективи за развитие на универсалната услуга

С приетите промени в нормативната уредба е отразена изменената концепция за универсалната услуга, като е разписан редът за възлагането ѝ.

С издадената от министъра на транспорта и съобщенията и министъра на електронното управление Наредба № 4 от 21 март 2023 г. за условията и реда за предоставяне на универсалната услуга по ЗЕС се урежда както обхвата на универсалната услуга, така и изготвянето за оценка на необходимостта от възлагането ѝ и реда за това. В приетата с ПМС № 36 от 10.03.2023 г. Методика за определяне на цените и ценовите пакети на универсалната услуга по чл. 195 от ЗЕС, се урежда реда за определяне на достъпността на цените на услугите от обхвата на универсалната услуга в съответствие с изменените изисквания на ЗЕС. В допълнение, чрез обнародваните на 8 април 2023 г. Правила за изчисляване на нетните разходи за предоставяне на универсална услуга се указва начина за определяне на нетните разходи, въз основа на които да бъде оценено наличието на

несправедлива тежест за предприятието, на което е възложено задължението за предоставяне на универсалната услуга или на част от нея.

Изменението на обхвата на универсалната услуга и включването на ширококолов достъп до интернет на подходяща скорост гарантира на потребителите равнопоставен достъп до по-голям набор от услуги в съответствие с отчетения технологичен напредък в сектора. Осигуряването на ширококолов достъп до интернет на достъпна цена ще предостави на потребителите повече възможности за комуникация и свързаност.

Преди извършването на анализ относно необходимостта от налагане на задължения за осигуряване на подходящ ширококолов достъп до интернет съгласно чл. 182, ал. 4 от ЗЕС, КРС определя подходящата услуга за ширококолов достъп до интернет, като част от универсалната услуга. При определянето на подходящата услуга, Комисията следва да се съобрази с националните условия и минималната широчина на честотната лента, която използват повечето потребители на територията на Република България и да вземе предвид доклада на BEREC за най-добрите практики, така че да се осигури широчина на честотната лента, необходима за участието на гражданите в социалния и икономическия живот. В тази връзка, с Решение № 367 от 30.11.2023 г. КРС откри процедура по обществени консултации по реда на чл. 37 от ЗЕС на проект за определяне на подходящата услуга за ширококолов достъп до интернет като част от универсалната услуга, съгласно чл. 182, ал. 4 от ЗЕС. При установяване на липса на посочените услуги при обичайни търговски условия на територията на цялата страна или в различни части от нея, Комисията ще предприеме действия по възлагане на универсалната услуга в съответствие с разпоредбите на ЗЕС.

Към настоящия момент предоставената в КРС информация за услугите от обхвата на универсалната услуга сочи продължаваща и през 2023 г. тенденция на спад в интереса на потребителите, включително и към ценовите пакети с преференциални условия за уязвими социални групи⁶⁶.

II. ПРАВНА И РЕГУЛАТОРНА РАМКА

1. Регулаторна рамка в областта на електронните съобщения на Европейския съюз

С Регламент (ЕС) 2022/612 на Европейския парламент и на Съвета от 6 април 2022 г. относно роуминга в обществените мобилни съобщителни мрежи в рамките на Съюза (Регламента за роуминг) беше ревизирана европейската правна рамка, касаеща ползването на роуминг услуги в Общността.

С Делегиран регламент (ЕС) 2021/654 на Комисията от 18 декември 2020 година за допълнение на Директива (ЕС) 2018/1972 на Европейския парламент и на Съвета се определи единна максимална цена за терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи и единна максимална цена за терминиране на гласови повиквания във фиксирани мрежи в целия Съюз.

2. Правна и регулаторна рамка в България

През 2023 г. беше приет Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения (ЗИД на ЗЕС, обн. ДВ, бр. 58 от 2023 г.), с който се въведоха в националното законодателство изискванията, произтичащи от Регламента за роуминг. С измененията в

⁶⁶ Ценови пакети, предназначени за хора с намалена трудоспособност или намалена възможност за социална адаптация; хора, настанени в социални и здравни заведения; или такива с ниски доходи

ЗЕС бяха регламентирани санкционни разпоредби за неизпълнение на Регламента за роуминг, които създават гаранции за неговото ефективно действие.

Измениха се и разпоредби на чл. 33 от ЗЕС. С промените се разграничават по-прецизно процедурите по регистрацията на приемо-предавателни станции и уведомление, за точки за безжичен достъп с малък обхват.

3. По-важни регулаторни решения на КРС за 2023 г.

- С Решение 16/12.01.2023 г. КРС прие Позиция на Комисията за регулиране на съобщенията относно Критерии за определяне на онлайн платформите като пощенски оператори;
- С Решение 44/09.02.2023 г. КРС прие Регулаторна политика за ползването на номерационни ресурси за осъществяване на електронни съобщения;
- С Решение 91/23.03.2023 г. КРС прие Правила за изчисляване на нетните разходи за предоставяне на универсалната услуга;
- С Решение 119/20.04.21023 г. КРС допълни Списъка на резервирани номера за хармонизирани услуги със социална значимост с номер 116 016 – „Телефонна линия за жертви на насилие срещу жени”;
- С Решение 139/11.05.2023 г. КРС измени и допълни Правилата за свободно използване на радиочестотния спектър;
- С Решение 161/01.06.2023 г. КРС даде задължителни указания на „ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ“ ЕАД да не прилага индексирани цени и да допълни Механизма за ценообразуване от Общите условия за достъп до и/или съвместно ползване на пасивна инфраструктура;
- С решение 172/15.06.2023 г. КРС даде задължителни указания на „ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ“ ЕАД за изменение на Общите условия за достъп до и/или съвместно ползване на пасивна инфраструктура (подземна канална мрежа);
- С Решение 170/15.06.2023 г. КРС измени Общите изисквания при осъществяване на обществени електронни съобщения;
- С Решение 192/22.06.2023 г. КРС прие Годишен доклад за изпълнение на Регламент (ЕС) 2015/2120 за 2022 г.;
- С Решение 193/29.06.2023 г. КРС прие доклад „Анализ на пазара на пощенски услуги“ за 2022 г.;
- С Решение от 29.09.2023 г. КРС прие Доклад относно анализ и оценка на изпълнението на действащите задължения за осигуряване на обществени телефонни апарати и/или други точки за обществен достъп до гласови телефонни услуги с определено качество, като част от услугите от обхвата на универсалната услуга;
- С Решение 316/02.11.2023 г. КРС прие Позиция на Комисията за регулиране на съобщенията по отношение на предоставяне на взаимно свързване, базирано на интернет протокол.

4. Осъществяване на електронни съобщения

4.1. Разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс

Във връзка с нови и изменени подзаконовни актове, определящи условията за използването на ограничен ресурс, както и с изменението на Тарифата за таксите, които се събират от КРС по ЗЕС, завърши процесът по привеждане в съответствие на издадените разрешения за ползване на ограничен ресурс.

В таблица 15 е посочен броят на издадените през годината разрешения за ползване на ограничен ресурс, броят на измененията и/или допълненията на издадените разрешения, броят на прекратените, отнети и прехвърлени разрешения, както и броят на разрешенията с изтекъл срок.

Таблица 15

Разрешения за 2023 г. по Закона за електронните съобщения				
Електронна съобщителна мрежа	Изменения / Допълнения (брой)	Издадени разрешения (брой)	Прекратени / Отнети/ Изтекъл срок (брой)	Прехвърляния (вкл. частично) / Отдаване под наем (брой)
Електронни съобщителни мрежи за наземно цифрово радиоразпръскване на телевизионни сигнали с национално и местно покритие	3	-	-	-
Електронни съобщителни мрежи за наземно аналогово радиоразпръскване на радиосигнали с национално и местно покритие	57	1	7	7
Наземни мрежи в радиочестотен обхват 700 MHz	-	3	-	-
Наземни мрежи в радиочестотен обхват 800 MHz	-	3	-	-
Наземни мрежи в радиочестотен обхват 1800 MHz	3	-	-	-

Наземни мрежи в радиочестотен обхват 2 GHz	3	-	-	-
Наземни мрежи в радиочестотен обхват 2.6 GHz	3	-	-	-
Наземни мрежи в радиочестотен обхват 3.6 GHz	3	-	-	-
Наземни мрежи в радиочестотен обхват обхват 26 GHz	4	-	-	-
Ползване на радиочестотен спектър в обхват 26 GHz	2	-	-	-
Електронни съобщителни мрежи от подвижна радиослужба – PMR/PAMR	50*	30*	21	4
Електронни съобщителни мрежи от въздушна подвижна радиослужба	1	-	-	-
Електронни съобщителни мрежи от неподвижна радиослужба от вида „точка към точка”	17**	-	1	-
Разрешения за ползване на номерационни ресурси	26	1	-	-
Електронни съобщителни мрежи от спътникови радиослужби	17***	3***	-	-
Позиция на геостационарна орбита със съответния радиочестотен спектър, определен за Република България	1****	-	-	-
Временни разрешения	-	9*	-	-
ОБЩО:	190	50	29	11

* Общият брой на предоставените радиочестоти за тези разрешения е 66;

** Изменения и допълнения в техническите данни на общо 1321 участъка, включително предоставен радиочестотен спектър за нови 870 участъка.

*** С издадените и изменени разрешения е предоставен спектър за земни станции за свързване с 21 спътникови системи

**** В разрешението е добавена координираната спътникова система BULSAT-30B-1.9E

4.2. Уведомления за предоставяне на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги

Дейностите относно подадените през 2023 г. уведомления за предоставяне на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги са посочени в таблица 16.

Таблица 16

Вид дейност	2023 г. (брой)
Разгледани уведомления за предоставяне на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги	73
Разгледани уведомления за прекратяване осъществяването на обществени електронни съобщения	89
Издадени удостоверения за вписване в регистъра	11
Предприятия, вписани в регистъра	41
Предприятия, заличени от регистъра	79

4.3. Осъществяване на електронни съобщения чрез радиосъоръжения от любителската радиослужба

Издадените през годината разрешителни, свидетелства и лицензии за радиолюбителска правоспособност са посочени в таблица 17.

Таблица 17

Вид дейност	2023 г. (брой)
Издадени разрешителни за радиолюбителска правоспособност	319
Издадени HAREC свидетелства	29
Издадени СЕРТ лицензии	46
Предоставени опознавателни знаци	327

През 2023 г. бяха проведени 9 радиолюбителски изпита в градовете София, Пловдив и Габрово. Изпитани са 292 лица.

4.4. Взаимно свързване и достъп

На 24 ноември 2023 г. изтече преходния период на специфичните задължения за достъп, прозрачност и равнопоставеност, определени с решения № 265/23.07.2020 г. и № 266/23.07.2020 г. на КРС. Преходният период се отнася и до специфичното задължение на предприятията да предоставят достъп с оглед осигуряване на IP взаимно свързване при спазване на изискванията, определени с Решение № 355 от 6 август 2015 г.

В тази връзка и с цел да се осигури предвидим регулаторен подход с Решение № 316 от 2 ноември 2023 г. бе приета Позиция на Комисията за регулиране на съобщенията по отношение на предоставяне на достъп с цел осъществяване на взаимно свързване, базирано на интернет протокол (Позиция). В точка I. на Позицията е представена хронологично информацията относно задължението достъп за осигуряване на IP взаимно свързване. В точка II. са описани съществуващите условия за предоставяне на достъп за осигуряване на IP взаимно свързване, в точки III. и IV. са описани измервания при откриване на точка за взаимно свързване и/или линия за взаимно свързване, свързани с качеството на преноса и измерване на параметри за качество на услугата.

През 2023 г. в КРС не са постъпвали искания за оказване на съдействие или за даване на задължителни указания в случай на спор в съответствие с чл. 54 от ЗЕС.

III. ДЕЙНОСТИ ПО ЗАКОНА ЗА ЕЛЕКТРОННИТЕ СЪОБЩЕНИЯ, ЗАКОНА ЗА ЕЛЕКТРОННИЯ ДОКУМЕНТ, ЕЛЕКТРОННИТЕ УДОСТОВЕРИТЕЛНИ УСЛУГИ И ЗАКОНА ЗА ЕЛЕКТРОННИТЕ СЪОБЩИТЕЛНИ МРЕЖИ И ФИЗИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

1. Дейности в изпълнение на приоритетите на КРС

1.1. Ефективно управление на ограничените ресурси

1.1.1. Радиочестотен спектър

Радиочестотният спектър е ключов фактор за развитието на електронните съобщителни мрежи и услуги. Правилното управление на радиочестотния спектър е жизненоважно за повишаване на конкурентоспособността и иновациите в България. Непрекъснато нарастващата необходимост от достъп до радиочестотен спектър, ограничен по своята същност, налага неговото оптимално и ефективно управление. Глобалното развитие и въвеждане на нови технологии, даващи възможност за задоволяване потребностите на бизнеса и населението от съвременни, технологично ефективни и качествени съобщителни и информационни услуги на достъпни цени, изискват осигуряването на съответния хармонизиран честотен ресурс. В съответствие със законовите си компетенции и Регулаторната политика за управление на разпределения за граждански нужди радиочестотен спектър, КРС осигурява условия за оптимално разпределение, ефективно и без радиосмущения използване на спектъра в съответствие с изискванията на решенията и препоръките на Международния съюз по далекосъобщения (ITU⁶⁷), Европейската комисия и Комитета за електронни съобщения (ЕСС⁶⁸) към Европейската конференция по пощи и далекосъобщения (СЕРТ⁶⁹), при спазване на принципите на прозрачност, равнопоставеност, предвидимост, пропорционалност, обективност и

⁶⁷ International Telecommunication Union

⁶⁸ Electronic Communications Committee

⁶⁹ European Conference of Postal and Telecommunications Administrations

публичност. Осигуряването на навременен достъп до спектъра в отговор на съответните нужди улеснява технологичното развитие и благоприятните условия за инвестиции, развитието на иновациите, промишлеността, географските региони и удовлетворяване потребностите на българските граждани. Радиочестотният спектър продължава да е ключов фактор за постигане целите на Цифровото десетилетие 2030 и ключов актив за постигане на универсално ширококоловото покритие и цифрова трансформация.

През изминалата година експерти взеха участие в изготвянето на официалната позиция на Република България по точките от дневния ред на Световната конференция по радиосъобщения през 2023 г. (WRC-23), съобразно компетенциите на КРС. Въз основа на извършения анализ на Общоевропейските предложения (ЕСР), предварителните позиции на европейската регионална група СЕРТ и проучванията на ИТУ беше изготвено становище по точките от дневния ред на WRC-23 относно възможностите за прилагане на предложените опции за решаване на въпросите, които ще се разглеждат в зависимост от националните особености на Република България. Като част от официалната делегация на Република България, представителите на КРС, допринесоха за отстояване и защита интересите на страната ни по отношение използването на радиочестотния спектър, отчитайки националния интерес. На WRC-23 бяха определени съответните регулаторни условия за използването на радиочестотния спектър за международни мобилни телекомуникации (ИМТ). За Регион 1, който включва и нашата държава, обхват 6 GHz е определен за ИМТ при условие, че се осигурява защита на съществуващи мрежи. След определянето на съответните условия, този обхват ще има възможност да се ползва и за системи за безжичен достъп, включително местни радио мрежи (WAS/RLANs). Изменени бяха и условията за използване на радиочестотен спектър за космически изследвания, което ще допринесе за развитието на науката и технологиите в световен мащаб. Беше определен и допълнителен радиочестотен спектър и условия за неговото използване за радиослужба изследване на Земята спътниково, за предаване на данни за състоянието на околната среда. Определени бяха и допълнителни радиочестотни ленти и условия за тяхното използване за земни станции в движение, свързващи се с геостационарни и негеостационарни спътникови системи. Изменени бяха редица процедурни и технически условия за използването на радиочестотен спектър от геостационарни и негеостационарни спътникови системи, с оглед ефективно и оптимално използване на ограничените ресурси. Приети бяха изменения на разпоредби в Радиорегламента, на съществуващи резолюции и препоръки, касаещи управлението на радиочестотния спектър.

През изминалата година, КРС продължи да управлява радиочестотния спектър за граждански нужди в съответствие с Европейската политика в областта на радиочестотния спектър, отчитайки националните интереси и особености с оглед изпълнение на основните цели на ЗЕС за създаване на необходимите условия за развитие на свързаността и достъп до безжични мрежи с голям капацитет, насърчаване на ефективното, ефикасното и координираното използване на радиочестотния спектър.

При осъществяване на дейностите си, свързани с управлението на радиочестотния спектър, КРС следва разпоредбите на основните документи, свързани с управлението на честотния ресурс в нашата страна - Регулаторната политика за управление на радиочестотния спектър за граждански нужди, Актуализираната политика в областта на електронните съобщения, Актуализираната държавна политика по планиране и разпределение на радиочестотния спектър в Република България.

След проведени обществени консултации беше приета Позиция на КРС относно перспективите и условията за ползване на свободния ресурс в радиочестотни обхвати 700 MHz и 800 MHz. Съобщението за издаване на три разрешения за предоставяне на честотен ресурс от 2x10 MHz с всяко от тях в обхват 700 MHz и три разрешения за предоставяне на честотен ресурс от 2x10 MHz с всяко от тях в обхват 800 MHz беше публикувано на интернет страницата на КРС, на Портала за обществени консултации и в „Държавен вестник“ (брой 90 от дата 27.10.2023 г.)

В резултат на проведената процедура по предоставяне на спектъра, КРС издаде разрешения за ползване на радиочестотен спектър в обхвати 700 MHz и 800 MHz за наземна мрежа, позволяваща предоставянето на електронни съобщителни услуги, с национално покритие за срок от 15 години, както следва:

- Решение № 343/28.11.2023 г. издаде Разрешение № 02550/28.11.2023 г. за обхват 700 MHz и Разрешение № 02553/28.11.2023 г. за обхват 800 MHz на „А1 България“ ЕАД;
- Решение № 344/28.11.2023 г. издаде Разрешение № 02551/28.11.2023 г. за обхват 700 MHz и Лицензия № 02554/28.11.2023 г. за обхват 800 MHz на „Виваком България“ ЕАД;
- Решение № 345/28.11.2023 г. издаде Разрешение № 02553/28.11.2023 г. за обхват 700 MHz и Разрешение № 02555/28.11.2023 г. за обхват 800 MHz на „Йеттел България“ ЕАД.

С издаването на разрешенията КРС изпълни ключов етап 139 от Реформа 2 С7.R2. Ефективно използване на радиочестотния спектър от Националния план за възстановяване и устойчивост и Решение № 699 от 04.10.2023 г. на Министерски съвет за предприемане на действия за осигуряване на възможност за ползване на радиочестотен спектър в обхвати 700 MHz и 800 MHz за граждански нужди и за създаване на организационни мерки за осигуряване на безопасността на полетите на Военновъздушните сили на Република България.

С оглед изпълнение на целите, поставени в Решение (ЕС) 2022/2481 на Европейския парламент и на Съвета за създаване на политическа програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г. и задачите, определени в Регулаторната политика за управление на радиочестотния спектър за граждански нужди и с оглед спазване на принципите на прозрачност, публичност и консултативност, в края на годината, бяха проведени обществени консултации на проект на Позиция относно перспективите за ползване на свободния ресурс в радиочестотни обхвати 1.5 GHz, 2.6 GHz, 3.6 GHz и 26 GHz. Предстои да бъде направен анализ на постъпилите становища, представени в рамките на обществените консултации.

През изминалата година бяха въведени в реална експлоатация Регистърът на приемно-предавателните станции от наземни мрежи, позволяващи предоставянето на електронни съобщителни услуги, дейностите по чл. 151, ал. 1, т. 16 от Закона за устройство на територията и точки за безжичен достъп с малък обхват и Регистърът на предоставените права за ползване на радиочестотния спектър въз основа на регистрацията за мрежи от вида „точка към точка“ в обхват 71-76 GHz/81-86 GHz. С пускането в експлоатация на двата регистъра се облекчиха както разполагането на 5G базови станции на територията на страната, така и режима за предоставяне на права за ползване на радиочестотен спектър,

като заявяването и предоставянето на радиочестотен спектър се извършва изцяло по електронен път.

Това ще спомогне за изпълнение на целите, поставени в Решение (ЕС) 2022/2481 всички крайни ползватели, намиращи се в определено местоположение да бъдат обхванати от гигабитова мрежа до крайната точка на мрежата и всички населени места да бъдат обхванати от безжични високоскоростни мрежи от следващо поколение с ефективност, еквивалентна най-малко на тази на 5G, в съответствие с принципа на технологичната неутралност и изпълнение целите на Регулаторната политика за управление на радиочестотния спектър за граждански нужди.

Разпределение, планиране, предоставяне и ефективно използване на радиочестотния спектър

Във връзка с Решение на Министерски Съвет № 188 от 16.03.2023 г. за изменение на Националния план за разпределение на радиочестотния спектър (НПРРЧС), с което радиочестотна лента 401-402 MHz се определя за ползване от радиослужба „Космическа експлоатация“ в посока космос-Земя, след проведена нотификация пред Европейската комисия (ЕК), бяха изменени и допълнени Правилата за използване на радиочестотния спектър за електронни съобщителни мрежи от спътникови радиослужби след издаване на разрешение. С това се осигуриха условия за развитие на комуникациите чрез малки спътници и се насърчи въвеждането на нови технологии, като беше предоставена възможност на предприятията за кандидатстване и получаване на съответното разрешение за ползване на радиочестотен спектър за тези мрежи.

След проведено обществено обсъждане, КРС прие изменение и допълнение на Правилата за свободно използване на радиочестотния спектър, с което в българското законодателство бяха транспонирани разпоредбите на решения на ЕСС за хармонизирано използване на радиочестотния спектър, както и разпоредбите на следните решения на ЕК:

- Решение за изпълнение (ЕС) 2022/2307 на Комисията от 23 ноември 2022 година за изменение на Решение за изпълнение (ЕС) 2022/179 по отношение определянето и предоставянето на радиочестотните ленти 5150-5250 MHz, 5250-5350 MHz и 5470-5725 MHz в съответствие с техническите условия;
- Решение за изпълнение (ЕС) 2022/2324 на Комисията от 23 ноември 2022 година за изменение на Решение 2008/294/ЕО с цел включване на допълнителни технологии за достъп и мерки за предоставянето на мобилни съобщителни услуги на борда на въздухоплавателни средства (МСА услуги) в Съюза.

С изменението на Правилата за свободно използване на радиочестотния спектър се определиха техническите условия за използване на радиочестотна лента 5470-5725 MHz, като се разреши ограничено използване на WAS/RLAN в пътни превозни средства в подчинен режим, контролирани от неподвижно WAS/RLAN устройство с функционални възможности за динамичен избор на честотата (DFS), работещо в основен режим. Също така се създадоха условия за използване на радиочестотни ленти 1710-1785 MHz и 1805-1880 MHz на борда на въздухоплавателни средства от 5G NR мрежи с неактивни антенни системи (non-AAS).

През 2024 г. КРС прие резултатите от общественото обсъждане на проект на изменение и допълнение на Правилата за свободно използване на радиочестотния спектър.

В изпълнение на Директива (ЕС) 2015/1535 проектът е нотифициран пред Европейската комисия. Правилата ще бъдат окончателно приети след приключване на периода за предоставяне на становища от държавите-членки и службите на ЕК, с което в българското законодателство ще бъдат въведени разпоредбите на решения и препоръки на ЕСС към СЕРТ.

В съответствие с измененията и допълненията на цитираните по-горе подзаконовни актове в честотната информационна система на Европейския съобщителен офис – EFIS (ECO Frequency Information System), бяха актуализирани данните за използването на честотния ресурс в Република България.

През 2023 г. КРС приведе в съответствие с новите подзаконовни актове 610 бр. разрешения за ползване на ограничен ресурс.

Подвижна радиослужба

Възможността за прилагане на гъвкав подход при създаването и конфигурирането на мрежите от подвижна радиослужба, каквито са PMR/PAMR мрежите, е причина за тяхното използване както за големи групи потребители, предимно в обществения сектор (енергетика, транспорт, здравеопазване, опазване на околната среда, общински доброволни формирования и др.), така и за малки и средни групи потребители, предимно в частния сектор (таксиметрови, строителни и охранителни служби, доставчици на услуги и др.). В зависимост от целите на потребителите могат да се създават йерархично структурирани мрежи с местно, регионално или национално покритие.

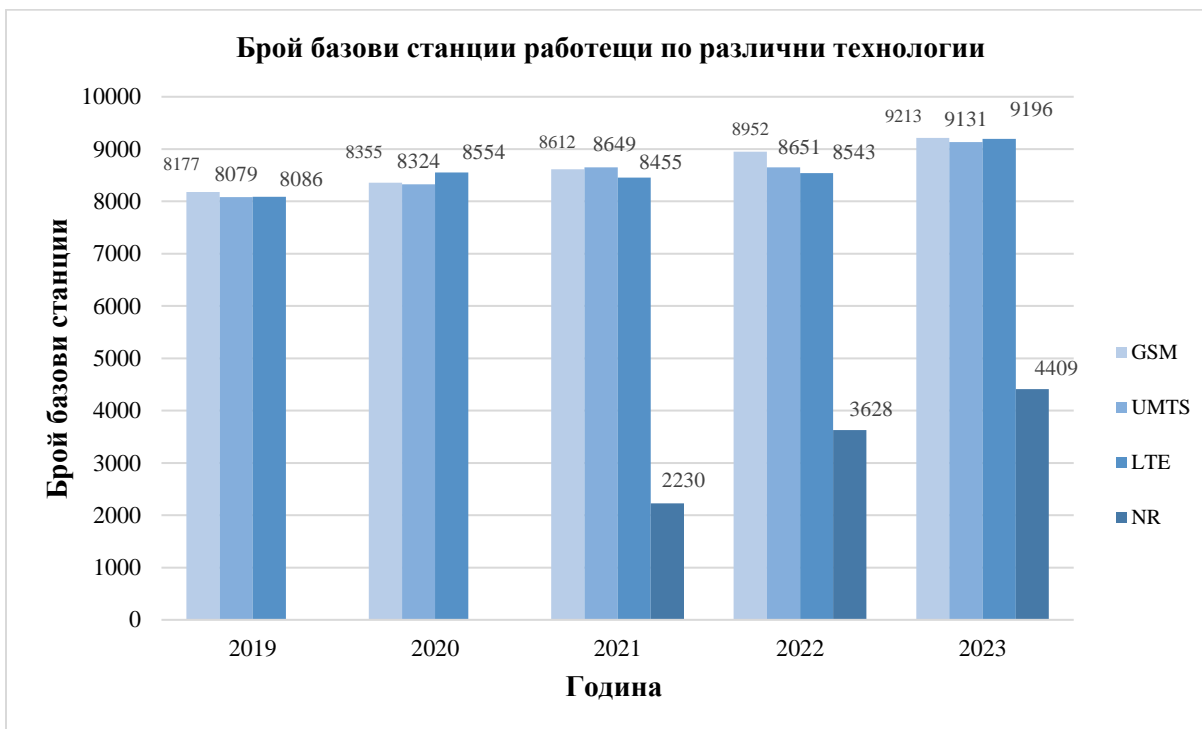
През изминалата година се отчете нарастващ интерес към ползването на радиочестотен спектър за нуждите на Прецизното земеделие – един иновативен подход за ефективното управление на процесите в стопанството. Бяха издадени 13 броя разрешения.

Търсенето на честотен ресурс за PMR/PAMR мрежи през последните години се запазва сравнително постоянно. След анализ на предоставения за ползване радиочестотен спектър и национално координиране и съгласуване на радиочестотите и радиочестотните ленти с всички заинтересувани държавни органи, ведомства и служби, на предприятията бяха предоставени 128 радиочестотни канала, от които 53 радиочестоти за изграждане на 37 нови радиомрежи за осъществяване на електронни съобщения за собствени нужди чрез електронна съобщителна мрежа от подвижна радиослужба.

Една от целите, поставени в Решение (ЕС) 2022/2481 на Европейския парламент и на Съвета за създаване на политическа програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г. е всички крайни ползватели, намиращи се в определено местоположение да бъдат обхванати от гигабитова мрежа до крайната точка на мрежата и всички населени места да бъдат обхванати от безжични високоскоростни мрежи от следващо поколение с ефективност, еквивалентна най-малко на тази на 5G, в съответствие с принципа на технологичната неутралност.

В Регистъра на приемно-предавателните станции от наземни мрежи, позволяващи предоставянето на електронни съобщителни услуги, дейностите по чл. 151, ал. 1, т. 16 от Закона за устройство на територията и точките за безжичен достъп с малък обхват са вписани 9257 броя приемно-предавателни станции и 732 броя точки за безжичен достъп с малък обхват.

Видно от графиката на фиг. 41 с най-голям темп се увеличава броят на 5G базовите станции, работещи по технология NR.

Източник: КРС

Фиг. 41

Неподвижна радиослужба

През 2023 г. бяха изменени и допълнени 17 разрешения за ползване на радиочестотен спектър, за осъществяване на електронни съобщения чрез електронна съобщителна мрежа от вида „точка към точка”, касаещи техническите данни на общо 2191 радиорелейни участъка (РРУ). С тях бе предоставен радиочестотен спектър за 870 нови участъка, с което общият им брой достигна 20354.

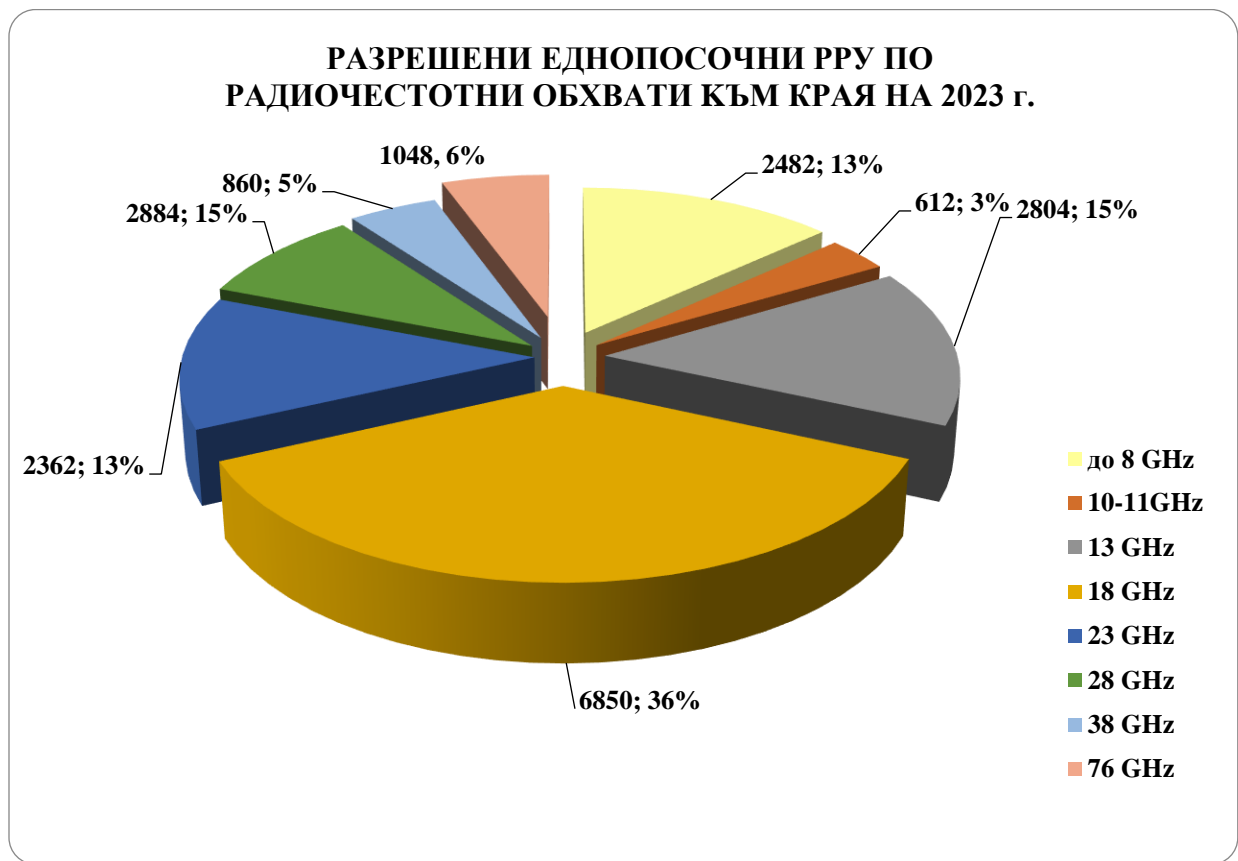
През 2023 г. най-голям брой новоизградени участъци бяха регистрирани в обхват 18 GHz. Веднага след това по нарастване на нови РРУ са обхвати 23 GHz и 13 GHz. Броят на РРУ в обхвати 13 GHz, 18 GHz и 23 GHz съставлява 2/3 от всички разрешени РРУ. Това показва кои са предпочитаните от предприятията обхвати за развитие на мрежи на територията на България.

Отчита се намаляване на общия брой РРУ в обхвати 8 GHz, 28 GHz и 38 GHz, което се дължи на специфичните технически параметри на РРУ и на увеличаване капацитета на пренасяната информация.

Към 31 декември 2023 г. в електронната система за регистрация на предоставените права за ползване на радиочестотния спектър в обхвати 71-76 GHz и 81-86 GHz са вписани 490 броя РРУ, като от тях 35 броя ползват технологии XPIC/CCDP. Наблюдава се 5% увеличение.

На фиг. 42 е представена информация за дяловото разпределение в проценти на действащите РРУ по радиочестотни обхвати, предоставени с разрешения за ползване на

радиочестотен спектър, за електронна съобщителна мрежа от вида „точка към точка“, към края на 2023 г.

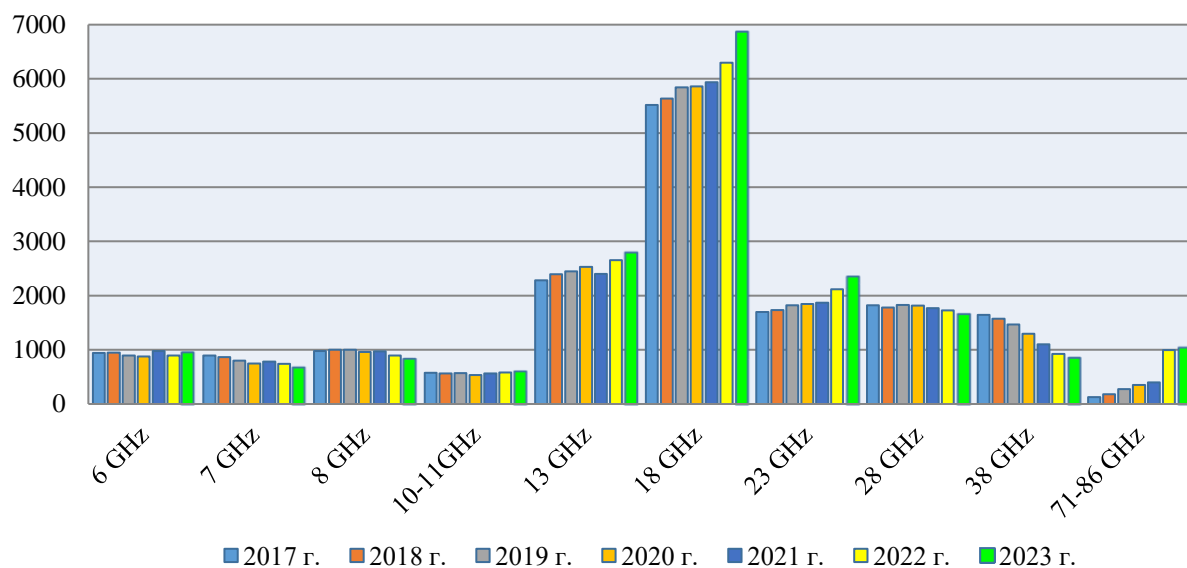

Източник: КРС

Фиг. 42

На фиг. 43 е представено разпределението на ползвания радиочестотен спектър за мрежи от вида „точка към точка“ по обхвати за периода 2017 – 2023 г.

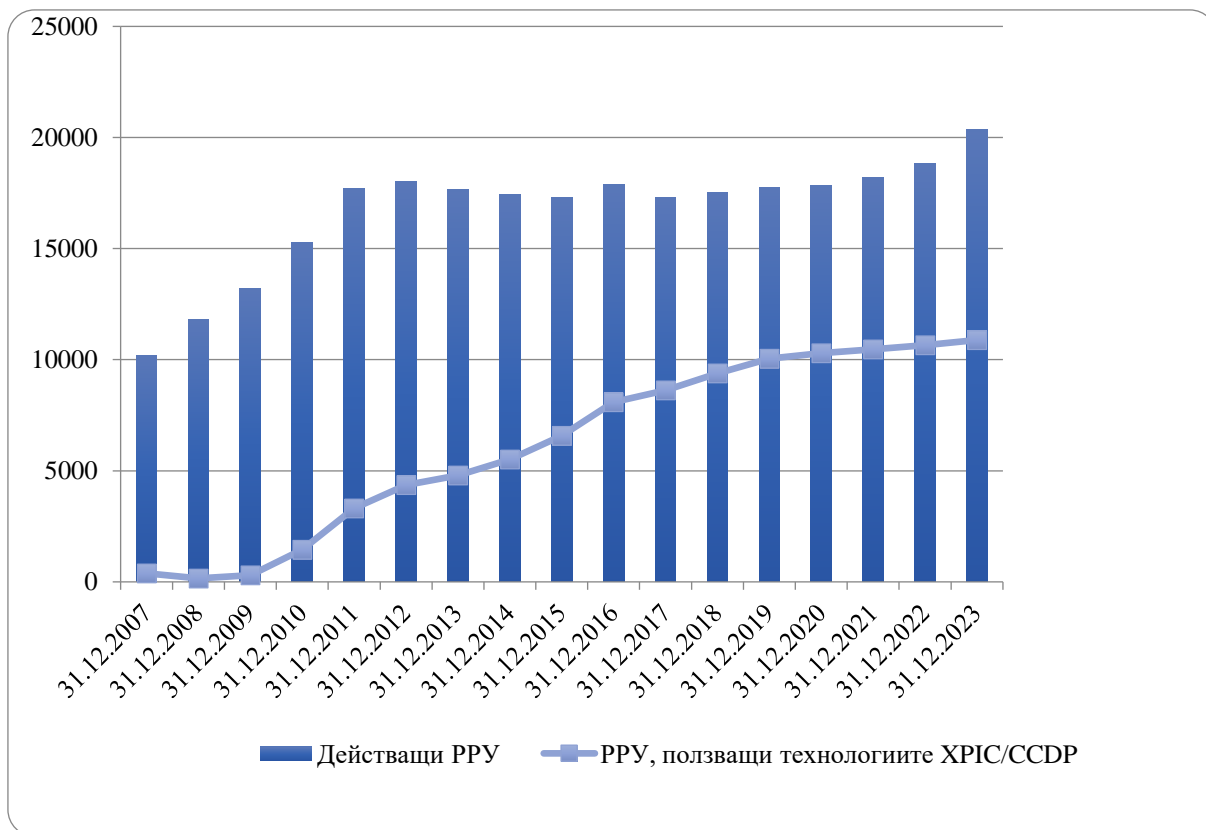
**Разпределение на ползвания радиочестотния спектър
за мрежи от вида "точка към точка" по обхвати за периода 2017-
2023 г.**

Източник: КРС

Фиг. 43

На фигура 44 са показани действащите РРУ по години, съпоставени с частта от тях, ползващи технологии XRP/CCDP.

Източник: КРС

Фиг. 44

С развитието на 5G мрежите и предлагането на нови услуги се налага увеличаване на преносните капацитети. Поради това и през 2023 г. се увеличи броят на РРУ, ползващи нови технически решения за по-високи скорости на предаване данните, като:

- използване на два радиочестотни обхвата по едно направление (band channel aggregation (BCA) или super dual band (SDB));
- използване на два съседни канала по едно направление (channel aggregation (CA));
- използване и на двете поляризации в един РРУ (cross-polar interference canceller/co-channel dual polarization (XPIC/CCDP)).

Запазва се тенденцията за мигриране на РРУ с ширина на лентата от 3.5 MHz, 7 MHz и 14 MHz към ленти 28 MHz, 56 MHz и 112MHz. Участъците, използващи технологии XPIC/CCDP достигнаха 10886 броя през 2023 г. (при 10650 броя за 2022 г.). Измененията на разрешенията отразяват нарасналата необходимост на предприятията за използване на по-висок капацитет за пренос, което от своя страна води до увеличаване на използваната честотна лента по различните направления.

Радиорелейната мрежа може да се определи като опорна и допълваща другите мрежи, предоставящи електронни услуги. Наблюдава се постоянно развитие на радиорелейните мрежи на операторите, като съвременното оборудване е насочено към ползване на нови

технологии за обезпечаване на високоскоростна свързаност на всички видове мрежи, чрез ползване на по-малко енергийни ресурси при по-добри технически характеристики.

Спътникови радиослужби

През 2023 г. дейността, свързана с регулацията на спътниковите радиослужби, продължи да бъде насочена към координирането и защитата на националните позиции на геостационарната орбита със съответния радиочестотен спектър и на радиочестотния спектър, използван от негеостационарни спътникови системи. Целта на този процес е предотвратяване на потенциални смущения към българските планови и извънпланови системи, разположени на 1.9°E (BSS) и на 56.02°E (FSS) и спътниковите системи, разположени на негеостационарна орбита.

С това продължиха дейностите по осигуряване на възможност български предприятия да експлоатират геостационарни и негеостационарни спътникови системи и съответно да увеличат присъствието на България на пазара на спътникови услуги. Бяха подадени две заявки за предварителна публикация и една заявка за координиране на нови български спътникови системи на негеостационарна орбита. Подадена беше и заявка за нотификация на една спътникова система на негеостационарна орбита.

През 2023 г. са издадени три разрешения за ползване на радиочестотен спектър за електронни съобщителни мрежи от спътникови радиослужби, с които е предоставен спектър за земни станции, които се свързват с три спътникови системи.

Продължиха дейностите по координация чрез анализи на двуседмичните циркуляри (BR International Frequency Information Circular - BRIFIC), издадени от Радиобюрото към ITU. В резултат на анализите на всички двуседмични циркуляри за 2023 г., бяха изпратени съответните възражения с оглед изпълнението на регулаторните функции на КРС по отношение на ефикасно ползване и ефективно управление на радиочестотния спектър.

В допълнение беше извършен анализ и на постъпилите от други администрации предложения за сключване на споразумения с цел успешното координиране на българските спътникови системи.

Радиоразпръскване

През 2023 г., във връзка с искане на Съвета за електронни медии (СЕМ) за предоставяне на свободен честотен ресурс за 19 града относно открити процедури за провеждане на конкурси, беше извършен технически анализ и честотно планиране с оглед определяне на честотен ресурс и съответните технически параметри (допустими мощности, точки на излъчване и друга техническа информация). В изпълнение на разпоредбите на ЗЕС на СЕМ беше предоставена информация за:

- липсата на свободен честотен ресурс необходим за наземно аналогово радиоразпръскване за територията на градовете: Добрич, Ловеч, Свиленград, Поморие, Ихтиман, Ботевград, Белоградчик, Горна Оряховица, Благоевград, Сливен, Момчилград, Ябланица, Царево, Габрово, Враца, Плевен и Перник;
- техническите параметри, необходими за наземно аналогово радиоразпръскване на радиопрограми на територията на градовете Монтана и Търговище, включително свободни радиочестоти, допустими мощности на излъчване, възможни точки на излъчване, както и друга необходима техническа

информация.

През 2023 г. бяха разгледани и анализирани 81 технически параметри на електронни съобщителни мрежи за наземно аналогово радиоразпръскване на радиосигнали в УКВ обхвата (честотна лента 87.5-108.0 MHz), като 23 от тях са на предприятия, притежаващи разрешения за ползване на радиочестотен спектър от електронна съобщителна мрежа за наземно аналогово радиоразпръскване с национално покритие, а 58 на предприятия с издадени разрешения за ползване на радиочестотен спектър от електронна съобщителна мрежа за наземно аналогово радиоразпръскване с местно покритие.

Във връзка с издадено разрешение за ползване на радиочестотен спектър от електронна съобщителна мрежа за наземно цифрово радиоразпръскване на „ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ” ЕАД бяха разгледани и анализирани 3 броя технически параметри.

Издадено е едно временно разрешение за краткосрочно събитие (осигуряване на коментар на мероприятие) за ползване на 4 броя честоти от УКВ обхвата.

Национална и международна координация

През 2023 г. в Консултативния съвет за национално координиране и съгласуване към КРС са координирани и съгласувани 2337 радиочестоти и радиочестотни ленти. Националното координиране и съгласуване с всички заинтересовани държавни органи, ведомства и служби се извършва с оглед осигуряване безопасността на въздухоплаването и корабоплаването, защита на националната сигурност на страната и ефективно използване на радиочестотния спектър.

Във връзка с международната координация на наземни мрежи, до Бюрото по радиокомуникации бяха изпратени искания за добавяне на 14 радиочестотни назначения на български УКВ радиостанции съгласно условията на Регионалното споразумение за използването на честотен обхват 87.5-108.0 MHz за УКВ (FM) звуково радиоразпръскване, Женева, 1984 г. (Женева – 1984 г.).

Пусната е заявка за вписване на едно българско радиочестотно назначение в Плана към Споразумение Женева-84.

По постъпили заявки на други администрации е извършена международна координация на 3 радиочестотни назначения със съответните технически параметри, съгласно Регионалното споразумение за използването на честотен обхват 87.5-108.0 MHz за УКВ (FM) звуково радиоразпръскване, Женева, 1984 г. (Женева – 1984 г.), като за две радиочестотни назначения беше отказано съгласуване поради вероятни смущения с български радиостанции.

В резултат на обработените и анализирани публикации в двуседмичните циркуляри BRIFIC за наземните радиослужби през изминалата година бяха координирани 187 радиочестотни назначения на чужди администрации със съответните им технически параметри, съгласно условията на Регионалното споразумение за използването на честотен обхват 87.5-108.0 MHz за УКВ (FM) звуково радиоразпръскване, Женева, 1984 г.

В съответствие с условията на Регионалното споразумение за въвеждане на наземното цифрово радио- и телевизионно разпръскване в честотни обхвати 174-230 MHz и 470-862 MHz (Женева – 2006 г.) едно българско назначение беше подадено за вписване в Плана на Женева-2006 г.

В съответствие с процедурите на чл. 12 от Радиорегламента на Международния съюз по далекосъобщения бяха координирани 225 (116 за сезон А и 109 за сезон В) радиочестотни назначения за наземно аналогово и цифрово радиоразпръскване на радиосигнали в обхвата на късите вълни.

Обработени и анализирани са радиочестотните назначения за спътникови мрежи от двуседмичните циркуляри BRIFIC за спътниковите радиослужби. С оглед осигуряване на защита от радиосмущения на българските позиции на геостационарна и негеостационарна орбити и назначенията за неподвижна радиослужба, КРС изпрати 121 писмени възражения и 124 възражения, чрез специализирани програмни продукти на ITU до ITU и до администрациите, чиито спътникови мрежи биха могли потенциално да засегнат българските мрежи. В резултат на извършените изследвания на техническите параметри и последвалите изчисления беше проведена кореспонденция с ITU и съответните администрации, подали заявките в двуседмичните циркуляри. С оглед осигуряване на защита от радиосмущения на българските спътникови системи на геостационарна и негеостационарна орбита, както и назначенията за наземните радиослужби, КРС изпрати възражения съгласно процедурните правила на Радиорегламента до ITU и до администрациите, чиито спътникови мрежи биха могли потенциално да ни засегнат, както следва:

Писмени възражения

- при координация на спътникови мрежи от радиослужба неподвижна – спътникова, излъчващи в посока Космос – Земя и потенциална възможност за смущаване на фидерната линия на спътник от радиослужба радиоразпръскване – спътниково, съгласно чл. 7 на Приложение 30А от Радиорегламента – 11 възражения;
- координация между спътникова мрежа на планова позиция от радиослужба радиоразпръскване – спътниково, и извънпланова спътникова мрежа, съгласно чл. 7 на Приложение 30 от Радиорегламента – 10 възражения;
- коментари по чл. 9.3 от Радиорегламента относно планирани спътникови системи на НГСО - 61 коментара;
- координация на извънпланова спътникова станция, потенциално засягаща друга извънпланова спътникова станция, съгласно чл. 9.7 от Радиорегламента - 27 възражения.

Възражения, подадени чрез специализирани програмни продукти на ITU

- координация на спътникова мрежа на извънпланова позиция от радиослужба радиоразпръскване – спътниково и извънпланова спътникова мрежа, съгласно чл. 4 на Приложение 30А от Радиорегламента – възражение срещу една спътникова система;
- коментари по чл. 9.3 от Радиорегламента относно планирани спътникови системи на НГСО - за 90 спътникови системи, като са изпратени и писмени уведомления до съответните администрации;
- координация на спътникова станция на негеостационарна орбита и спътникова система на геостационарната орбита, съгласно чл. 9.12А от Радиорегламента –

направени са възражения срещу 12 спътникови системи;

- координация на излъчваща спътникова станция и приемаща станция от неподвижна радиослужба, включена в таблицата на честотните назначения, съгласно чл. 9.14 от Радиорегламента – направени са възражения срещу 19 спътникови системи;

Електромагнитна съвместимост

През годината бяха извършени изследвания за електромагнитна съвместимост на 70 български и 103 чуждестранни УКВ радиоразпръсквателни станции с въздухоплавателните системи ILS, VOR и COM.

Поради установяване на вероятни радиосмущения при извършването на изследвания за електромагнитна съвместимост с въздухоплавателните радиослужби бяха подадени за измерване 39 радиочестотни назначения по „Методиката за измерване на интермодуляционни продукти от тип А1”, получавани при работа на близко разположени УКВ-ЧМ радиопредавателни станции.

1.1.2. Номерационен ресурс

Към края на 2023 г. общият брой предприятия, които имат издадени разрешения за ползване на номерационни ресурси е 24. Всички разрешения са приведени към типовото разрешение за ползване на номерационни ресурси.

През годината е издадено едно разрешение за ползване на номерационни ресурси на „ЮНИВЪРСЪЛ ТРЕЙДИНГ ГРУП“ ЕООД.

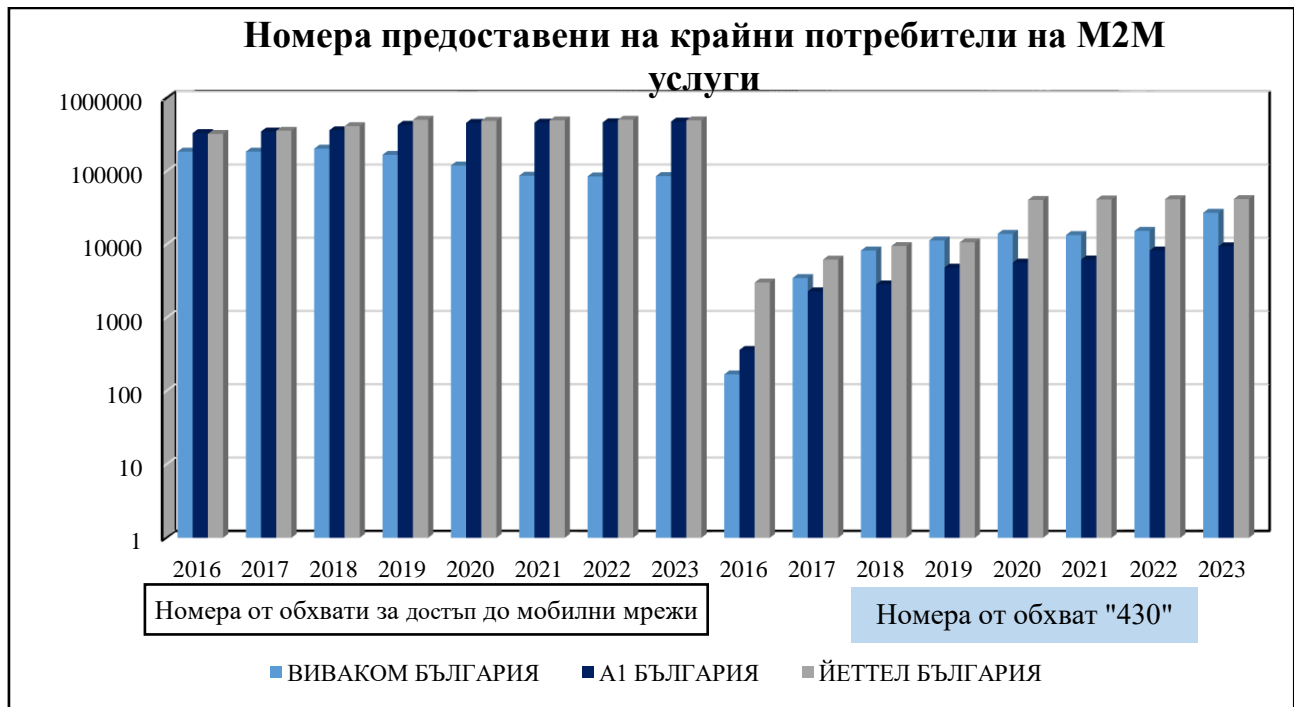
През 2023 г. са предоставени за ползване 1100 географски номера. Общият брой предоставени географски номера към края на годината са 8 799 300. Поради оптимизация на мрежите и услугите на предприятията през 2023 г. са освободени номерационни ресурси, както следва:

- 2400 географски номера;
- 100 номера от обхват „700“;
- 100 номера от обхват „800“.

Номерационен ресурс от обхват „430“, за достъп до услуги, при които се използва комуникация Машина-Машина (M2M), е предоставен на три предприятия:

- „А1 България“ ЕАД (А1);
- „Виваком България“ ЕАД (Виваком);
- „Йеттел България“ ЕАД (Йеттел).

През 2023 г. се отчита слабо увеличаване на предоставените на крайни ползватели номера от обхват „430” и при трите предприятия. Продължава тенденцията за използване на по-голям брой номера от обхватите за достъп до мобилни мрежи при предоставянето на M2M услуги.

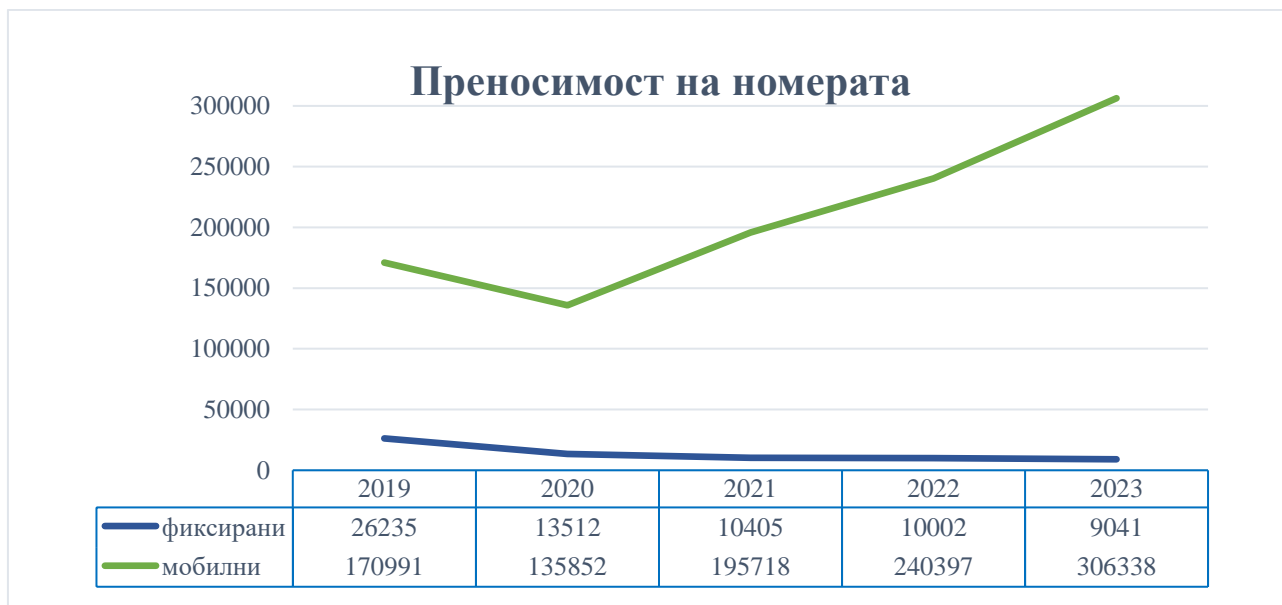
Източник: КРС

Фиг. 45

Преносимост на номерата

През 2023 г. се забелязва увеличаване, спрямо 2022 г., на броя крайни ползватели, които са се възползвали от правото да запазят ползвания номер при промяна на предприятието, предоставящо мобилна услуга. При фиксираната услуга се запазва тенденцията за намаляване броя на пренесените номера през 2023 г.

Запазва се и тенденцията броят на пренесените номера в мобилни мрежи да е по-голям от тези във фиксираните. Данни за пренесените номера през последните пет години са представени на следващата фигура:

Източник: КРС

Фиг. 46

Електронни удостоверителни услуги

В изпълнение на правомощията си по Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги, през 2023 г. КРС потвърди квалифицирания статут на доставчиците на удостоверителни услуги „Борика“ АД, „Евротръст Технолджис“ АД, „Инфонотари“ ЕАД и „Информационно обслужване“ АД и на предоставяните от тях удостоверителни услуги.

КРС поддържа актуален националния доверителен списък, който съдържа информация за квалифицираните доставчици на удостоверителни услуги и за услугите предоставяни от тях. През 2023 г. са вписани три нови удостоверителни услуги, определени на национално ниво на доставчиците „Евротръст Технолджис“ АД и „Инфонотари“ ЕАД.

Обобщени данни за предоставените удостоверителни услуги през последните четири години са представени в таблица 18.

Таблица 18

Удостоверителна услуга	2020	2021	2022	2023
	брой	брой	брой	брой
Издадени квалифицирани удостоверения за електронен подпис	566 689	1 002 763	1 395 881	1 888 322
Издадени квалифицирани удостоверения за електронен печат	161	167	189	267

Удостоверителна услуга	2020	2021	2022	2023
	брой	брой	брой	брой
Издадени квалифицирани електронни времеви печати	28 134 161	219 610 192	526 426 850	855 553 914
Издадени квалифицирани удостоверения за автентичност на уебсайтове	253	234	318	309
Издадени електронни доказателства за квалифицирано валидиране електронен подпис/печат	482 825	2 233 080	2 399 804	2 138 936
Услуга по квалифицирано съхраняване на електронен подпис/печат	45 550	7 064	189 864	223 010
Издадени електронни доказателства за квалифицирана услуга за електронна препоръчана поща	-	218 802	503 163	861 461

1.2. Регулиране и мониторинг на пазарите на електронни съобщения

Една от основните цели на КРС е насърчаване на устойчив конкурентен пазар и защита на потребителите. За нейното реализиране комисията наблюдава и анализира конкурентната среда на пазарите на електронни съобщителни мрежи и услуги, и при необходимост изменя вече съществуващи регулаторни мерки или налага нови. През 2023 година дейността на КРС за осъществяване на тази цел бе насочена към:

1.2.1. Регулиране на пазарите на електронни съобщения

През 2023 г. в КРС се получиха сигнали от предприятия, предоставящи електронни съобщения, че е възможно да бъде нарушена конкурентната среда в следствие на редица придобивания през последните години на активна и пасивна инфраструктура на предприятия⁷⁰ от страна на един⁷¹ от участниците на пазара на електронни съобщения. Наред с това Комисията бе сезирана с редица искания за даване на задължителни указания по Закона за електронните съобщителни мрежи и физическа инфраструктура (ЗЕСМФИ) по повод увеличение на цените за достъп до подземната канална мрежа на историческото предприятие.

Достъпът до пасивна инфраструктура (канална мрежа) е значим фактор за разполагането на електронните съобщителни мрежи, в това число и мрежи с много голям капацитет, без които предоставянето на услугите на дребно, като достъп до интернет и

⁷⁰ „Нет ис сат“ ЕООД, „Нет 1“ ЕООД, „КомНет София“ ЕАД и „Цифрова Кабелна Телевизия“ ООД („N3“)

⁷¹ „Виваком – България“ ЕАД

телевизия, в това число и IP-TV, на крайните ползватели, не е възможно. Изграждането на пасивната инфраструктура, в т.ч. подземната канална мрежа, е съществен разходен елемент за разгръщането на тези мрежи. В тази връзка и с оглед улесняване на процеса по осигуряване на свързаност, достъпът до пасивна инфраструктура е от критично значение. Осигуряването на възможност за разгръщане на високоскоростни електронни съобщителни мрежи създава условия за развитие на инфраструктурна конкуренция и предоставяне на разнообразни услуги с по-добро качество, което е от голям обществен интерес и защитава интересите на крайните ползватели.

Като се има предвид значимостта на достъпа до пасивна инфраструктура за технологичното развитие на мрежите и отчитайки, че осигуряването на повсеместна свързаност чрез тези мрежи е основна цел в действащата регулаторна рамка КРС със свое Решение № 156/25.05.2023 г. събра информация от предприятията, които формират общ пазарен дял 76,3 % (брой абонати) на пазара на достъп до интернет в определено местоположение с оглед преценка на състоянието на конкуренцията на пазара и упражняване на правомощията по чл. 42в от ЗЕС. В резултат КРС установи, че следва да предприеме действия, съгласно разпоредбите на чл. 42а, ал. 1 от ЗЕС, за определяне на пазар, различен от пазарите, посочени в приложимата препоръка на ЕС за съответните пазари, подлежащи на *ex ante* регулиране, а именно дефиниране и анализиране на отделен пазар на едро на достъп до пасивна (физическа) инфраструктура, с цел установяване необходимостта от регулаторна намеса за осигуряване на устойчива конкурентна среда и защита на интересите на крайните ползватели. Предвид горното, с Решение № 215/20.07.2023 г. на КРС бяха задължени всички предприятия, заявили пред КРС, намерението си да осъществяват дейност по предоставянето на електронни съобщителни мрежи и/или услуги да предоставят информация за селищната пасивна инфраструктура и оптични влакна притежавани и/или ползвани от тях за периода 2018 – 2022 г. и намеренията им за изграждане на пасивна инфраструктура за следващия 5 годишен период. Въз основа на предоставената и обобщена информация стартира работата по определяне, анализ и оценка на пазара на едро на достъп до пасивна (физическа) инфраструктура, който се очаква да бъде завършен през 2024 г.

1.2.2. Мониторинг на пазара на електронни съобщения

На основание чл. 40 от ЗЕС, както и чл. 15 от Методиката за условията и реда за определяне, анализ и оценка на съответните пазари (Методиката) КРС регулярно събира информация от предприятията, осъществяващи електронни съобщения, въз основа на набор от параметри, за които се събират данни чрез специално създадени за целта въпросници. С Решение № 381/14.12.2022 г. КРС утвърди образците на формуляри и инструкциите към тях, касаещи отчетите на предприятията за дейността им по предоставянето на обществени електронни съобщения през 2023 г. Предприятията за поредна година предоставиха годишните си отчети чрез електронната система за онлайн въпросници на КРС, която функционира от 2020 година.

През 2023 г. с цел обезпечаване на дейностите, описани в т. 1.2.1. са разработени и два целеви въпросника за събиране на информация относно достъпа до и използването на канална мрежа от предприятия, предоставящи електронни съобщения, приложения към Решения №№ 156/25.05.2023 г. и 215/20.07.2023 г. относно събиране на информация за

целите на анализа и оценката на конкурентната среда във връзка с достъпа до пасивната инфраструктура.

1.3. Развитие и техническа поддръжка на Националната система за мониторинг на радиочестотния спектър

През изминалата 2023 г. продължи развитието на Националната система за мониторинг на радиочестотния спектър (НСМРЧС) съгласно Плана за развитие за периода 2021÷2025 г. Доставени са 4 (четири) стационарни станции за радиомониторинг от типа „компактни системи“ за радиомониторинг, предназначени за разширяване на възможностите за радиомониторинг на територията на градовете Велико Търново, Варна, Стара Загора и Плевен в честотен диапазон от 20 MHz до 6 GHz. Пуснати в експлоатация са 1 (една) мобилна станция за радиомониторинг в обхват от 20 MHz до 26.5 GHz, предоставена за ползване в района на Югоизточна България и 2 (две) нови специализирани системи за измервания на покритие и качество на предоставяните от наземните GSM/UMTS/LTE/5G мрежи мобилни услуги, предназначени за ползване в района на Източна България.

За осигуряване на дейностите по контрол и мониторинг на електронните съобщителни мрежи, използващи радиочестотен спектър, регулярно се извършват дейности, свързани с техническа поддръжка на специализираното технологично оборудване на стационарните и мобилните станции за радиомониторинг, както и на преносимата специализирана измервателна апаратура от НСМРЧС, включително калибриране (където същото е приложимо).

За осъществяване на контролните си функции в края на 2023 г. КРС разполага със следните основни измервателни системи:

- 23 (двадесет и три) стационарни станции за мониторинг на РЧС (1 (една) обслужваема и 22 (двадесет и две) необслужваема дистанционно-управляема) от които: 15 (петнадесет) в обхват от 20 MHz до 3000 MHz и 8 (осем) в обхват от 20 MHz до 6000 MHz;
- 4 (четири) мобилни станции за мониторинг на РЧС в обхват от 20 MHz до 3 GHz;
- 1 (една) мобилна станция за радиомониторинг, откриване и локализиране на радиосмущения в обхват от 20 MHz до 6 GHz;
- 2 (две) мобилни станции за радиомониторинг в обхват от 20 MHz до 26.5 GHz;
- 3 (три) комбинирани мобилни станции за радиомониторинг, откриване и локализиране на радиосмущения в обхват от 20 MHz до 6 GHz и измервания на покритие и качество на предоставяните от наземните GSM/UMTS/LTE/5G мрежи мобилни услуги;
- 1 (една) специализирана мобилна станция за измервания на покритие и качество на предоставяните от наземните GSM/UMTS/LTE/5G мрежи мобилни услуги;
- 1 (една) преносима система за измерване на покритие и качество на предоставяните услуги от GSM/UMTS/LTE/5G мрежи;
- 6 (шест) преносими измервателни системи за измерване на покритие и качество на DVB-T мрежи;

- 7 (седем) транспортируеми измервателни системи в обхват от 1 GHz до 26,5 GHz;
- 7 (седем) преносими измервателни системи за измерване в обхват от 9 kHz до 3 GHz;
- 14 (четиринадесет) портативни измервателни системи:
 - 4 (четири) системи в обхват от 8 kHz до 8 GHz;
 - 7 (седем) системи в обхват от 9 kHz до 20 GHz;
 - 3 (три) системи в обхват от 20 MHz до 31 GHz;
 - 4 (четири) системи в обхват 680 MHz до 32 GHz.

Съгласно Плана за развитие на НСМРЧС за периода 2021÷2025 г., бъдещото развитие е насочено към по-нататъшно разширяване на функционалните и технологичните възможности на системата за радиомониторинг в следните аспекти:

1. Осигуряване на възможност за ефективно и без радиосмущения използване на радиочестотния спектър от законните ползватели, предотвратяване на незаконното използване на спектъра и осъществяване на контрол относно качеството на предоставяните на крайните ползватели услуги.

2. Изграждане на нови стационарни станции за радиомониторинг от типа „компактни системи“ с цел осигуряване на по-голямо териториално покритие на страната и осигуряване на ефективен регулярен мониторинг от страна на Комисията на по-високи честотни диапазони.

3. Осигуряване на системи за измерване покритието и качеството на мобилни мрежи във връзка с използването на нови честотни ленти и 5G мрежи в Република България.

4. Осигуряване на възможност за осъществяване на контрол на качеството на предоставяните услуги чрез наземно цифрово радиоразпръскване, както и предотвратяване на незаконното разпространение на цифрови радио- и телевизионни програми.

Развитието на модерна и ефективна система за мониторинг на РЧС за граждански нужди изисква инвестиране на сериозни финансови средства за развитието и поддръжката ѝ.

Осигурените през 2023 г. финансови средства допринесоха за развитие на НСМРЧС, и разширяване на териториалния и честотен обхват на осъществявания мониторинг на радиочестотния спектър за граждански нужди, като по този начин повишиха ефективността за осъществявания от страна на Комисията контрол на електронните съобщителни мрежи, използващи радиочестотен спектър.

1.4. Международна дейност на КРС през 2023 г.

През 2023 г. КРС продължи да взима активно участие в дейността на специализираните организации в областта на електронните съобщения и пощенските услуги на световно, европейско и регионално ниво с цел поддръжане на ефективно и ползотворно международно сътрудничество. Това доведе до прилагането на добри регулаторни практики, обмяна на опит, и по-добро функциониране на вътрешния пазар за електронни съобщителни мрежи и услуги.

Участие в работата на европейски структури

За поредна година КРС активно си сътрудничеса с европейските структури, чиято цел е защита интересите на страната чрез последователна и съгласувана национална позиция по отношение на законодателството на ЕС.

През 2023 г. КРС взе активно участие на ръководно и на експертно ниво в работата на Групата на независимите регулатори (IRG) и Органа на европейските регулатори в областта на електронните съобщения (BEREC), допринасяйки за развитието на общи регулаторни практики. В рамките на проведените през годината четири Генерални асамблеи на IRG и Пленарни заседания на BEREC, както и срещи на Контактната мрежа, са обсъдени и приети редица документи в изпълнение на Работната програма на BEREC за 2023 г., които намират пряко отражение в работата на КРС, по-важни от които са:

- Доклад на BEREC относно инструментите за сравнение и акредитация;
- Доклад на BEREC относно конкуренцията между множество доставчици на NGA мрежи в един и същ географски регион;
- Доклад на BEREC относно регулаторно третиране на бизнес услугите;
- Доклад на BEREC относно практиките и предизвикателствата при постепенното премахване на 2G и 3G;
- Доклад на BEREC относно оперативната съвместимост на междуличностни съобщителни услуги без номера (NI-ICS);
- Доклад на BEREC относно въздействието на решенията с изкуствен интелект върху регулацията в телекомуникационния сектор;
- Доклад на BEREC относно показателите за устойчивост за електронни съобщителни мрежи и услуги;
- Доклад на BEREC относно сигурността на 5G мрежите;
- Доклад на BEREC относно текущите предизвикателства и зависимости пред киберсигурността в електронните съобщителни мрежи;
- Периодични доклади на BEREC относно комуникациите в рамките на ЕС, международния роуминг, прилагането на Регламента за отворен интернет и практиката на регулаторното счетоводство за 2023 г.;
- Доклад на BEREC относно параметрите за среднопредтеглената цена на капитала (WACC) за 2023 г.;
- Насоките на BEREC относно мрежи с много голям капацитет;
- Принос на BEREC относно проекта на решение за изпълнение на ЕК относно ключови показатели за ефективност за политическата програмата до 2030 г. „Път към цифровото десетилетие“;
- Становище на BEREC относно прегледа на регламента за комуникациите в рамките на ЕС.

През 2023 г. се проведеха и едно извънредно Пленарно заседание на Съвета на регулаторите на BEREC и две извънредни срещи на Контактната мрежа във връзка със Становището на BEREC относно проекта на Препоръката на ЕК за гигабитова свързаност, Приноса на BEREC към Проучвателната консултация на ЕК относно бъдещето на сектора на свързаността и неговата инфраструктура и Анализа на BEREC относно законодателното предложение на ЕК за Акт за гигабитова инфраструктура.

Комисията беше представена също така във Форума на заинтересованите страни на BEREC, по време на който са разгледани въпроси, свързани с Работната програма на BEREC за 2024 г., и е обсъдена ангажираността на заинтересованите страни по време на процеса на подготовка на Работната програма. Проведени са панелни дискусии относно достъпното бъдеще за крайни потребители с увреждания и бъдещето на регулирането в цифровата ера, както и е представена презентация по Регламента на ЕС относно хармонизирани правила за справедлив достъп до данни и тяхното използване.

Освен това, през отчетния период Комисията участва в двете Пленарни заседания Групата на европейските регулатори на пощенски услуги (ERGP⁷²) и срещите на Контактната мрежа на Групата. По-важните документи, които са приети по време на срещите на ERGP са, както следва:

- Работна програма на ERGP за 2024 г. и доклад от общественото обсъждане на проект на Работна програма на ERGP за 2024 г.;
- Доклад на ERGP относно правомощия на НПО;
- Доклад на ERGP относно ефекта от модернизацията върху адаптацията на универсална пощенска услуга (УПУ);
- Доклад на ERGP относно качеството на услугата, защитата на потребителите и обслужването на потребителите;
- Доклад на ERGP относно основните индикатори на пощенските услуги;
- Доклад относно практиките за екологична устойчивост в пощенския сектор;
- Решение на ERGP относно избор на съпредседателите на работните подгрупи за периода 2024-2025 г.;
- Решение на ERGP за разпределение на подгрупите и задачите през 2024 г.;
- Проектни задания за дейността на работните подгрупи през 2024 г.;
- Комуникационен план на ERGP за 2024 г.;
- Списък на срещите на ERGP през 2024 г.;
- Доклад относно бъдещето на ERGP.

Преди второто Пленарно заседание за 2023 г. се проведе семинар със заинтересованите страни, по време на който са дискутирани:

- най-важните области за пощенските компании, в които да се предприемат мерки за повишаване на устойчивостта;

⁷² European Regulators Group for Postal Services

- дейности, които биха могли да бъдат предприети от компаниите за повишаване на устойчивостта;
- информираност и поведение на потребителите;
- развитие на шкафовете за доставка на колетни пратки и техните предимства за осигуряване на устойчивостта на околната среда.

През 2023 г. представители на КРС участваха още в три срещи с представители на Комитета по конкуренция и мисията на Комитета за регулаторна политика на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) във връзка с процеса по присъединяването на Република България към ОИСР. Попълнени са въпросници във връзка с техническия преглед на политиката в областта на цифровата икономика в рамките на Комитета на ОИСР по политиката в областта на цифровата икономика.

Представители на Комисията взеха участие и в дейността на работна група за цифрови услуги на Европейската комисия и съответната подгрупа ИКТ към работната група за цифрови услуги, разглеждащи въпроси, свързани с прилагането на Регламент (ЕС) 2022/2065 и със системата за обмен на информация съгласно чл. 85 от Регламента. Представител на КРС участва в заседания на неформалната мрежа за сътрудничество и координация на бъдещите координатори за цифровите услуги, създадена в съответствие с препоръката⁷³ на Европейската комисия (ЕК) от 20 октомври 2023 г. за координиране на реагирането при инциденти, възникващи по-специално от разпространението на незаконно съдържание, преди пълното влизане в сила на Регламент (ЕС) 2022/2065.

С активното си участие в работата на BEREC и ERGP, КРС допринесе за изготвянето и приемането на редица документи в изпълнение на Европейския кодекс за електронни съобщения (ЕКЕС).

През изминалата година България стана член на Форума на европейските надзорни органи на доставчиците на удостоверителни услуги (FESA⁷⁴). Експерти от КРС, като представители на органа, осъществяващ надзора над доставчиците на удостоверителни услуги в Република България и отговорен за създаването, поддържането и публикуването на националния доверителен списък, взеха участието в работата на FESA и съвместните 21^{-ва} и 22^{-ра} срещи на експертна група по чл. 19 на Регламент (ЕС) № 910/2014 към ENISA – ENISA ECATS EG. На срещите е приет документ с насоки за действия при оттегляне на устройства за създаване на квалифицирани електронни подписи/печати (SSCD/QSCD) от европейския списък със сертифицирани устройства, както и са обсъдени изменения на стандарти на Европейския институт за стандарти в далекосъобщенията (ETSI⁷⁵), документи на ENISA и включването на изискванията на Директива МИС 2⁷⁶ в одита на доставчиците на удостоверителни услуги, извършван от органа за оценяване на съответствието.

Експерти от КРС взеха участие и във Форума за удостоверителни услуги и електронна идентификация (Trust Services and eID Forum) и CA-Day. Разгледани са както

⁷³ <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/99468>

⁷⁴ Forum of European Supervisory Authorities for trust service providers

⁷⁵ European Telecommunications Standards Institute

⁷⁶ Директива (ЕС) 2022/2555 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 г. относно мерки за високо общо ниво на киберсигурност в Съюза, за изменение на Регламент (ЕС) № 910/2014 и Директива (ЕС) 2018/1972 и за отмяна на Директива (ЕС) 2016/1148 (Директива МИС 2)

най-новите разработки в рамките на eIDAS 2⁷⁷, удостоверителните услуги съгласно Директива МИС 2, предстоящото внедряване на цифровия портфейл на Европейския съюз (ЕС) като технологично решение за предоставяне на сигурни онлайн услуги на гражданите на ЕС, така и въпроси, свързани с одитирането на удостоверителни услуги в облака и до колко за тях има изисквания, които могат да бъдат изпълнени и проверени, разписани в Директива МИС 2, ETSI и ISO⁷⁸ стандарти.

Допълнително, във връзка с предстоящото въвеждане на система за ранно предупреждение на населението в нашата страна, експерти от КРС участваха в експертната група по Програмата за обмен експерти (Exchange of Experts in Civil Protection Programme), където се запознаха с действащата в Румъния Cell Broadcast система за ранно предупреждение на населението.

Участие в дейността на специализираните международни организации

През 2023 г. КРС взе участие в редица форуми, организирани от Международния съюз по далекосъобщения (ITU), Европейската конференция на пощенските и далекосъобщителните администрации (CEPT), Европейския институт за стандарти в далекосъобщенията (ETSI), Мрежата на регулаторите в областта на електронните съобщения (FRATEL⁷⁹) от държавите-членки на Международната организация на франкофонията, и др.

Представители на Комисията участваха във Форума на Световната среща на върха по въпросите на информационното общество (WSIS 2023). Ежегодният Форум на WSIS⁸⁰ е глобална платформа от множество заинтересовани страни, която улеснява изпълнението на линиите за действие на WSIS за напредък в устойчивото развитие. Организира се съвместно от ITU, Организацията на ООН за образование, наука и култура (UNESCO), Програмата за развитие на ООН (UNDP) и Конференцията на ООН за търговия и развитие (UNCTAD), в тясно сътрудничество с всички организации, подпомагащи прилагането на Линиите за действие на WSIS и други организации на ООН. През 2023 година събитието се проведе под наслов „Линии за действие на WSIS за ускорено постигане на Целите за устойчиво развитие (SDGs)“. В събитието са взели участие министри и политици на високо ниво, лидери на международни организации, ръководители на регулатори, представители на бизнеса, гражданското общество, и академичните среди от повече от 150 държави, за обмяна на идеи, споделяне на опит за една обща цел използване на информационните и комуникационни технологии за напредък в устойчивото развитие. Основните теми, които са разгледани по време на събитието са свързани с цифровото сътрудничество и партньорство за приобщаващо устойчиво развитие, WSIS+20 и бъдещето на WSIS след 2025, преодоляване на цифровото разделение, изграждането на доверие и сигурност при използването на ИКТ, достъпа до информация и знания за всички, цифровата икономика и търговия, цифровото управление и изграждането на капацитет, ускоряването на иновациите и предприемачеството за цифрово развитие.

⁷⁷ Регламент (ЕС) 2024/1183 на Европейския парламент и на Съвета от 11 април 2024 година за изменение на Регламент (ЕС) № 910/2014 по отношение на създаването на европейска рамка за цифрова самоличност

⁷⁸ International Organization for Standardization

⁷⁹ Réseau francophone de la régulation des télécommunications

⁸⁰ World Summit on the Information Society

Комисията взе участие и в ежегодния Световен симпозиум на регулаторите (GSR⁸¹), който беше организиран от ITU в сътрудничество с правителството на Египет. По време на GSR-23 над 700 представители от регулаторни и политикоопределящи органи в областта на ИКТ и други заинтересовани страни в областта на цифровите технологии от над 100 държави са споделили своите виждания и опит по най-належащите регулаторни въпроси, пред които е изправен секторът на ИКТ. По време на сесиите от лидерския сегмент, включен в програмата на събитието, е разгледан въпроса как политиките и регулаторните иновации могат да стимулират универсална и значима свързаност и устойчива цифрова трансформация, и въпроси, свързани с надеждната цифрова инфраструктура, спектърът за утрешния ден, онлайн защитата на децата и младежите, цифрова достъпност, осигуряването на финансово достъпни устройства за несвързаните, системите за ранно предупреждение на обществеността при спешни случаи, как да станем зелени с цифровата трансформация и използването на възможностите на Метавселената. В рамките на GSR-23 е проведена и Изпълнителна кръгла маса на ръководителите на регулаторите, на която са приети Насоки за най-добри практики на GSR-23 на тема „Регулаторни и икономически стимули за приобщаващо устойчиво цифрово бъдеще“. Обсъдени са стратегии и подходи за насърчаване на междусекторното и междурегионалното сътрудничество в цифровото пространство, отчитайки факта, че при цифровата трансформация, от регулаторите на ИКТ се изисква ефективно сътрудничество на национално, регионално и световно ниво и във всички сектори на икономиката с цел решаване на проблеми, свързани с инвестициите, свързаността и достъпа до ИКТ, и засилване на приобщаването, конкурентоспособността и потенциала за иновации на цифровите пазари.

Комисията беше представена на ръководно ниво и в Министерската програма на Световния мобилен конгрес (MWC), организиран от Асоциацията на операторите на мобилни мрежи от цял свят (GSMA). Събитието се организира ежегодно и събира лидери от индустрията, регулатори и представители на министерства от цял свят. MWC е най-голямото световно събитие за мобилната индустрия, организирано от GSMA и провеждано в Барселона. Той обединява най-новите иновации и най-съвременните технологии от водещи компании по целия свят. Министерската програма на GSMA представлява мащабен форум на високо ниво, на който ежегодно се срещат министри, ръководители на регулаторни органи, високопоставени служители на компании от мобилната индустрия, представители на организации за защита на данни и международни организации, за да споделят знания и обсъдят ключови развития на технологията и тенденции в политиката на мобилния сектор. През 2023 г. в събитието са участвали над 1800 делегати в състава на делегации от 151 държави, в т.ч. 68 министри и 106 ръководители на регулаторни органи. Разгледани са теми, свързани с поверителността на потребителите в метавселената и хуманитарното въздействие, задвижвано от данни, мрежовите инвестиции, 5G разширяването, цифровото включване, политиката за радиочестотния спектър и др. В рамките на Министерската програма е проведена и кръгла маса BEREC – GSMA, по време на която членовете на BEREC и представители на високо ниво от европейските мобилни оператори в рамките на три сесии са разгледали въпроси, свързани с въздействието на инфлацията и енергийната криза върху сектора и последиците, произтичащи от повишаване на фокуса върху европейския суверенитет, цифровите цели и недостига на инвестиции и цифровия преход и устойчивостта. По време на конгреса представители на големите

⁸¹ Universal Postal Union

технологични компании са демонстрирали пред участниците и най-новите достижения в областта на мобилните комуникации.

Представители на КРС, като част от официалната делегация на Република България, взеха участие също така в Световна конференция по радиосъобщения на ITU (WRC⁸²-23). По време на събитието са разгледани въпроси, касаещи условията за използването на радиочестотния спектър за наземни и спътникови мрежи, като са приети изменения на разпоредби в Радиорегламента и съществуващи резолюции и препоръки. Определени са съответните регулаторни условия за използването на радиочестотния спектър за международни мобилни телекомуникации (ИМТ). За Регион 1, който включва и нашата държава, обхват 6 GHz е определен за ИМТ при условие, че се осигурява защита на съществуващи мрежи. Изменени са и условията за използване на радиочестотен спектър за космически изследвания, което ще допринесе за развитието на науката и технологиите в световен мащаб. Определен е допълнителен радиочестотен спектър и условия за неговото използване за радиослужба изследване на Земята спътниково, за предаване на данни за състоянието на околната среда. Изменени са редица процедурни и технически условия за използването на радиочестотен спектър от геостационарни и негеостационарни спътникови системи, с оглед ефективно и оптимално използване на ограничените ресурси. Взетите на WRC-23 решения ще допринесат за постигане на целите на цифровата трансформация и ще осигурят възможност за свързване на хората от всяка точка на земното кълбо към интернет. Един от най-важните въпроси, които са разгледани по време на WRC-23 е определянето на точките от дневния ред за следващите две конференции – през 2027 г. (WRC-27) и през 2031 г. (WRC-31). От особен интерес за европейските държави е включването на точката за проучвания до 2027 г., свързани с разпределенията за радиослужба изследване на Земята спътниково (пасивно) за измервания на температурата на морската вода, както и преглед на използването на спектъра за нуждите на приложенията за радиоразпръскване и подвижна радиослужба като се разгледат възможните регулаторни действия в честотната лента 470-694 MHz в предварителния дневен ред за 2031 г.

Комисията участва и в извънредния Конгрес на Всемирния пощенски съюз (UPU⁸³), на който са разгледани и одобрени доклад за помощ и подкрепа за пощенския сектор на Украйна, предложение за изменение на някои членове от пощенската Конвенция, предложения за изменение функциите на Административния съвет и Съвета по пощенска експлоатация, доклад за отваряне на Съюза към трети страни, свързани с пощенските дейности, в т.ч. модели на отваряне на Съюза, ограничения и финансиране, нови модели за предоставяне на пощенски услуги, зелена трансформация на сектора, реформиране на Съюза, финансови услуги и споразумение за услугите, свързани с пощенските разплащания.

Комисията беше представена виртуално и в 21^{то} Годишно заседание на Мрежата на НРО в областта на електронните съобщения (FRATEL) от държавите-членки на Международната организация по Франкофонията, на която е обсъдена темата „Защо и как да включим потребителя в регулирането?“. В рамките на събитието, разделено на три кръгли маси, са обсъдени различните типове потребители, в интерес на които се упражнява регулация и какво се прилага, за да се задоволят нужди им, начините за подобряване на ефективността на информационните действия по отношение на различните категории

⁸² World Radiocommunication Conference

⁸³ Universal Postal Union

потребители и въпросите за подкрепата на широката общественост в лицето на технологичното развитие. По време на годишната среща е избран новият Координационен комитет за 2024 г.

КРС взе участие и в редовните и извънредно свикани заседания на Генералната асамблея на ETSI и срещите на Националните стандартизационни организации за ETSI, проведени виртуално и физически. На тези заседания основно са обсъдени и са взети решения, свързани с промяна на вътрешните правила и процедури за работа, произтичащи от изменението на Регламент (ЕС) 1025/2012 относно европейската стандартизация, влязло в сила от 09.07.2023 г. Актуализиран е списъкът на националните органи за стандартизация съгласно член 27 от Регламента. За Р. България тези органи са Българския институт за стандартизация – изпълняващ задълженията на национален орган за CEN и CENELEC, и Комисията за регулиране на съобщенията (КРС) – за ETSI.

Във връзка с дейностите, свързани с участието в изготвяне на официалната позиция на Република България за WRC-23, представители на КРС взеха участие в заседанията на Групата за подготовка на конференцията (CPG) към CEPT. През 2023 г. окончателно са приети Общоевропейските предложения (ECP) по точки от дневния ред на WRC-23.

Експерти в областта на радиочестотния спектър участваха в 62^{-то} Пленарно заседание на Комитета по електронни съобщения (ECC). Постигнато е съгласие за публикуването на проекти на доклад на CEPT относно устройства, използващи свръхшироколентова технология (UWB), свързан с честотната лента 6-8,5 GHz, доклади на CEPT, свързани със устройства с малък обseg на действие (SRD). Приети са за обществено обсъждане проекти на:

- Актуализирано решение на ECC относно устройства за радиоопределяне в 116-260 GHz;
- Доклад на CEPT относно решенията на ЕК за SRD;
- Доклад на CEPT относно устройства за радиоопределяне в 116-260 GHz;
- Изменение на ERC/REC 70-03, Приложение 6 за устройства за радиоопределяне;
- Актуализирано решение на ECC относно запазване на националния номерационен ресурс, започващ със „116“ за хармонизирани номера за услуги със социална значимост;
- Актуализирано решение на ECC за запазване на номерационния ресурс на националната услуга за кратки съобщения (SMS), започващ със „116“ за хармонизирани SMS номера за хармонизирани услуги със социална значимост.

Окончателно одобрени за публикуване са Доклад на CEPT относно UWB под 10,6 GHz, Препоръка на ECC относно международна координация в честотната лента 26 GHz и Решение на ECC относно използването на честотна лента 40,5-43,5 GHz за радиослужби „неподвижна-спътникова“ и „радиоразпръскване-спътниково“.

Експерти от КРС взеха участие също така в заседанията на работната група Номера и мрежи (WG NaN) към ECC. Във връзка с Решение за изпълнение на Европейската Комисия (ЕС) 2023/468 от 25 ноември 2022 г., с което е добавен номер 116016 за нова услуга „Телефонна линия за жертви на насилие срещу жени“, са приети за подлагане на обществено

обсъждане проекти за изменения на решения, отнасящи се до запазване на националния номерационен обхват, започващ със „116“ за хармонизирани номера и SMS номера за хармонизирани услуги със социална значимост, както и Проекти на изменение на ЕСС/REC/(17)02 „Хармонизирани европейски принципи за управление и предоставяне на Е.212 кодове на мобилни мрежи (MNC)“ и Препоръка на ЕСС относно „Мерки за обработка на входящи международни гласови повиквания със съмнение за подправени национални номера Е.164“;

Окончателно са приети:

- Изменение на препоръка „Хармонизирани европейски принципи за управление и предоставяне на Е.212 кодове на мобилни мрежи (MNC)“;
- Препоръка на ЕСС относно „Мерки за обработка на входящи международни гласови повиквания със съмнение за подправени национални номера Е.164“;
- Доклад на ЕСС относно „Определяне и изчисляване на наличността на пространство в кабелни канали“;
- Препоръка „Извънтериториално използване на номера Е 164 – принципи на високо ниво на присвояване и използване“;
- Препоръка „Номера и адреси за комуникации машина-машина (M2M)“.

Двустранно сътрудничество

През 2023 г. КРС продължи и практиката за развитие и задълбочаване на двустранното сътрудничество.

Представители на КРС взеха участие в Регионален регулаторен форум за Европа на ИТУ на тема: „Универсална свързаност в Европа: текущото състояние и бъдещи перспективи“, който беше организиран от Агенцията за електронни съобщения и пощенски услуги на Черна гора (ЕКIP⁸⁴), съвместно с офиса на ИТУ за Европа, в рамките на Регионалната инициатива на ИТУ за Европа относно „Развитие на цифровата инфраструктура“. По време на събитието представители на министерства, регулатори, оператори на електронни съобщения, експерти от международни организации и институции са обсъдили теми, свързани с развитието на широколентовия достъп в региона, бъдещето на регулирането в цифровата ера, пазарните и технологични тенденции и защита правата на потребителите. Дискутирани са и теми относно роуминга между ЕС и страните от Западните Балкани, пазарни анализи, регулаторни мерки, разработване на нови приложения и насърчаване на конкуренцията и ефективността на инвестициите.

Комисията участва и в 14^{-та} Международна конференция за регулатори за електронни съобщения на Органа за информационни и комуникационни технологии на Турция (ИСТА/ВТК⁸⁵), на която са обсъдени регулаторните подходи от ново поколение и перспективите пред Турция в светлината на предизвикателствата, пред които новите технологии ни поставят – новите цифрови услуги и въпросите за киберсигурността. Обсъдено е навлизането на изкуствения интелект, в т. ч. и на правните и етичните измерения, както и е направена демонстрация на използване на изкуствен интелект Sena за

⁸⁴ Agency for Electronic Communications and Postal Services

⁸⁵ Information and Communication Technologies Authority / Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

отговор на различни въпроси, в т.ч. и на въпроса: „Има ли нужда от международни регулации в областта на изкуствения интелект? Направена е презентация на системата за радиомониторинг и работата по радиосмущения в съвременни условия при нови типове сигнали и радиоуслуги от ново поколение с оглед ефективно и ефикасно използване на радиочестотния спектър. Организиран са посещения на последния проект, реализиран от ASELSAN, най-голямата компания за електроника в областта на отбраната в Турция, за нуждите на ВТК – Национален контролен център за радиомониторинг, както на Центъра за киберсигурност и наблюдение на комуникациите на територията на страната. Представени са предизвикателствата пред националните регулатори, свързани с новите цифрови услуги и въпросите за киберсигурност, както и са дискутирани бъдещите перспективи за развитие на телекомите в Република Турция. Обсъден е и проблемът с опазването на околната среда, като е отделено специално внимание на намаляването на риска от бедствия и управление, и ангажираността на заинтересованите страни.

Комисията участва и в работен семинар за мониторинг/инженеринг на спектъра, организиран съвместно от турския регулатор ICTA и ASELSAN, заедно с представители на НРО на 9 държави от региона: Азербайджан, България, Хърватия, Косово, Черна гора, Северна Македония, Палестина, Румъния и Сърбия. В рамките на събитието са обсъдени въпроси, свързани с локализиране на теснолентови сигнали при многолъчево разпространение, мониторинг на спектъра и локализиране на сигнали посредством формация от дронове, мониторинг и анализ на сигнали на мобилни наземни мрежи, двуизмерно и триизмерно покритие и модели на разпространение на сигналите, дронове и навигационни системи, идентификация и заглушаване на сигнали, защита от заглушители на навигационни системи, комуникации с критично значение при мисии и 5G/6G технологии. В рамките на семинара е организирано посещение на производствения комплекс на ASELSAN в гр. Гьолбаши, който е един от петте комплекса на ASELSAN и в него се разработват, произвеждат и тестват земни, въздушни, морски, космически и радарни системи, специализирани бойни системи и безпилотни превозни средства за бизнеса и отбранителните сили.

Експерти в областта на радиочестотния спектър участваха виртуално и в следните Форума за партньорска проверка относно:

- процедура за подбор, за предоставяне на радиочестотен спектър в обхват 3600 MHz (непредоставени честоти) и обхват 26 GHz за безжични електронни съобщителни мрежи в Австрия, където са представени правната рамка и обща информация за тръжната процедура, която се предвижда да се състои през първото тримесечие на 2024 г., както е и направен преглед на пазарната ситуация в страната, поставените цели и предвидените условия в разрешенията.
- процеса на подготовка на процедурата за подбор за преназначаване на честоти от честотни обхвати 900 MHz и 2100 MHz в Словакия, където е представено състоянието на телекомуникационния пазар, съществуващите оператори, текущото разпределение на спектъра, процеса на тръжната процедура за подбор, продължителността на разрешенията, предвидените задължения и ангажименти.

С оглед постигането на стратегическите си цели в национален и международен мащаб, Комисията ще продължи да развива международното си сътрудничество на базата на многостранен диалог и двустранно партньорство с други НРО.

1.5. Информационни технологии за 2023 г.

Осигуряването на подходящо информационно обслужване на КРС и поддръжката на предлаганите електронни административни услуги е от съществено значение за ефективното изпълнение на функциите ѝ по регулиране и контрол. Комисията си поставя следните приоритети за развитието на информационното обслужване:

- Поддръжка на съществуващите електронни услуги, ориентирани към бизнеса и гражданите, и развитие и поддръжка на вътрешните електронни услуги;
- Създаване на организационна, комуникационна и информационна среда за ефективно и в същото време прозрачно функциониране на администрацията на КРС.

През 2023 г. КРС изпълни следния проект, свързан с електронното управление:

- Проведена обществена поръчка, избран изпълнител и сключен договор с предмет: „Надграждане на информационна система „Лицензиране и регистри“ и портала за електронно административните услуги на КРС“.

През 2023 г. КРС изпълни следните проекти, свързани с подобряване на информационно-комуникационната среда:

- Осигуряване на извънгаранционна поддръжка на информационна система „Лицензиране и регистри“, подпомагаща управлението на информационните процеси по поддържането на публичните регистри на Комисията и осигуряването на публичен достъп чрез интернет, в съответствие с изискванията по ЗЕС, Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги (ЗЕДЕУУ) и Закона за пощенските услуги (ЗПУ);
- Доставено и конфигурирано оборудване за disaster recovery center, осигуряващо резервираност на клъстерната система в КРС;
- Подновяване на лицензи за антиспам и уеб-филтър, както и осигуряване на допълнителен лиценз за защита на електронната поща;
- Актуализация на лицензиран софтуер на Oracle;
- Осигуряване на лицензи за защита на крайните устройства чрез използване на WithSecure;
- Осигуряване на лицензи за система за многофакторна автентикация на служители в КРС и за външните изпълнители при осъществяване на VPN достъп до поддържаните от тях системи;
- Подобряване на техническото и комуникационно осигуряване и съпровод:
 - Провеждане на поръчка с предмет: „Доставка на комуникационно оборудване“;
 - Провеждане на поръчка с предмет: „Доставка на компютърна техника“;
 - Инженерна помощ за комуникационно оборудване и активна директория;
 - Въвеждане на нов сървър в експлоатация и извършена инсталация ICS Manager и NTZ Comunication;

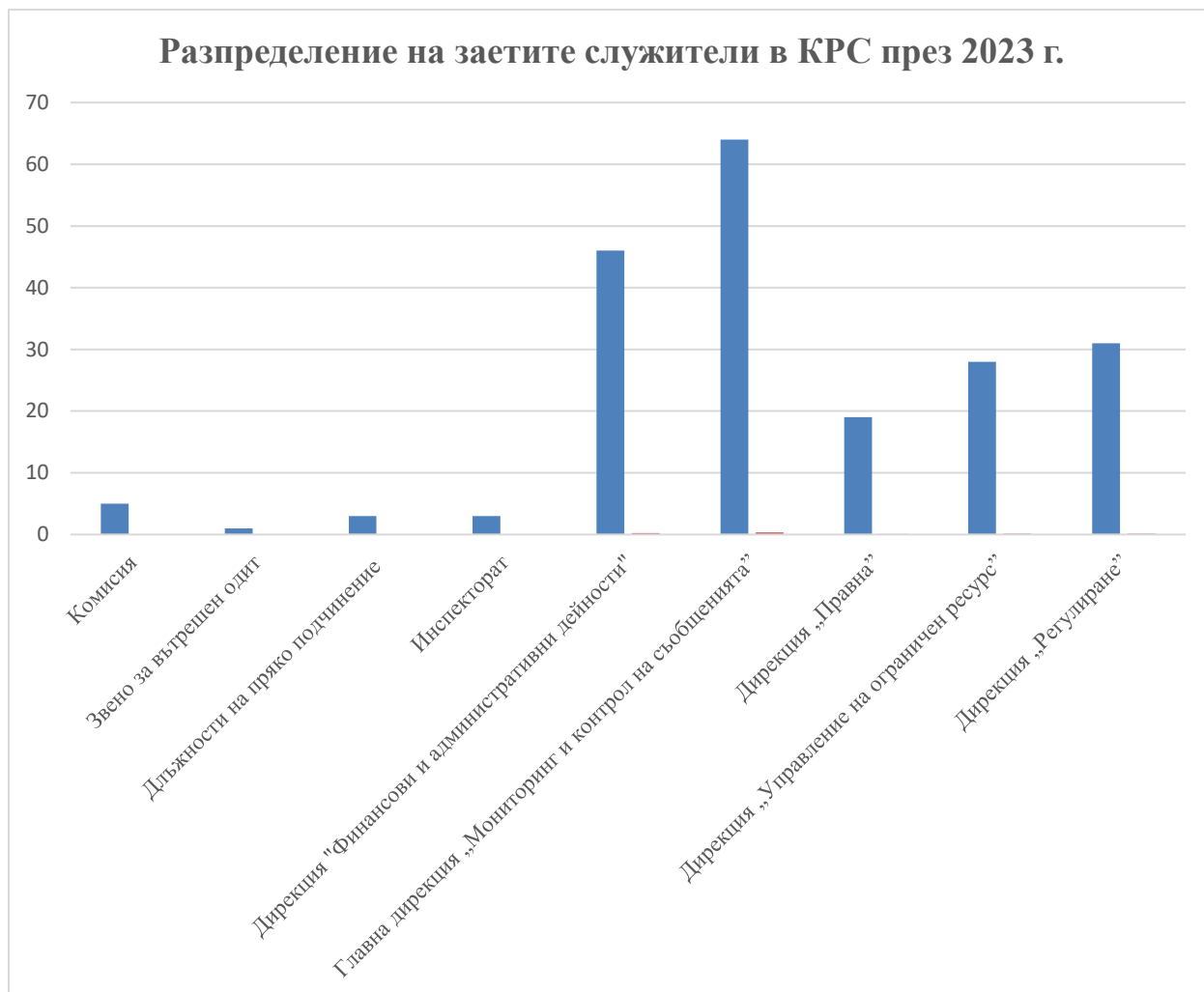
- Осигуряване на извънгаранционно обслужване на съществуващо комуникационно оборудване и осигуряване на DNA лицензи.

1.6. Административен капацитет на КРС

Един от основните компоненти на системата за управление на човешките ресурси е свързан със създаването на предпоставки за обучение и развитие на персонала. Процесът на обучение на служителите в КРС обхваща няколко основни направления, а именно проучване и определяне на потребностите от обучение, планиране на обучението, провеждане на обучение, оценяване на резултатите от проведеното обучение, система за проучване, събиране, съхраняване и разпространяване на знания.

През 2023 г. КРС изпълнява своята дейност при следното разпределение на заетите служители:

• Комисия	5
• Звено за вътрешен одит	1
• Длъжности на пряко подчинение	3
• Инспекторат	3
• Дирекция „Финансови и административни дейности”	46
• Главна дирекция „Мониторинг и контрол на съобщенията”	64
• Дирекция „Правна”	19
• Дирекция „Управление на ограничен ресурс”	28
• Дирекция „Регулиране”	31

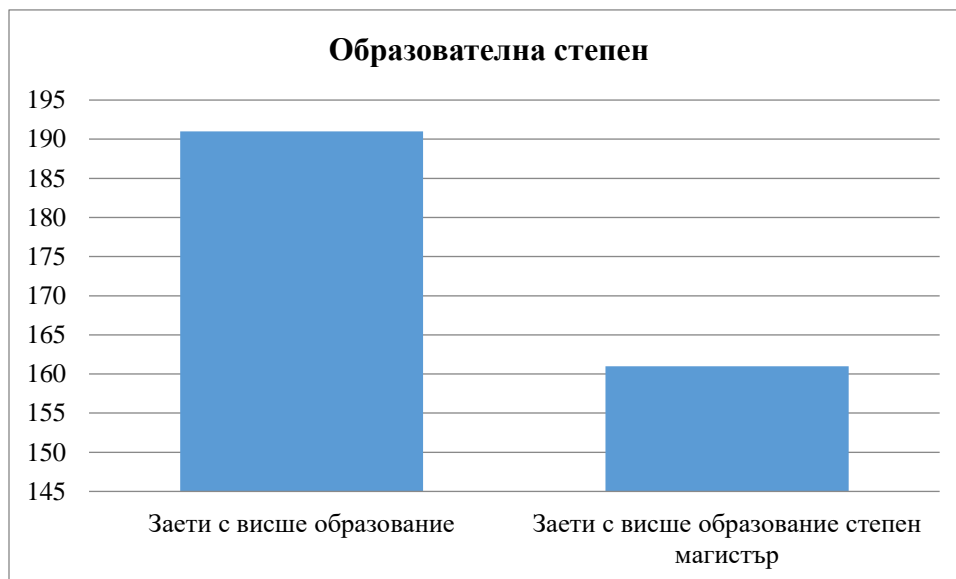

Източник: КРС

Фиг. 47

Общата численост на персонала на КРС е 255 щатни бройки.

От общата численост на работещите в КРС, 191 служители са с висше образование, като образователноквалификационна степен „магистър“ притежават 161 служители.

Източник: КРС

Фиг. 48

Служителите в администрацията на КРС притежават образование в следните области – технически науки; правни науки; стопански науки; хуманитарни науки и други. С най-голям дял са техническите, следвани от стопанските науки, което е в съответствие със спецификата на дейността на Комисията.

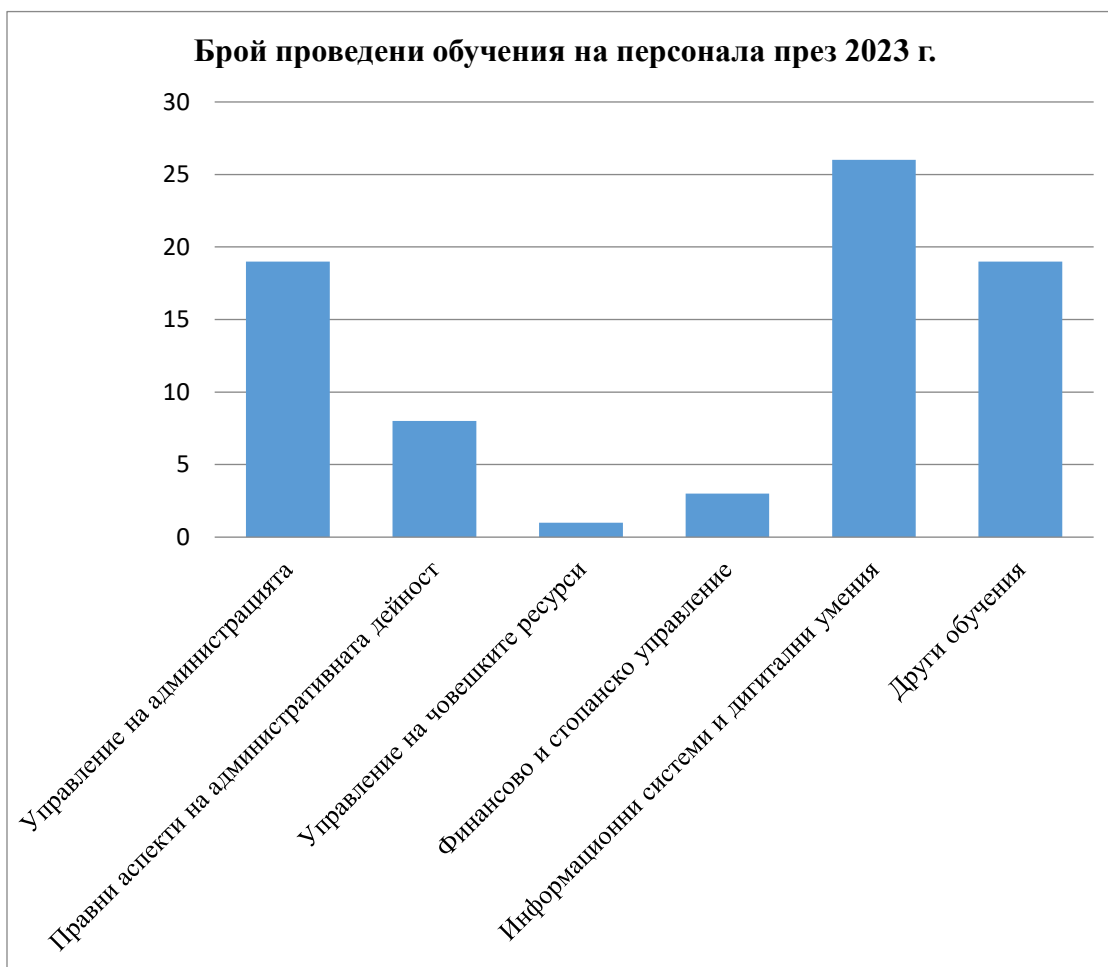
Служителите в администрацията на Комисията се назначават и освобождават съгласно разпоредбите на Закона за държавния служител (ЗДСл), Наредбата за провеждане на конкурсите и подбора при мобилност на държавни служители и утвърдени вътрешни правила.

През 2023 г. са организирани и проведени общо 23 (двадесет и три) конкурсни процедури, в резултат, на които до края на годината са назначени 15 (петнадесет) нови служители. Приетите от други администрации служители при условията на чл. 81а от ЗДСл, са 3 (трима). Прекратени правоотношения на различни законови основания за същия период – 22 (двадесет и двама).

През 2023 г., с цел подобряване на административния капацитет на служителите от администрацията на КРС, поддържане актуални притежаваните знания и придобиване на нови знания, във връзка с необходимост от изпълнение на възложени нови функции на КРС, са организирани участия в специализирани обучения и семинари по области и брой, както следва:

Таблица 19

Област на обучението	Брой проведени обучения	Брой обучени служители
Управление на администрацията	19	80
Правни аспекти на административната дейност	8	31
Управление на човешките ресурси	1	1
Финансово и стопанско управление	3	7
Информационни системи и дигитални умения	26	293
Специализирани обучения	19	192

Източник: КРС

Фиг. 49

С цел повишаване ефективността и ефикасността на обученията, се проучват потребностите от участие в нови обучения и се планират и осигуряват обучения, съобразно спецификата и финансовите възможности.

Получаването на обратна връзка за степента на удовлетвореност, практическата полезност от провежданите обучения, както и проследяването на ефекта от проведените обучения е добра практика в КРС.

За получаване на обратна връзка от служителите от администрацията на КРС, които са посетили обучения през 2023 г., както и за проучване на областите, които са важни за тяхното развитие през следващата календарна година, са изпратени до всички служители три електронни анкети.

Резултатите от анкетите са систематизирани и въз основа на тях е изготвен анализ за потребностите и планирането на участие в нови обучения.

Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд е част от процеса за подобряване на условията на труд в КРС. Ръководството на Комисията е насочено към непрекъснато подобряване на организацията и управлението на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. Организиран са, за поредна година, периодични медицински прегледи за всички служители на КРС с цел превенция на здравето. Организирано е измерване на осветеност, съпротивление на защитни заземителни уредби и обекти в КРС. Осигурени са нови лични предпазни средства за служителите от Главна дирекция „Мониторинг и контрол на съобщенията“, предвид спецификата на изпълняваните от тях функции.

2. Други по-важни дейности

2.1. Стандартизация

През 2023 година влезе в сила Регламент (ЕС) 2022/2480 на Европейския парламент и на Съвета за европейската стандартизация (Регламент), с който се направи промени в Регламент (ЕС) № 1025/2012 относно европейската стандартизация. В тази връзка, ETSI направи промени в своите процеси за вземане на решения, за да се гарантира, че решенията свързани с искане за стандартизация (Standards Request) на Европейската комисия се вземат от националните органи за стандартизация на страните-членки на ЕС. КРС участва в проведените редовни и извънредни заседания на Генералната асамблея на ETSI, както и срещи на групата на Националните стандартизационни организации (NSOG) за ETSI, на които се обсъдиха и направи промени във вътрешните правила на института и процедурите за гласуване за проекти на стандарти и работни теми. Създадена беше отделна група на националните органи за стандартизация на страните членки (NSBG) с правила и процедури за работа в съответствие с изискванията на Регламента.

Актуализира се списъка на националните органи за стандартизация съгласно член 27 от Регламента. За Р. България тези органи са Българския институт за стандартизация – изпълняващ задълженията на национален орган за CEN и CENELEC, и Комисията за регулиране на съобщенията (КРС) – за ETSI.

Изпълнявайки задълженията си и през 2023 година, КРС е осигурявала достъп чрез интернет страницата си на всички заинтересовани страни в Р. България за предоставяне на становища и коментари по проектите на европейски стандарти на ETSI. Комисията е участвала във всички процедури за обществено обсъждане на ETSI и е осигурила

въвеждането на одобрените и публикувани европейски стандарти като национални. Съвместно с Българския институт за стандартизация (БИС) са въведени като национални 28 европейски стандарта на ETSI.

През 2023 година КРС е участвала със свои представители в работата на четири технически комитета (ТК) по стандартизация на БИС (ТК 47, ТК 57, ТК 75, ТК 80), имащи отношение към електронните съобщения.

2.2. Изпълнение на задължения във връзка с Глава Петнадесета на ЗЕС

На 8 юни 2023 г. влезе в сила глава втора на Правилата за минималните изисквания за сигурност на обществените електронни съобщителни мрежи и услуги и методи за управление на риска за тяхната сигурност (Правила). В тази връзка през годината бяха извършени проверки на предприятията, предоставящи мобилна гласова услуга, мобилен достъп до интернет и услуги, при които се използва комуникация Машина – Машина, спътникови услуги и собствени подводни кабели, за съответствие на предприятиите от предприятията мерки за сигурност с Правилата. Предварителните данни сочат, че проверените предприятия са предприели необходимите пропорционални мерки за сигурност. През 2024 г. КРС ще продължи да следи за изпълнението на разпоредбите на Правилата от предприятията, предоставящи достъп до интернет.

Възникналите през 2023 г. инциденти, свързани със сигурността се отнасят до липса на мобилни услуги, липса на сателитна телевизия и затруднен достъп до електронна поща. Във връзка с влошената метеорологична обстановка в периодите от 18.11.2023 г. до 21.11.2023 г. и от 25.11.2023 г. до 29.11.2023 г. са били засегнати около 211 700 ползватели на мобилните услуги през първия период и 536 000 ползватели на мобилните услуги през втория период. Липсата на мобилни услуги е в следствие на прекъснатото електрозахранване на отделни базови станции в редица области на държавата. По случая са извършени проверки, при които не е открито неизпълнение на задълженията от страна на предприятията. В изпълнение на задължението си по чл. 243б, ал. 5 от ЗЕС, КРС изпрати гореизложената информация до ЕК и до Агенцията на Европейския съюз за киберсигурност (ENISA).

През 2023 г. „А1 България“ ЕАД, „Виваком България“ ЕАД и „Йеттел България“ ЕАД предоставиха годишните отчети за изпълнение на разработената си „Стратегия за множество доставчици на оборудване“.

2.3. Електронни удостоверителни услуги

В изпълнение на правомощията си по Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги, през 2023 г. КРС потвърди квалифицирания статут на доставчиците на удостоверителни услуги „Борика“ АД, „ЕвроТръст Технолъджис“ АД, „Инфонотари“ ЕАД и „Информационно обслужване“ АД и на предоставяните от тях удостоверителни услуги.

КРС поддържа актуален националния доверителен списък, който съдържа информация за квалифицираните доставчици на удостоверителни услуги и за услугите предоставяни от тях. През 2023 г. са вписани три нови удостоверителни услуги определени на национално ниво на доставчиците „ЕвроТръст Технолъджис“ АД и „Инфонотари“ ЕАД.

Обобщени данни за предоставените удостоверителни услуги през последните четири години са представени в таблица XX.

Таблица 20

Удостоверителна услуга	2020	2021	2022	2023
	брой	брой	брой	брой
Издадени квалифицирани удостоверения за електронен подпис	566 689	1 002 763	1 395 881	1 888 322
Издадени квалифицирани удостоверения за електронен печат	161	167	189	267
Издадени квалифицирани електронни времеви печати	28 134 161	219 610 192	526 426 850	855 553 914
Издадени квалифицирани удостоверения за автентичност на уебсайтове	253	234	318	309
Издадени електронни доказателства за квалифицирано валидиране електронен подпис/печат	482 825	2 233 080	2 399 804	2 138 936
Услуга по квалифицирано съхраняване на електронен подпис/печат	45 550	7 064	189 864	223 010
Издадени електронни доказателства за квалифицирана услуга за електронна препоръчана поща	-	218 802	503 163	861 461

2.4. Контрол на съобщенията

КРС осъществява ефективен контрол относно спазването на изискванията на ЗЕС и подзаконовите нормативни актове в областта на електронните съобщения. За осъществяване на контролните си функции Комисията има изградена териториална структура – централно звено в гр. София и пет териториални звена в градовете: Враца, Велико Търново, Варна, Бургас и Пловдив.

При осъщественият контрол и мониторинг на съобщенията през 2023 г. относно спазването на изискванията на ЗЕС и подзаконовите нормативни актове в областта на електронните съобщения на територията Република България основно място е отделено на защитата на интересите на крайните ползватели при съблюдаване на принципите на законоустановеност, равнопоставеност и прозрачност.

2.4.1. Мониторинг и контрол на радиочестотния спектър за граждански нужди

КРС осъществява основните си дейности по мониторинг и контрол на РЧС за граждански нужди чрез изградената и непрекъснато развиваща се НСМРЧС.

Чрез регулярен превантивен мониторинг на спектъра от станциите за радиомониторинг на НСМРЧС се осигуряват подходящи условия за осъществяване на електронни съобщения на законните ползватели на спектъра и се гарантира определено качество на предоставяните чрез тях услуги на крайните ползватели.

От друга страна необходимостта от достатъчен свободен спектър все повече се задълбочава с навлизането на нови технологии и постоянното усъвършенстване на електронните съобщения, което е от съществено значение и за развитието на конкуренцията в сектора.

Осигуряване на нормална работа при непрекъснато нарастващата натовареност на спектъра изисква осъществяване на постоянен мониторинг и контрол с цел своевременно локализиране и елиминиране на източници на радиосмущения и идентифициране на незаконни радиоизлъчващи средства.

С развитието на съвременните технологии и постоянното усъвършенстване на електронните съобщения, непрекъснато се увеличава броя на потребителите на услуги, предоставяни чрез използване на РЧС и все повече нараства и съществената роля на мониторинга и контрола по отношение на неговото ефективното управление.

Основни дейности в областта на мониторинга и контрола на РЧС през 2023 г. са:

2.4.1.1. Защита на интересите на крайните ползватели

Основна задача на осъществявания превантивен и последващ мониторинг и контрол на РЧС е създаване на условия за нормална работа на законните ползватели на радиочестотния спектър за граждански нужди, гарантиране на определено качество на предоставяните услуги на крайните ползватели, предотвратяване възникването на незаконни излъчвания.

В резултат от провеждания регулярен планов мониторинг, по електронен път на предприятията през 2023 г. са предоставени резултати за 8781 извършени измервания от провеждания мониторинг на основните технически параметри на радиопредавателни станции на територията на страната.

И през 2023 г., в резултат на осъществявания превантивен контрол, продължи тенденцията на поддържане в норми на техническите параметри на излъчваните радиосигнали и намаляване на генерираните странични и интермодуляционни излъчвания, включително и в обхвата на въздушна радиослужба.

2.4.1.2. Контрол относно спазване правилата при използването на радиочестотните ленти за граждански нужди

И през 2023 г. е осъществяван ежедневен планов мониторинг в честотен обхват 20÷3000 MHz, чрез стационарните (обслужваеми и необслужваеми) станции за радиомониторинг от НСМРЧС, на територията на обслужваните им зони, а чрез мобилните станции за радиомониторинг – периодичен контрол и мониторинг на територията на цялата страна.

На територията на гр. София, гр. Пловдив, гр. Бургас, гр. Варна и гр. Велико Търново наблюдавания честотен обхват е разширен до 6 GHz чрез изградените нови стационарни станции от типа „компактни системи“ за радиомониторинг.

2.4.1.3. Мониторинг и контрол за съответствие на изградените предавателни станции за наземно аналогово радиоразпръскване на радиосигнали и наземно цифрово телевизионно разпръскване с одобрените технически параметри

- *по решения на КРС* – извършени са измервания на основни технически параметри на 40 предавателни станции за наземно аналогово радиоразпръскване на радиосигнали и наземно цифрово телевизионно разпръскване за изпълнение на решения на КРС и оценка на съответствието им с одобрените технически характеристики;
- *спазване условията на издадените разрешения* – извършени са измервания на основни технически параметри на две предавателни станции за наземно аналогово радиоразпръскване на радиосигнали, във връзка с проверки за спазване на условията на издадени разрешения, като при двете проверки е констатирано отклонение на техническите параметри за което са дадени предписания;
- *изпълнение на дадени предписания* – извършени са две проверки във връзка с дадени предписания и е констатирано, че предписанията са изпълнени в определения срок.

2.4.1.4. Мониторинг за оценка на електромагнитната обстановка

- *УКВ честотните обхвати за радио- и телевизионно разпръскване за оценка на електромагнитната обстановка и трансграничните прониквания.*

Специално внимание и през 2023 г. е отделено на мониторинга в УКВ честотните обхвати за радио- и телевизионно разпръскване в пограничните райони на страната за оценка на електромагнитната обстановка и трансграничните прониквания от съседни на Република България страни. На територията на 29 (двадесет и девет) населени места са проведени специализирани измервания за оценка на електромагнитната обстановка и регистриране на трансграничните прониквания от териториите на съседните страни, като резултатите са обобщени и документирани в съставените 345 измерителни протоколи. Всички данни от измерванията са анализирани относно спазване на защитното отношение между напрегнатостите на електромагнитните полета (ЕМП) на излъчващите предавателни станции (съгласно препоръки Rec. ITU-R BS. 412 и ITU-R BT.1368 на ITU). Особено внимателно се следи електромагнитната обстановка и трансграничните прониквания по Българското Черноморие през летните месеци, когато се засилва проникването в резултат на влияние на околната среда (температура, температурата на морската вода и състоянието на морската повърхност).

За оценка на електромагнитната обстановка в помощ на управление на спектъра, през 2023 г. са проведени и измервания в 22 (двадесет и две) населени места от вътрешността на страната, обективирани в 381 измерителни протоколи.

- *мониторинг на честотни диапазони, предназначени за подвижни PMR мрежи* - оценка на действителната заетост на РЧС и регистриране на незаконни радиоизлъчвания.

На територията на 19 (деветнадесет) населени места, чрез станциите за радиомониторинг (стационарни и мобилни) е проведен мониторинг на честотни диапазони, предназначени за подвижни PMR мрежи, като резултатите са обобщени в 266 измерителни протоколи.

- *оценка на електромагнитната съвместимост на УКВ – ЧМ радиопредавателните станции в обхват 87.5 ÷ 108.0 MHz и радионавигационното и комуникационно оборудване на въздухоплавателните служби*, работещо в честотен обхват 108.0 ÷ 137.0 MHz.

За гарантиране на електромагнитната съвместимост и осигуряване на безпроблемна работа на радионавигационното и комуникационното оборудване на въздухоплавателните служби са проведени 11 (единадесет) измервания на 10 (десет) радиопредавателни обекта съгласно Методиката за измерване на интермодуляционни продукти от тип „A1”, получавани при работа на близко разположени УКВ радиопредавателни станции.

- *мониторинг на радиочестотния спектър в помощ на управление на спектъра във връзка с предоставяне на честотен ресурс в обхвати 700 MHz и 800 MHz*

Проведени са четири теста на летище Безмер за установяване на взаимното влияние между радиоелектронното оборудване на Военновъздушните сили и предприятията за предоставяне на мобилни телекомуникационни услуги в радиочестотни обхвати 700 MHz и 800 MHz. Резултатите от проведените измервания са обективирани в 35 измерителни протоколи.

2.4.1.5. Мониторинг и контрол върху качеството на предоставяните услуги за защита на обществения интерес и интересите на крайните ползватели

- *мониторинг във връзка с постъпили сигнали за радиосмущения* на законни ползватели на спектъра, граждани, организации и ведомства.

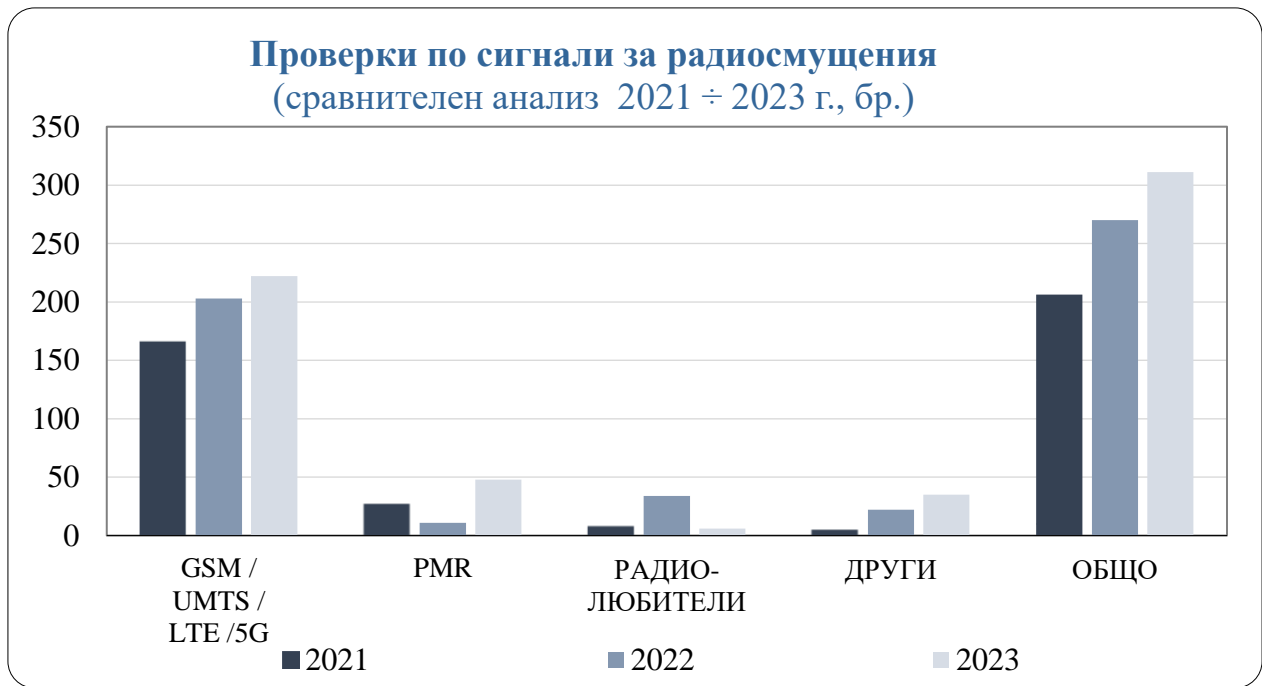
През 2023 г. са изследвани 227 (двеста двадесет и седем) случая на радиосмущения, като за резултатите са съставени 311 измерителни протоколи (фиг. 50). Своевременно са предприемани необходимите мерки за бързо локализиране и отстраняване на източниците на радиосмущения. Относително висок дял и през 2023 г. имат смущаващи излъчвания от GSM/UMTS/LTE/5G усилватели (Repeaters), излъчващи в радиочестотни диапазони, предназначени за осъществяване на обществени електронни съобщения чрез мобилни наземни мрежи. На следващо място са случаите на регистрирани смущаващи излъчвания от устройства с малък обseg на действие RFID (работещи съгласно американския стандарт) и дефектирали (битови и мрежови) радиосъоръжения. Отчита се, че делът на регистрираните смущаващи излъчвания в резултат на използване на радиозаглушители (Jammers) значително е намалял.

Източник: КРС

Фиг. 50

Сравнителен анализ на изследваните случаи на радиосмущения във връзка с проверки по постъпили сигнали по видове служби за периода 2021 – 2023 г. е представен на фиг. 51.

Източник: КРС

Фиг. 51

- мониторинг и проверки във връзка с постъпили сигнали относно *осигурено покритие от мобилните наземни мрежи, мрежите за наземна цифрова телевизия по стандарт DVB-T*.

През 2023 г. са изследвани 44 (четиридесет и четири) сигнала относно проблеми с осигурено покритие от мобилните наземни мрежи, мрежите за наземна цифрова телевизия по стандарт DVB-T, като за резултатите са съставени 130 измерителни протоколи:

- покритие на *мобилните наземни мрежи* - във връзка с постъпили 34 (тридесет и четири) сигнала за липса на покритие на мобилните наземни мрежи (GSM/UMTS/LTE/5G), през 2023 г. е направен анализ на декларираното покритие и са извършени необходимите измервания, обективирани в 115 измерителни протоколи; проведени са планови измервания на осигуреното покритие и качеството на предоставяните чрез мобилните наземни GSM/UMTS/LTE/5G мрежи в 37 населени места и по 14 маршрута от Републиканската пътна мрежа, като резултатите са обективирани в 235 измерителни протоколи;
- покритие на *наземната цифрова телевизия по стандарт DVB-T* - във връзка с постъпили 10 (десет) сигнала са извършени проверки и измервания на територията на страната, обективирани в 15 измерителни протоколи; извършени са също така и планови проверки на покритието и качеството на предоставяните услуги от DVB-T мрежите на територията на всички населени места над 30000 жители, като резултатите са обективирани в 41 измерителни протоколи.

Резултатите от осъществения през 2023 г. мониторинг и контрол на РЧС са обобщени в общо 5780 измерителни протоколи, като за осъществения планов мониторинг са съставени 4530 измерителни протоколи, с данни от провеждания мониторинг от стационарните и мобилните станции за радиомониторинг от НСМРЧС на територията на цялата страна.

2.4.2. Инспекционна дейност

През 2023 г., във връзка с изпълнение на контролните функции на Комисията относно осъществяването на електронни съобщения по реда на ЗЕС, са извършени 2459 проверки.

Основно място и през 2023 г. е отделено на спазване на изискванията на ЗЕС по отношение на защита на интересите на крайните ползватели, като по-важните групи инспекторски проверки, извършени във връзка с постъпили сигнали от потребители на електронни съобщителни услуги са, както следва:

- *спазване на изискванията на глава 14 от ЗЕС* по отношение на сключваните договори с предприятия, предоставящи електронни съобщителни услуги:
 - *цени на предлаганите услуги* – през 2023 г. е констатирано значително увеличение на получените сигнали във връзка с ценови пакети или тарифи (и условия на тяхното ползване), реквизити на предлагани индивидуални договори, едностранно изменение на договорите от страна на предприятията, общи условия на индивидуалните договори и др. – извършени са 167 проверки (с около 48% повече от 2022 г.);
 - *оспорване на сметки и начислени неустойки* – през 2023 г. е констатирано определено намаление на получените сигнали във връзка с оспорени сметки и начислени неустойки при ползване на мобилни услуги - извършени са общо 27

проверки (с около 13 % по-малко от 2022 г.).

За констатирани нарушения на глава 14 от ЗЕС през 2023 г. са съставени 4 (четири) акта за установяване на административни нарушения (АУАН).

- *проблеми при ползване на мобилни услуги в роуминг* – през 2023 г. е констатирано определено намаление на получените сигнали по отношение на проблеми при ползване на мобилни услуги в роуминг – извършени са 117 проверки (с около 40 % по-малко от 2022 г.) във връзка с получени сигнали относно проблеми с ползвани мобилни услуги в роуминг, като при извършените проверки не са констатирани нарушения на ЗЕС.

И през 2023 г. се запазва тенденцията преобладаващата част от проверките във връзка с постъпили потребителски сигнали да са свързани с проблеми при ползването на мобилни услуги в роуминг и проблеми относно сключените договори с предприятията.

- *спазване на изискванията на глава 15 от ЗЕС* по отношение на конфиденциалност на съобщенията и защита на данните на потребителите – извършени са 131 проверки (с около 100% повече проверки от 2022 г.):
 - *изпращане на нежелани съобщения за целите на директния маркетинг и реклама без предварително получено съгласие на потребителите*, както и проблеми при ползване на услуги с добавена стойност - начислени суми при регистриране за участие в игри, викторини, закупуване на информационно и развлекателно съдържание и други услуги на информационното общество.

През 2023 г. значително са увеличи броят на проверките, свързани със сигнали за получаване на нежелани съобщения за целите на директния маркетинг и реклама – извършени са 91 проверки (с около 116% повече от 2022 г.).

- безвъзмездно *предоставяне на детайлизирани сметки* за ползвани услуги – извършени са 40 проверки.

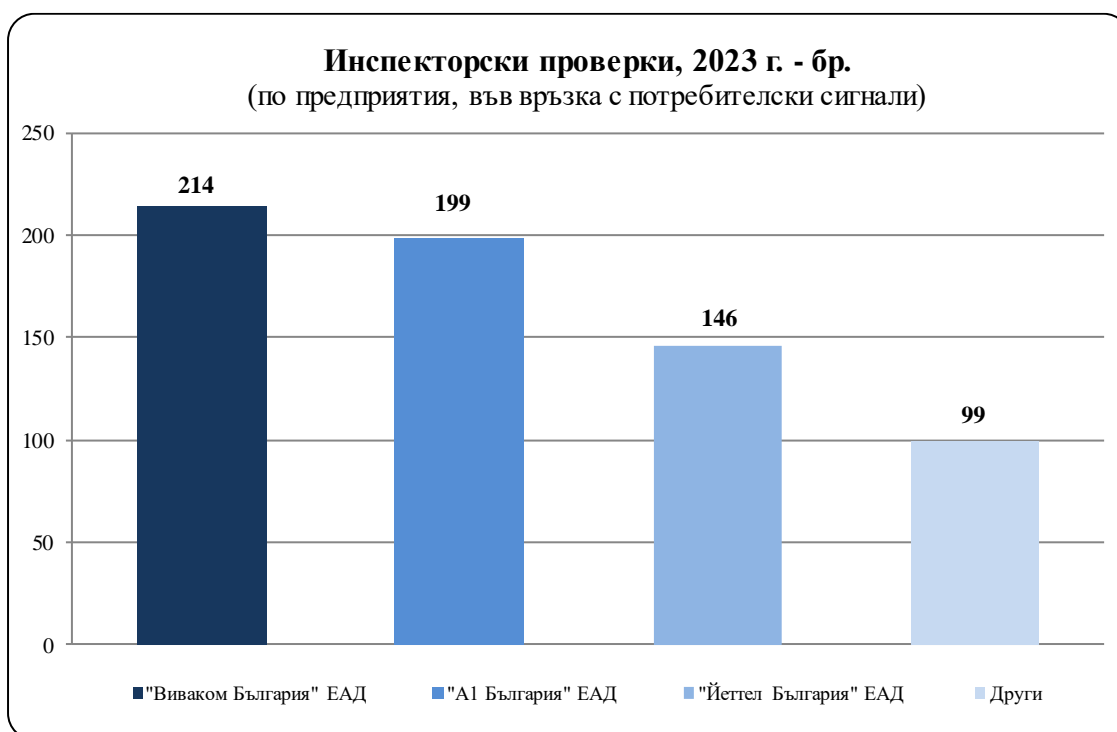
За констатирани нарушения във връзка с извършени през 2023 г. проверки за спазване на глава 15 от ЗЕС са съставени 5 (пет) акта за установяване на административни нарушения.

- *качество на предоставяните услуги* – проблеми с качеството на предоставяните услуги, непредоставяне на услуги, предоставяне на универсална гласова услуга, скорост на фиксиран интернет, повреди и др. – извършени са 49 проверки (с около 44% по-малко от 2022 г.); съставен е един акт за непредоставяне на „универсална гласова услуга“.
- спазване на *Общите изисквания при осъществяване на обществени електронни съобщения* – извършени са 260 проверки, като 241 от тях са на предприятия, които *не са предоставили информация* или са предоставили непълна или неточна информация на КРС за дейността си през 2022 г., или за дейността си по предоставяне на достъп до интернет.

Във връзка с констатирани нарушения относно спазване на Общите изисквания за осъществяване на обществени електронни съобщения са съставни 15 (петнадесет) акта за установяване на административни нарушения за непредоставяне на информация на КРС.

- проблеми при осъществяване на *преносимост на номера* при промяна на доставчика на телефонна услуга – през 2023 г. са извършени 47 проверки (с около 30 % повече от 2022 г.) във връзка с проблеми при преносимост на номера, като при извършените проверки не са констатирани нарушения на ЗЕС.

И през 2023 г. основен дял (около 85 %) от проверките във връзка с постъпили потребителски сигнали в Комисията са извършени на трите най-големи предприятия, предоставящи електронни съобщителни услуги (фиг. 52). Извършени са 559 проверки във връзка с подадени потребителски сигнали от крайни потребители, касаещи предлаганите от предприятията услуги, както следва: „А1 България” ЕАД – 199 проверки, „Виваком България“ ЕАД – 214 проверки и „Йеттел България” ЕАД – 146 проверки.

Източник: КРС

Фиг. 52

През 2023 г. са извършени 323 инспекторски проверки (около 13 %) са определени на база на анализ на риска – планови проверки относно осъществяване на електронни съобщения от предприятия, подали уведомления в КРС за прекратяване на дейността си, проверки относно осъществяване на дейност след прекратени разрешения или с изтекъл срок на разрешенията, проверки на покритието и качеството на DVB-T мрежите и мобилните наземни мрежи. При извършените планови проверки, определени на база на анализ на риска, за констатирано нарушение е съставен един акт за установяване на административно нарушение за осъществяване на електронни съобщения след изтекло разрешение.

Във връзка с постъпили сигнали в КРС относно извършване на нерегламентирана дейност – осъществяване на електронни съобщения без издадено разрешение или подадено

уведомление и констатирани нарушения, при извършените проверки са съставени 6 (шест) акта за установяване на административни нарушения.

Извършени са 241 проверки *за спазване условията на разрешенията и по решения на КРС*, спазване на специфични задължения и проверки на електронни съобщителни мрежи за наземно аналогово радиоразпръскване за съответствие на предавателните станции с одобрените от КРС технически характеристики и за изпълнение на дадени предписания. При извършените проверки не са констатирани нарушения на ЗЕС.

През 2023 г. са извършени проверки относно предоставяната от „А1 България“ ЕАД, „Виваком България“ ЕАД и „Цетин България“ ЕАД информация във връзка с издадените разрешения за мобилните наземни мрежи и предоставяната в *Информационната система на КРС за регистрация на приемо-предавателните станции на наземни мрежи и точките за безжичен достъп с малък обхват* (Регистър) информация.

На случаен принцип за проверка са избрани 6 (шест) общини на територията на страната, както следва: община Брезник (обл. Перник), община Полски Тръмбеш (обл. Велико Търново), община Малко Търново (обл. Бургас), община Мездра (обл. Враца), община Вълчи дол (обл. Варна) и община Калояново, (обл. Пловдив). Проверени са 134 базови станции (БС), за което са съставени общо 142 констативни протоколи и 175 измерителни протоколи във връзка със съответствието с наличната информация в Регистъра и действително изградените и въведени в експлоатация БС.

Във връзка с Регламент на Съвета (ЕС) № 833/2014 от 31 юли 2014 г. относно ограничителни мерки с оглед на действията на Русия, дестабилизиращи положението в Украйна, именно забрана за разпространение на руски телевизионни програми, през 2023 г. са извършени са 197 планови проверки и 3 проверки във връзка с получени в КРС сигнали на предприятия, предоставящи услугата *„разпространение на радио- и телевизионни програми“*, при които не са констатирани нарушения за предоставяне на забранените телевизионни програми.

Извършени са проверки на 12 предприятия, предоставящи електронни съобщителни услуги за спазване на *Правилата за минималните изисквания за сигурност на обществените електронни съобщителни мрежи и услуги и методи за управление на риска за тяхната сигурност*. При проверките са предоставени от предприятията материали и доказателства за предприетите от тях мерки за сигурност съгласно Приложение 1 от Правилата.

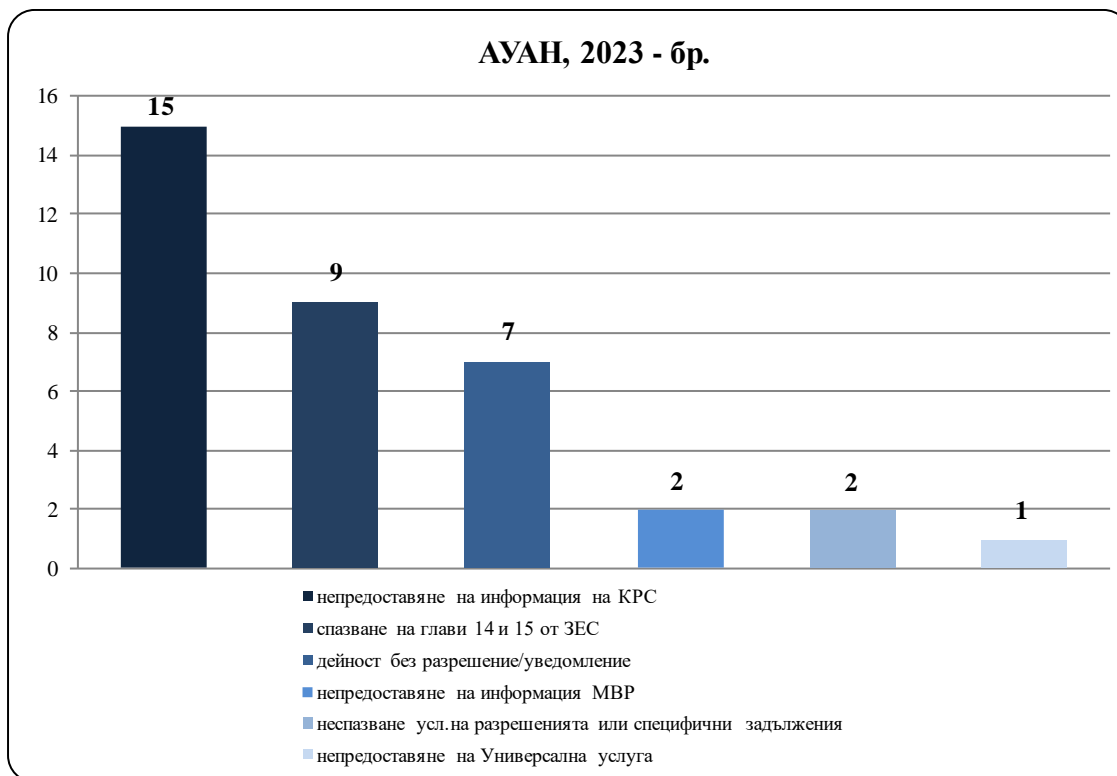
Обобщени данни за извършената контролна дейност и ангажираната административнонаказателна отговорност при констатирани нарушения на ЗЕС и подзаконовите нормативни актове през 2023 г. са представени на фиг. 53 и фиг. 54.

Източник: КРС

Фиг. 53

В резултат от извършените проверки за констатираните административни нарушения на ЗЕС през 2023 г. са съставени **36 акта за установяване на административни нарушения**, като основен дял (72 %) от тях са относно непредоставяне на поискана информация на КРС и други институции и неспазване на глави 14 и 15 от ЗЕС.

Източник: КРС

Фиг. 54

2.5. Качество на услугата достъп до интернет и мрежова неутралност

Във връзка с актуализацията на Насоките на BEREC за прилагане на Регламента и новото тълкуване на чл. 3 от Регламента, следствие на решение на Съда на Европейския съюз (ЕС), относно т.нар. „нулево тарифиране“ с Решение № 395 от 24 ноември 2022 г., КРС откри процедура по обществено обсъждане за определяне на срокове за прекратяване на търговската практика за предоставяне на услуги с диференцирано ценообразуване. С Решение № 33/25.01.2023г. КРС прие резултатите от проведеното обществено осъждане и определи срокове за прекратяване на тази търговска практика, както следва:

- прекратяване предлагането на включен обем от данни за трафик от/към определени приложения или група приложения на крайни ползватели на съответните абонаментни планове, считано от 01.02.2023 г.;
- прекратяване предоставянето на обем от данни за трафик от/към определени приложения или група приложения, част от условията на съответните абонаментни планове до 31.12.2023 г.

При определяне на тези срокове КРС се е съобразила с подадената от предприятията информация и необходимостта от предвиждане на достатъчно дълъг период за мигриране на ползвателите към други услуги или привеждане на ползваните от тях услуги с изискванията за Регламента.

Ежегодно КРС събира и обработва информация за дейността на доставчиците на електронни съобщителни услуги (ЕСУ) на дребно и едро, чрез електронната система за онлайн въпросници на КРС. Доставчиците на услугата за достъп до интернет (УДИ) на дребно са задължени да предоставят информация, съгласно изискванията на чл. 3 и чл. 4 на Регламент (ЕС) 2015/2120 (Регламента), за прилаганите от тях мерки за осигуряване достъп до отворен интернет, на мрежова неутралност и качеството на предоставяните от тях услуги. За 2023 г. предприятията, предоставяли УДИ на дребно са 646. Анализът на информацията, постъпила от въпросниците относно изпълнението на изискванията на чл. 3 и чл. 4 на Регламента показва, че се спазват изискванията на Регламента, като:

- в договорите с крайните потребители няма ограничения за ползваните от тях услуги;
- доставчиците на УДИ не извършват резервиране на капацитет и/или управление на трафика с цел гарантиране качеството на собствено съдържание/услуги или на доставчик на съдържание, с когото имат сключен договор;
- не се прилагат мерки за управление на трафика в мрежата, които включват блокиране или забавяне на някои категории потребители, приложение/съдържание, портове или протокол, освен изключенията в съответствие с чл.3 на Регламента;
- параметри за качество, мерки за управление на трафика и информация по чл. 4 от Регламент (ЕС) 2015/2120 при по-голяма част от предприятията се съдържа в Общите им условия, в договорите с крайните потребители или е поместена в отделен документ на интернет страницата им.

През 2023 г. разработеният по проект „Изграждане и развитие на информационните системи и регистри на КРС за подобряване на дейностите по регулиране и контрол и повишаване на качеството на административното обслужване“ Механизъм за измерване и наблюдение на параметрите за качество на УДИ (Механизъм) беше достъпен за крайните потребители за измерване на фиксиран достъп до интернет чрез публичния портал **nettest.crc.bg** и измерване на мобилен достъп до интернет през приложение **CRC Network Quality**, достъпно в Google Play и App store. През годината са извършени общо 2650 броя единични и цикъл измервания на качеството на УДИ от крайни потребители. Сравнително малкият брой направени измервания се дължи на все още новата за потребителите услуга за измерване на УДИ. Успешните измервания на качеството на УДИ за мобилен достъп до интернет са 953 броя, а за фиксиран - 1109 броя.

Освен в полза на крайните потребители, механизмът предоставя възможност за извличане на статистики за направените измервания. Така например, най-много измервания има в диапазона от 30 Mbps до 200 Mbps и над 200 Mbps - 1246 бр., половината от които са в диапазона 50 Mbps - 100 Mbps, докато измерванията до 30 Mbps са 264 бр. По отношение на местоположението на направените измервания, най-много измервания са осъществени в столицата и в големите градове - Варна, Пловдив, Бургас и др. На базата на тези данни може да се направи извода, че предоставяните и ползвани скорости от крайни потребители са в диапазона, осигуряващ възможност за достъп до интернет с високо качество и бърза връзка при ползване на интернет базирани услуги.

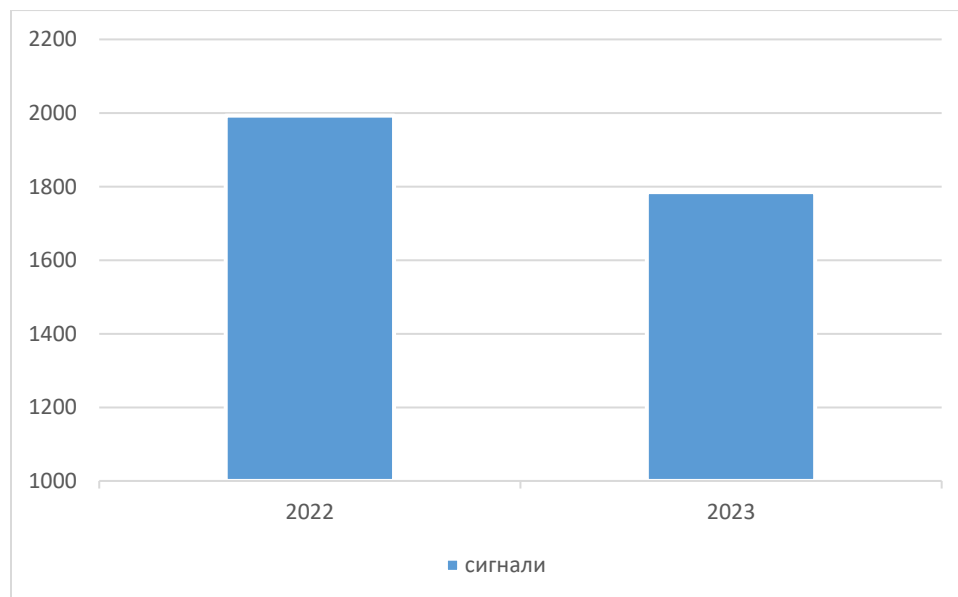
В допълнение, бяха извършени дейности, свързани с Регламент (ЕС) 833/2014 относно ограничителни мерки във връзка с действията на Русия, дестабилизиращи ситуацията в Украйна. С направените през 2023 г. три изменения и допълнения на Регламента (от 01.02.2023 г., 10.04.2023 г. и 01.10.2023 г.), беше разширен списъкът на посочените в чл. 2е образувания, създаващи телевизионни програми, на които се налагат санкции и забрана за тяхното излъчване и разпространение. Всички предприятия, притежаващи регистрация в *Регистър на лицата, уведомили комисията за намеренията си да предоставят обществена електронна съобщителна услуга*, бяха уведомявани своевременно за всеки пакет санкции и датата, от която влиза в действие.

2.6. Защита на интересите на потребителите на електронни съобщителни услуги

През 2023 г. в КРС са постъпили 1785 броя жалби от крайни потребители на електронни съобщителни услуги. За сравнение, през 2022 г. постъпилите жалби са 1 993. Наблюдава се спад (с близо 10 %) на подадените през 2023 г. сигнали спрямо тези, постъпили в регулатора през 2022 г. Това се дължи както на активните превантивни действия на КРС спрямо доставчиците на услуги, така и на упражнявания последващ контрол за изпълнение на законовите изисквания по глава 14 от Закона за електронните съобщения (ЗЕС).

По-голямата част от оплакванията се отнасят до оспорване на сметки, тарифиране на цифрово съдържание (информационни, развлекателни и други услуги за достъп до платено съдържание), прекратяване на договори за електронни съобщителни услуги и ползването на „случаен роуминг“ (пограничен роуминг на територията на Република България).

Постъпили сигнали в КРС, 2022 и 2023 г.

Източник: КРС

Фиг. 55

По-голямата част от споровете, с които е сезирана КРС, са били решени напълно или частично в полза на засегнатия потребител: оспорените суми са сторнирани, сключеният договор е прекратен без санкции, непоисканите услуги са деактивирани, на засегнатите потребители са предоставени отстъпки и други преференции като компенсация и др.

Редица сигнали са препратени по компетентност до съответния държавен контролен орган (Комисията за защита на потребителите, Националната агенция за приходите, Комисията за финансов надзор, Комисията за защита на личните данни, Министерството на здравеопазването и др.).

През изминалата година експерти на КРС проведоха общо три работни срещи с представители на мобилните предприятия. По време на срещите бяха обсъдени въпроси, касаещи:

- възможностите за ограничаване услугата Direct carrier billing от страна на потребителите на ниво мобилна услуга, касаещи начисляването на суми по сметките на абонатите за закупуване на цифрово съдържание;
- ред и условия за издаване и заявяване на детайлизирани справки/сметки от потребителя, включително и чрез КЕП;
- приложение на новия Регламент (ЕС) 2022/612 на Европейския парламент и на Съвета от 06.04.2022 г. относно роуминга на обществени мобилни съобщителни мрежи в рамките на Съюза;
- изменение на договорите на потребителите на електронни съобщителни услуги по реда на чл. 230 от ЗЕС (едностранно изменение по инициатива на мобилните предприятия);
- потребителски жалби, свързани с потенциалното умишлено деградиране на трафик от OTT услуги.

Сътрудничество с Комисията за защита на потребителите

Между КРС и Комисията за защита на потребителите (КЗП) съществува споделена компетентност по редица въпроси, свързани с потребителската защита в областта на електронните съобщителни услуги.

И през 2023 г. продължава съвместната работа между КРС и КЗП в рамките на работата на Секторната помирителна комисия за разглеждане на спорове в областта на електронните съобщения, създадени с разпоредбата на чл. 182, ал. 4 от Закона за защита на потребителите. За посочения период са приключени 5 броя помирителни производства, стартирали пред Секторната помирителна комисия за разглеждане на спорове в областта на електронните съобщения.

Процесуално представителство по дела на КРС

През 2023 г. процесуални представители на КРС са взели участие в 74 заседания по дела от административнонаказателен характер пред районните и административни съдилища на страната. През годината са постановени 49 броя потвърдителни съдебни решения по оспорени наказателни постановления на КРС, а отменителните съдебни решения са 7 броя. По издадените от КРС индивидуални административни актове са

подадени 17 бр. жалби пред административните съдилища. През годината са потвърдени 3 решения на КРС.

2.7. Дейности по Закона за електронните съобщителни мрежи и физическа инфраструктура (ЗЕСМФИ)

През 2023 г. бяха проведени 9 процедури по даване на задължителни указания и 2 процедури по оказване на съдействие за доброволно решаване на спорове по реда на ЗЕСМФИ.

По-важни решения на КРС бяха тези свързани със спорове по искания за даване на задължителни указания по отношение на цените за достъп до и/или съвместно ползване на подземна канална мрежа на Виваком. По отношение на едната група искания, КРС се произнесе, като даде задължителни указания на Виваком за прилагане на цените преди 31.12.2022 г. С Решение 161/01.06.2023 г. КРС даде задължителни указания на „ВИВАКОМ БЪЛГАРИЯ“ ЕАД да прилага цените си за достъп до и/или съвместно ползване на пасивната си инфраструктура в сила към 31.12.2022 г., с което е спряно увеличението на цената на услугата с 25%. Решението пряко ползва всички оператори на електронните съобщителни мрежи, включително такива с много голям капацитет, като осигурява запазване на ценовите условия за достъп до пасивна инфраструктура, в която разполагат своите мрежи.

Проведоха се и три процедури по искания на оператори за даване на задължителни указания на „ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ЮГ“ ЕАД във връзка с предприемане на действия по премахване на електронни съобщителни мрежи, разположени върху стълбовната мрежа на ЕРЮГ.

2.8. Междуведомствена работна група за изготвяне на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения във връзка с новите изисквания на Регламент (ЕС) 2022/2065 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 година относно единния пазар на цифрови услуги и за изменение на Директива 2000/31/ЕО (Акт за цифровите услуги)

Със Заповед № РД-07-195/28.04.2023 г. на председателя на КРС е създадена междуведомствена работна група за изготвяне на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения (ЗИД на ЗЕС), с който да се въведат в националното законодателство изискванията на Акта за цифровите услуги.

Към настоящия момент изготвеният проект на ЗИД на ЗЕС е преминал обществено обсъждане⁸⁶ по реда на Закона за нормативните актове и предстои да бъде приет от Министерски съвет и внесен за приемане от Народното събрание на Република България.

2.9. Междуведомствена работна група за изготвяне на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения за въвеждане на изискванията, произтичащи от Регламент (ЕС) 2022/612 на Европейския парламент и на Съвета от 6 април 2022 г. относно роуминга в обществените мобилни съобщителни мрежи в рамките на Съюза (Регламента за роуминг)

Представители на КРС взеха участие в междуведомствена работната група, определена със Заповед № РД-08-367/11.07.2022 г. на Министъра на транспорта и

⁸⁶ <https://www.strategy.bg/publicconsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=8035>

съобщенията, със задача изготвяне на проект на ЗИД на ЗЕС, за въвеждане на изискванията, произтичащи от Регламента за роуминг.

Въз основа на изготвения проект на ЗИД на ЗЕС, през 2023 г. беше приет Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения (ЗИД на ЗЕС, обн. ДВ, бр. 58 от 2023 г.).

IV. БЮДЖЕТ

Изпълнение на бюджета на КРС за 2023 г.

Председателят на Комисията е първостепенен разпоредител с бюджет на основание чл. 50 от ЗЕС. Съгласно чл. 37, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) за 2023 г., за КРС са определени:

- приходи, в размер на 182 935 хил. лв.;
- разходи, в размер на 29 591,4 хил. лв.;
- трансфери, в размер на 153 343,6 хил. лв.

Комисията администрира приходи съгласно чл. 51 ал. 1 от ЗЕС.

През 2023 г. постъпленията от такси, глоби, имуществени санкции и лихви са, в размер на 180 984,7 хил. лв. – 99 % от годишния план. Изпълнението е основно от еднократни такси за предоставяне на радиочестотен спектър в обхвати 700 и 800 MHz и годишни такси за ползване на радиочестотен спектър.

Във връзка с принудително изпълнение на актове за установяване на публични държавни вземания и влезли в сила наказателни постановления, през 2023 г., в рамките на изпълнителни производства, в НАП са събрани приходи, в размер на 40,4 хил. лв.

Отчетените разходи за 2023 г. са в размер на 29 129,5 хил. лв., което е изпълнение в размер на 98 % от годишния план.

През 2023 г. са извършени трансфери към Министерството на транспорта и съобщенията и Министерството на електронното управление, в размер съответно на 115 007,7 хил. лв. и 38 335,9 хил. лв. – общият размер на предоставените трансфери е 153 343,6 хил. лв., което е 100 % от регламентираното ниво в чл. 37, ал. 1, чл. 25, ал. 1 и чл. 26, ал. 1 от ЗДБРБ за 2023 г., в изпълнение на чл. 19, ал. 1 от ЗЕС.

Преглед на събраните такси и направените административни разходи през 2023 г.

Структурата на приходите от такси по бюджета на КРС за 2023 г. е, както следва:

Таблица 21

Приходи от такси	Стойност в хил. лв.
Реализирани приходи за 2023 г., в т. ч.:	180 908,1
- еднократни такси по ЗЕС	130 906,1
- еднократни такси по ЗПУ	0,4

- еднократни такси по ЗЕСМФИ	8,6
- административни такси по ЗЕС, в т.ч.:	4 530,8
✓ административна годишна такса за контрол по ЗЕС	4 509,5
✓ еднократни такси за административни услуги по ЗЕС	21,3
- административна годишна такса за контрол по ЗПУ	875,6
- годишните такси за ползване и за временно ползване на радиочестотен спектър	37 677,2
- годишните такси за ползване на позициите на геостационарната орбита със съответния радиочестотен спектър	138,0
- такси за ползване на номерационни ресурси	6 771,4

Допълнително са реализирани приходи от глоби, санкции и лихви, в размер на 76,6 хил. лв.

Средствата по разходната част от бюджета на Комисията, определени в ЗДБРБ за 2023 г. са разходвани за финансиране на дейността на КРС и на нейната администрация, включително за проекти и извършването на проучвания, анализи и експертизи, свързани с регулирането и либерализирането на пазара, за участие в работата на Органа на европейските регулатори в областта на електронните съобщения, за осигуряване на ефективен и действен контрол.

Структурата на разходите на Комисията за 2023 г. е, както следва:

Таблица 22

Видове разходи	Стойност (хил. лв.)	Дял (%)
1. Заплати	6 739,5	23,1
2. Осигурителни вноски	1 886,4	6,5
3. Други възнаграждения и плащания	209,0	0,7
4. Издръжка	2 485,6	8,5
5. Платени данъци и такси	40,9	0,2
6. Членски внос	84,8	0,3

7. Капиталови разходи	17 683,3	60,7
Общо разходи:	29 129,5	100

Съгласно раздел Б „Разходи“, Група I „Текущи нелихвени разходи“, т. 3 от Отчета за приходи и разходи на КРС за 2023 г., размерът на амортизационните отчисления за 2023 г. е 3 458 хил. лв. Размерът на разходите в Раздел Б „Разходи и придобиване на нефинансови активи“, Група I „Плащания за текущи нелихвени разходи“ от Отчета за касовото изпълнение за 2023 г. на КРС, е 11 446 хил. лв.

Размерът на административните разходи на КРС за 2023 г. по смисъла на чл. 139, ал. 1 от ЗЕС е по-голям от събраните административни такси. Тази разлика, на основание чл. 53, ал. 1 от ЗЕС, води до необходимост от увеличение на размера на административната годишна такса за контрол, спрямо действащия размер от 0,2 %.

Разходването на бюджетни средства е извършено при строго спазване на финансовата дисциплина и принципите за законосъобразност, целесъобразност, ефективност и ефикасност. Приоритетно са изпълнени проектите, които са възложени на КРС с нормативни актове.

Инвестиционната политика на КРС през 2023 г. включва:

- ИКТ проекти - доставка на компютърна техника и комуникационно оборудване;
- изграждане на сградата на лаборатория за електромагнитна съвместимост за тестване и контрол на радиоелектронна апаратура. Лабораторията ще позволи надзор и контрол на разпространяваната на пазара и използвана в България радиоелектронна апаратура, с цел проверка за съответствието ѝ, съгласно изискванията на Директива 2014/53/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. за хармонизирането на законодателствата на държавите членки във връзка с предоставянето на пазара на радиосъоръжения и Директива 2014/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 г. за хармонизиране на законодателствата на държавите членки относно електромагнитната съвместимост;
- оборудване на Националната система за мониторинг на радиочестотния спектър за граждански нужди (НСМРЧС) – доставка на мобилни станции за радиомониторинг до 26.5 GHz; компактни системи за радиомониторинг и радиолокация за развитие на НСМРЧС, специализирана станция за радиомониторинг и радиолокация; ВЧ кабели на антенно-фидерните системи за стационарни станции за радиомониторинг, ъпгрейд на система за измерване на мобилни мрежи NEMO; разширяване на функционалните възможности на станции за радиомониторинг за откриване на радиосмущения; разширяване на функционалните възможности на спектрални анализатори;
- нематериални дълготрайни активи - конфигурационни и функционални промени в електронната система за он-лайн въпросници и надграждане на информационни системи, собственост на Комисията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В условията на динамично развиваща се технологична и конкурентна среда и отчитайки предизвикателствата в сектора и през 2023 година Комисията за регулиране на съобщенията продължи да изпълнява своите приоритетите на европейско и национално ниво, както и да реализира целите си, поставени в Стратегическия план.

На основание постигнатите и отразени в настоящия годишен доклад резултати и отчитайки новите реалности, проблеми и предизвикателства в сектора на телекомуникациите, КРС ще продължи да работи за утвърждаването си като модерен и високоефективен държавен регулаторен орган, допринасящ за ефективно действащ цифров пазар, предоставящ съвременни и качествени електронни услуги на гражданите и бизнеса.

Основен акцент в работата на КРС за следващата година остава синхронизиране на българското законодателство с регламентите на ЕС в областта на цифровите услуги.

Стартиралите през 2023 г. дейности на международно ниво за прилагането на Акта за цифровите услуги ще продължат и през 2024 г. Предвидения бъдещ статут на Комисията за национален координатор на цифрови услуги за Република България, по смисъла на Регламент (ЕС) 2022/2065 и свързаните с него задължения, е предпоставка за динамична и широкообхватна дейност на национално ниво по прилагането на новата регулация за всички доставчици на посреднически услуги. В тази връзка през следващата година предстои и активното включване на представители на КРС в дейността на Европейския съвет за цифровите услуги.

През 2024 г. ще продължи въвеждането в българското законодателство на решения на Европейската комисия (ЕК) за хармонизирано използване на радиочестотния спектър.

През следващия едногодишен период предстои разработването и приемането от КРС на актуализирана Регулаторна политика за управление радиочестотния спектър за граждански нужди, с което ще се осигурят предвидими и прозрачни условия, свързани с неговото използване.

Приемането на Позицията относно перспективите за ползване на свободния ресурс в радиочестотни обхвати 1.5 GHz, 2.6 GHz, 3.6 GHz и 26 GHz в резултат на проведените обществените консултации е друга важна дейност, с която ще се осигурят условия за навлизане на пазара на нови технологии и услуги в интерес на крайните потребители.

Друг важен приоритет е въвеждане на решенията от Световна конференция по радиосъобщения (WRC-23) в българското законодателство. В тази връзка предстои участие на представители на комисията в междуведомствена работна група по изменение на Националния план за разпределение на радиочестотния спектър.

В изпълнение на функциите си на Национална стандартизационна организация на Европейския институт за стандарти в далекосъобщенията (ETSI), КРС ще продължи да провежда обществено допитване за проекти на стандарти на ETSI и да участва в гласуванията относно възлагани от ЕК на ETSI работни задачи за разработване на нови стандарти.

Достъпът до пасивната (физическа) инфраструктура е от критично значение за разполагането на електронните съобщителни мрежи, необходими за предоставянето на услуги на дребно като интернет и телевизия през 2024 г. Това от своя страна определя и

необходимостта КРС да завърши анализ на пазара на едро на достъп до пасивна (физическа) инфраструктура и да се произнесе относно наличието на ефективна конкуренция.

В съответствие с действащата регулаторна рамка предстои и извършването на четвърти преглед на пазара на едро за предоставяне на локален достъп в определено местоположение във връзка със задълженията на регулаторния орган да извършва анализ на състоянието на съответния пазар в срок до 5 години от последния анализ на същия пазар.

През 2024 г. предстои да започне изграждането на лаборатория за ЕМС за подпомагане на контролната дейност на Комисията по ЗЕС относно радиосредствата и проверка на съответствието им с нормативните документи по отношение на ЕМС. Изграждането на Лабораторията ще даде възможност за провеждане на широк спектър от тестове за оценка на съответствието на продуктите, във връзка с осъществявания контрол на продуктовия пазар по отношение на ЕМС и осигуряване на условия за благоприятна бизнес среда и нормална работа, без наличие на вредни смущения, на законните ползватели на радиочестотен спектър.

Съдържащата се в настоящия доклад информация дава достоверна представа, че отчетната 2023 г. е поредна година на интензивна работа, през която КРС продължи да изпълнява своята мисия, допринасяйки за създаването на предсказуема и добре функционираща регулаторна среда в областта на електронните съобщения.